Thaideśa Ke Brāhmaṇa
Brāhmaṇas of Thailand

ความเป็นมาและความเป็นอยู่ของ
พราหมณ์ในประเทศไทย

ศ.ดร. สัตยะ วรัต ศาสตรี เขียน
(Prof. Dr. Satya Vrat Shastri)
ดร. ไพฑูรย์ สงค์แก้ว แปล

พิมพ์ที่	โรงพิมพ์สุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส
พิมพ์ครั้งที่	1
พิมพ์เมื่อ	พฤศจิกายน 2559
จำนวนพิมพ์	500 เล่ม

| ราคา | 200 บาท |

Thaideśa Ke Brāhmaṇa
Brāhmaṇas of Thailand

ความเป็นมาและความเป็นอยู่ของ
พราหมณ์ในประเทศไทย

ศ.ดร. สัตยะ วรัต ศาสตรี เขียน
(Prof. Dr. Satya Vrat Shastri)
ดร. ไพฑูรย์ สงค์แก้ว แปล

ในอินเดียโบราณสมัยพระเวท คือ ประมาณ 4 พันปีมาแล้ว สังคมอินเดียได้จัดระเบียบสังคมโดยแบ่งคนออกเป็น 4 วรรรณะตามสูงลงไปหาต่ำ ได้แก่ วรรณะพราหมณ์ คือ พวกนักบวชผู้คงแก่เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่รอบรู้คัมภีร์พระเวท, วรรณะกษัตริย์ คือ พวกผู้ปกครอง นักบริหารและนักรบ, วรรณะแพศย์ (ซึ่งในภาษาอินเดียคือไวศยะ) คือ พวกช่างฝีมือพ่อค้า และเกษตรกร, และวรรณะศูทร คือ พวกผู้ใช้แรงงานทำงานสกปรกต่าง ๆ เช่น ล้างท่อน้ำสกปรก

คนอินเดียจำนวนหนึ่งในวรรณะพราหมณ์ดังกล่าวข้างต้นได้อพยพมาอยู่ในบริเวณที่เรียกว่าประเทศไทยในปัจจุบันมานานแล้ว เป็นชุมชนเล็ก ๆ โดยในปัจจุบันจะพบเห็นลูกหลานของคนวรรณะพราหมณ์เหล่านี้ได้ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เช่น จ.พัทลุง เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ ศ.ดร. สัตยะ วรัต ศาสตรี เขียนขึ้น หลังจากที่รัฐบาลอินเดียได้ส่งท่านให้มาเป็นอาจารย์พิเศษสอนภาษาสันสกฤตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเมื่อหลายสิบปีมาแล้ว และในช่วงที่ท่านอยู่ประเทศไทยนานกว่า 10 ปีนั้น ท่านได้ประสบพบเห็นชุมชนพราหมณ์ในประเทศไทยแล้วเกิดความอยากรู้อยากเห็นว่าชุมชนพราหมณ์นี้มาอยู่ประเทศไทยได้อย่างไร อยู่กันอย่างไรอยู่กันที่ไหนบ้าง และทำอะไรกันอยู่ เป็นต้น ท่านจึงได้แสวงหาคำตอบต่าง ๆ เหล่านี้ด้วยตนเอง เมื่อได้มาแล้ว ท่านก็เขียนเป็นหนังสือครั้งแรกเป็นภาษาฮินดีเพื่อเผยแพร่ในอินเดียเท่านั้น ต่อมาท่านได้แปลเป็นภาษาอังกฤษเอง และขณะนี้ ดร.ไพฑูรย์ สงค์แก้ว ได้แปลเป็นไทยชื่อ **“พราหมณ์ในประเทศไทย”**

FOREWORD

The present book owes its origin to my curiosity about a community which I noticed during my stay in Thailand. It looked different from its other compatriots in appearance, dress and habits. I wanted to know about it in detail its history, its traditions, its sacred texts, its rituals, its festivals and its line of Rajagurus and Maharajagurus the Pontifs. There being nothing available in print, whether in Thai or any other language, the only source of information about it was the present Maharajaguru whom I approached to enlighten me about it in all aspects. He was kind enough to accede to my request and agreed to speak in detail about it. He being away mostly to provinces for helping in the performance of the rituals, the vidhis, the time that he earmarked for me was 11.00 o'clock in the night. The conversation that would start at that hour would continue till the wee hours. This went on for days and weeks together with myself furiously taking down notes. This resulted in the production of a volume in Hindi in 2005.

It was felt later that an English version is also needed for its outreach to larger readership, English being the international language. In pursuance of this, an English version of it was prepared by me and was published last year (2015).

It was felt then that it should be available in Thai too. It looks odd that the work about a community residing in Thailand should not be available in Thai. Further, not all Thais may be expected to be conversant with English. They may like to know more about a community living among them in their mother tongue. After all, the community is a part of the Thai social fabric.

Who would translate the work in Thai was a question before me. I happened to put this question to Dr. Paitoon Songkaeo, the Minister Counselor, Royal Embassy of Thailand in New Delhi who was at that time coming to me for his Sanskrit lessons. He was good enough to volunteer to do it. Before he could start working on it, he was transferred to Kota Bharu in Malassia as Thai Consul General. Even though burdened with his heavy duties in new office, he continued working on the translation and completed it in record time. I am deeply indebted to him for this love of labour and his innate devotion to literary studies. Not only did he translate it, he also arranged for its publication at his own expense, a further evidence of his nobility.

The work produced with hard and sustained effort is now available in Thai as well. I hope it will meet with the same approbation as it did in its Hindi and English versions.

Satya Vrat Shastri

New Delhi

28.10.2016.

(คำแปล)

คำนำผู้เขียน
(ฉบับพิมพ์ภาษาไทย)

หนังสือเล่มนี้เกิดขึ้นเพราะ (ในช่วงที่ผู้เขียนพำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยหลายปีในฐานะอาจารย์พิเศษภาษาสันสกฤตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยศิลปากร, ผู้แปล) ผู้เขียนสนใจเป็นพิเศษที่จะรู้จักชุมชนหนึ่งในประเทศไทยที่แตกต่างจากชุมชนอื่น ๆ อาทิ ด้านรูปลักษณ์ เครื่องแต่งกาย และนิสัย โดยอยากรู้ประวัติความเป็นมา ประเพณีวัฒนธรรม คัมภีร์ศาสนา พิธีกรรม และเทศกาล เป็นต้น แต่ก็ไม่มีหนังสือทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ ที่จะหาอ่านเอาความรู้เรื่องเหล่านี้ได้. อย่างไรก็ดี ยังมีพระมหาราชครูท่านปัจจุบันที่รอบรู้เรื่องเหล่านี้. ผู้เขียนไปพบท่านและได้รับความกรุณาจากท่านมากยิ่ง. แต่โดยที่ท่านมีงานยุ่งมากในตอนกลางวันท่านจึงจัดเวลาให้ผู้เขียนเข้าพบได้ช่วง 23.00 น. ซึ่งการสนทนามักจะเลยไปจนถึงหลังเที่ยงคืน ผู้เขียนจดคำพูดต่าง ๆ ของพระมหาราชครูไว้ ทำอย่างนี้อยู่หลายสัปดาห์ และในพ.ศ. 2548 ผู้เขียนก็สามารถเขียนเรื่องนี้เป็นหนังสือภาษาฮินดีเพื่อเผยแพร่ในอินเดีย

ต่อมาผู้เขียนเห็นว่าควรมีหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลและผู้อ่านทั่วโลกสามารถเข้าถึงได้ด้วย จึงแปลเองและพิมพ์เผยแพร่ในอินเดียเมื่อ พ.ศ. 2558

หลังจากนั้น ผู้เขียนก็คิดต่ออีกว่าหนังสือเล่มนี้ควรแปลเป็นภาษาไทยด้วย เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชุมชนพราหมณ์ในประเทศไทยโดยตรง จึงได้หารือกับ ดร.ไพฑูรย์ สงค์แก้ว ตำแหน่งอัครราชทูต

ที่ปรึกษาประจำสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี ซึ่งในช่วงนั้นมาเรียนภาษาสันสกฤตกับผู้เขียนที่บ้านเป็นประจำ. ดร.ไพฑูรย์ฯ ก็รับที่จะแปลหนังสือ **"พราหมณ์ในประเทศไทย"** นี้. ผู้เขียนรู้สึกยินดีอย่างยิ่งที่บัดนี้ ดร.ไพฑูรย์ฯ ได้แปลเสร็จแล้ว และยังได้รับเป็นธุระจัดการเรื่องพิมพ์อีกด้วย

ผู้เขียนหวังว่าหนังสือ **"พราหมณ์ในประเทศไทย"** เล่มนี้จะได้รับการต้อนรับด้วยดี เหมือนกับสองฉบับที่พิมพ์เป็นภาษาฮินดีและภาษาอังกฤษก่อนหน้านี้แล้ว

สัตยะ วรัต ศาสตรี
กรุงนิวเดลี
28 ตุลาคม 2559

คำนำผู้แปล

ข้าพเจ้าโชคดีมากที่ได้เรียนภาษาสันสกฤต ประวัติศาสตร์ ด้านภาษาและวัฒนธรรมอินเดีย เป็นอาทิ จาก ศ.ดร. สัตยะ วรัต ศาสตรี แบบตัวต่อตัวที่บ้านของท่านอาจารย์ นอกเวลาราชการ ในช่วงที่ประจำการอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย สมัยที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2556-2558

ก่อนหน้านี้ เมื่อพ.ศ. 2548 ท่านอาจารย์สัตยะได้พิมพ์หนังสือเกี่ยวกับพราหมณ์ในประเทศไทยที่ท่านเขียนเองเป็นภาษาฮินดีเอาไว้ และเมื่อ พ.ศ. 2558 ท่านได้แปลเป็นภาษาอังกฤษโดยตั้งชื่อว่า Brahmanas of Thailand และในช่วงที่ข้าพเจ้ายังเรียนหนังสืออยู่กับท่านดังกล่าวนั้น ท่านปรารภเกี่ยวกับการแปลหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาไทย

ข้าพเจ้าจึงรับอาสาที่จะแปลหนังสือ **"พราหมณ์ในประเทศไทย"** นี้ เพราะเห็นว่าให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาและความเป็นอยู่ของพราหมณ์ในประเทศไทย รวมทั้งให้ความรู้ด้านประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของไทย เช่น พิธีราชาภิเษก และประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น

เมื่อมาดำรงตำแหน่งกงสุลใหญ่ที่เมืองโกตาบารู ประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2559 ก็ได้พยายามใช้เวลานอกเวลาราชการแปลหนังสือนี้ และในการแปลครั้งนี้ก็ได้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนบ้างเพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น

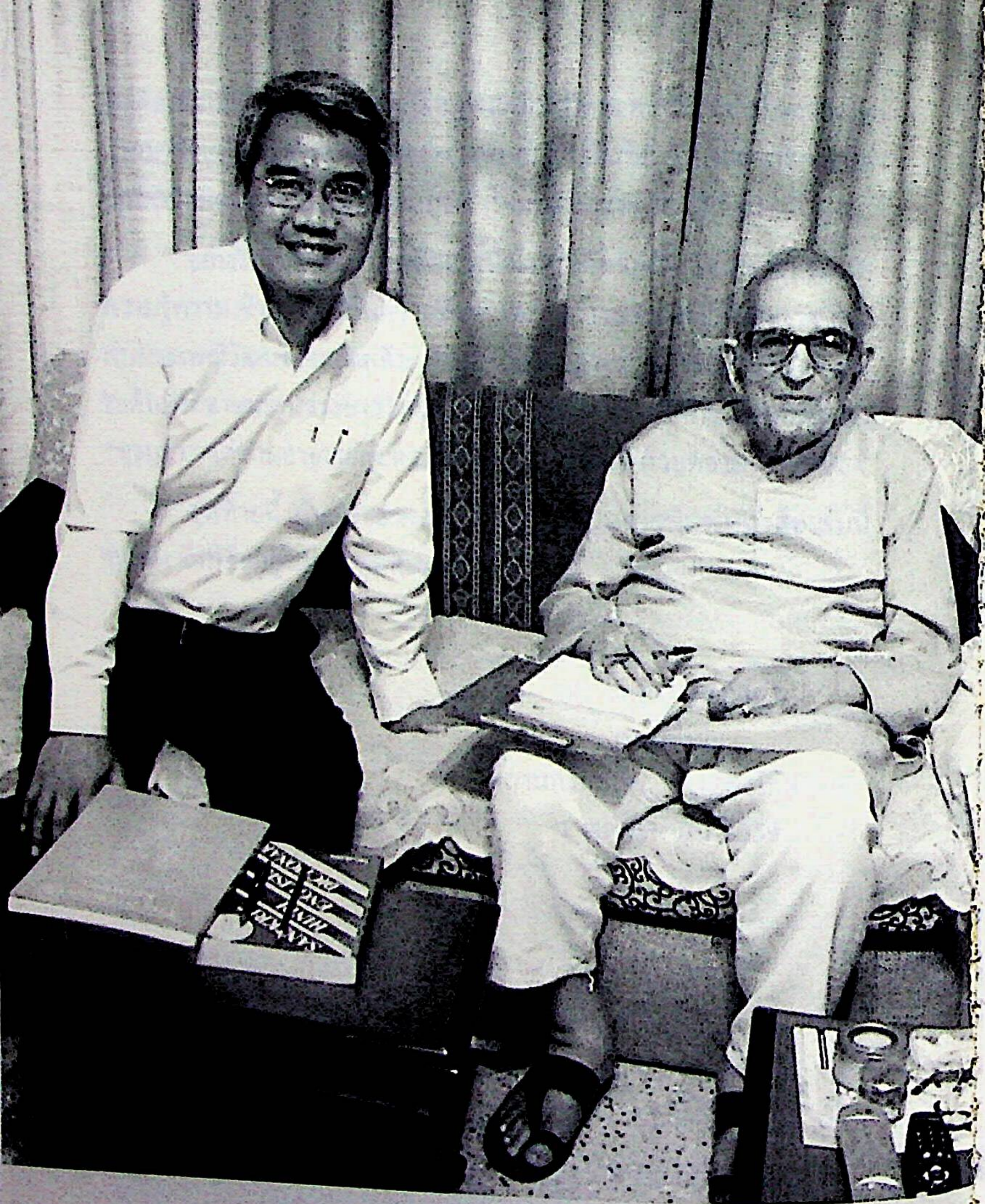
แม้จะได้พยายามแปลอย่างดีที่สุด แต่โดยที่มีงานรัดตัวมากทั้งในและนอกเวลาราชการ และอยู่กันคนละประเทศกับท่านอาจารย์ไม่สามารถพูดคุยกันเมื่อมีข้อสงสัยแบบที่ใจคิดได้ **กอปรกับมีข้อจำกัดด้านเวลาอย่างยิ่ง**

คือ ต้องพิมพ์ให้เสร็จภายในต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559 จนไม่สามารถปรึกษาท่านผู้รู้ในเทวสถาน โบสถ์พราหมณ์ เป็นต้น ได้ ดังนั้น หากงานแปลชิ้นนี้มีข้อผิดพลาดและยังไม่สมบูรณ์ ก็ขอรับผิดแต่เพียงผู้เดียว

อย่างไรก็ตาม หากหนังสือเล่มนี้จะมีประโยชน์บ้าง เช่น ช่วยกระจายความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีวัฒนธรรมไทยกับประเพณีวัฒนธรรมอินเดีย รวมไปถึงการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระดับประชาชนระหว่างชาวไทยและชาวอินเดีย ข้าพเจ้าก็ขอมอบให้เป็น "คุรุบูชา" แด่ท่านอาจารย์ ศ.ดร. สัตยะ วรัต ศาสตรี ด้วยความเคารพยิ่ง

สุดท้ายนี้ ผู้แปลขอขอบคุณผู้ที่สนับสนุนการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ทุกคน ซึ่งมีชื่ออยู่ในหน้าสุดท้ายแล้ว

ดร. ไพฑูรย์ สงค์แก้ว
กงสุลใหญ่
สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู
1 พฤศจิกายน 2559

ศ.ดร. สัตยะ วรัต ศาสตรี กับ ดร. ไพฑูรย์ สงค์แก้ว ที่บ้าน

สารบัญ

****

บทนำ

ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ ตั้งอยู่ในใจกลางของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. ชาวไทยพุทธเป็นคนกลุ่มใหญ่ทั่วประเทศไทย ยกเว้นเพียงบางจังหวัดที่อยู่ติดกับประเทศมาเลเซียเท่านั้นที่มีชาวไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่. ทั่วประเทศมีพระภิกษุสามเณรเกือบ 240,000 รูป และมีวัด 4,000 วัด โดย 400 วัดอยู่ในกรุงเทพฯ. ชาวไทยฮินดู, ซึ่งได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทยในช่วงประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา, มีจำนวนน้อยมาก ๆ. เมื่อคำนึงถึงชาวไทยฮินดูที่มีจำนวนน้อยนิดแล้ว ก็คงต้องแปลกใจบ้างว่าทำไม่ผู้เขียนจึงเขียนหนังสือ **“พราหมณ์ในประเทศไทย”** นี้

พราหมณ์เป็นใคร มาจากไหน มาเมื่อไร และมาทำไม (พวกเขาคงไม่ใช่คนพื้นเมือง เพราะแม้แต่คนไทยเองก็ยังไม่ใช่คนพื้นเมืองมาแต่ต้น. กล่าวกันว่าคนไทยสืบเชื้อสายมาจากจีน, มาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ปัจจุบันซึ่งในสมัยก่อนเรียกว่า “สยาม”, เพิ่งมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ประเทศไทย” เมื่อ พ.ศ. 2482. กล่าวกันว่าในอดีตคนไทยได้อพยพมาจากมณฑลยูนนานในประเทศจีน มาตั้งถิ่นฐานในช่วงแรก ๆ ในบริเวณภาคกลางของประเทศไทยในปัจจุบันแล้วจึงค่อย ๆ แยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานทั่วประเทศดังเช่นในปัจจุบัน)

คำถามดังกล่าวในย่อหน้าข้างต้นคงเกิดขึ้นในใจได้ง่าย และหนังสือเล่มนี้จะพยายามตอบคำถามเหล่านี้. พราหมณ์ในประเทศไทยมีวัดฮินดูรูปแบบการกราบไหว้บูชา และหนังสือพิธีกรรมทางศาสนาฮินดูของตนเอง. แม้จะอยู่ท่ามกลางสังคมชาวไทยพุทธ แต่ชาวไทยฮินดูก็รักษาอัตลักษณ์ของตนเองไว้ได้ โดยยังคงสืบทอดรูปแบบการแต่งกาย นิสัย และกิริยา

มารยาทเอาไว้. พวกเขาไม่ยอมให้สังคมไทยพุทธกลืน แม้จะรู้สึกว่าได้รับผลกระทบบ้างก็ตาม เช่น พวกเขาต้องเข้าพิธีบวชทั้งในแบบพุทธและแบบพราหมณ์. ต้องรู้ด้วยว่าลำพังการเกิดในครอบครัวพราหมณ์ไม่ได้ทำให้เขาได้เป็นพราหมณ์โดยอัตโนมัติ ต้องเข้าพิธีบวชพราหมณ์ก่อน. มีเพียงพระราชครูหรือพระมหาราชครูเท่านั้นที่มีอำนาจบวชคนพราหมณ์ได้. เชื่อกันมาแต่อดีตว่าผู้ชายวรรณะพราหมณ์มาจากอินเดียโดยไม่มีผู้หญิงวรรณะพราหมณ์มาด้วย. พวกเขาได้แต่งงานกับหญิงพื้นเมืองชาวไทยพุทธแล้วมีบุตรและบุตรีด้วยกัน กระนั้นก็ตาม พวกพราหมณ์ชายเหล่านี้ก็ยังคงรักษาขนมธรรมเนียมประเพณีพราหมณ์ของตนเองไว้ได้

ตั้งแต่อดีตแรกเริ่มเป็นต้นมา พราหมณ์ในประเทศไทยได้รับพระบรมราชูปถัมถ์ และแม้แต่พราหมณ์ในประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้รับการอุปถัมภ์จากผู้ปกครองรัฐเช่นกัน ศาสนาพราหมณ์, ซึ่งเป็นคำเรียกศาสนาฮินดูในประเทศไทย, ได้ให้สถานะของพระวิษณุเทพแด่พระราชา ดังที่คัมภีร์มนุสมฤติ (คัมภีร์กฎหมายโบราณของศาสนาฮินดูที่เขียนไว้เป็นภาษาสันสกฤต, ผู้แปล) เขียนไว้ว่า "มหตี เดวตา หเยสา นรรูเปน ติษฐติ" แปลว่า "พระราชาคือมหาเทพในร่างคน". ความเชื่อเช่นนี้ยิ่งช่วยส่งเสริมสถานะกษัตริย์. พิธีกรรมของพราหมณ์ประเภทตันตระ (สูตรความขลังและเร้นลับ) ก็ดี มันตระ (เวทย์มนต์) ก็ดี ยันตระ (การผูกดวง) ก็ดี ล้วนทำให้พวกพราหมณ์ดูมีอำนาจเหนือธรรมชาติแตกต่างจากกลุ่มชนอื่นๆ. ความเชื่อเช่นนี้ทำให้พระราชาหวังพึ่งศาสนาพราหมณ์และทอดพระเนตรไปยังพราหมณ์ด้วยความเคารพยำเกรง. สำหรับพระราชาแล้ว พิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์เป็นเสมือนเกราะวิเศษที่สามารถปกป้องคุ้มครองจากสิ่งชั่วร้าย, นำความสำเร็จมาให้และให้เสน่ห์แห่งเทพ. ด้วยเหตุผลเช่นนี้ พระราชาจึงมีความรู้สึกว่าจำเป็นต้องประกอบพิธีกรรมพราหมณ์ แม้จะเป็นผู้นับถือศาสนาอื่นก็ตาม

และจำเป็นต้องพึ่งพาพราหมณ์. เพราะเหตุที่พระราชาทรงให้การอุปถัมภ์พราหมณ์นี้เอง คนทั่วไปจึงพลอยรู้สึกว่าพิธีกรรมพราหมณ์มีอำนาจเหนือธรรมชาติแฝงอยู่ไปด้วย. คนธรรมดาสามัญจึงมีความเชื่อในผลของพิธีกรรมเหล่านี้ด้วย. ด้วยเหตุผลเช่นนี้ แม้ไทยจะเป็นประเทศพุทธ แต่พราหมณ์ก็มีสถานะสูงในประเทศไทย ชาวไทยต่างก็ให้ความเคารพต่อพิธีกรรมพราหมณ์

ข้อมูลที่มีอยู่นั้นมีน้อยเกินไปที่จะกล้าพูดว่าพราหมณ์มาสู่ประเทศไทยเมื่อใด คงสามารถกล่าวได้เพียงว่า โดยที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิ์ขอมช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 – 13 ดังนั้น จึงเป็นธรรมดาที่ไทยจะได้รับอิทธิพลทางศาสนาของขอม, จึงเป็นไปได้ว่าศาสนาพราหมณ์เข้ามาสู่ประเทศไทยผ่านประเทศกัมพูชาที่ซึ่งศาสนาพราหมณ์เคยมั่นคงมาก. แต่ก็มีทัศนะอื่นด้วยว่าศาสนาพรามณ์มาจากประเทศอินเดียโดยตรง โดยชาวอินเดียที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยแต่โบราณเป็นผู้นำมา

การติดต่อกันระหว่างประเทศอินเดียกับประเทศไทยแต่โบราณมีมายาวนานมาก. เมื่อหลายศตวรรษมาแล้วพ่อค้าชาวอินเดียได้ล่องเรือสินค้ามาจากเมืองโคปาลปุระในภาคตะวันออกของอินเดีย และจากเมืองตามระลิปติในภาคใต้ของอินเดีย มาสู่เมืองไชยาและเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อนำสินค้ามาขายแล้วซื้อสินค้าพื้นเมืองนำกลับไปขายในอินเดีย. เป็นไปได้มากว่าคนพราหมณ์ก็มากับเรือสินค้าเพื่อทำพิธีพราหมณ์ (ในเรือ) ด้วย. ในกลุ่มคนพราหมณ์เหล่านี้ บางคนอาจกลับประเทศอินเดีย แต่บางคนก็อาจอยู่ต่อในประเทศไทย. พวกที่อยู่ในประเทศไทยก็ยังคงปฏิบัติศาสนกิจพราหมณ์. ชาวพื้นเมืองอาจเริ่มเชื่อและยอมรับคำสอนในศาสนาพราหมณ์ แล้วกราบไหว้บูชาเทพเจ้าต่าง ๆ ในศาสนาพราหมณ์ด้วยความศรัทธา, รวมทั้งรูปแบบการแต่งกาย (คนไทยโบราณนุ่งผ้าโจงกระเบนเหมือนคนอินเดีย), วิถีชีวิต (เช่น การเปิปข้าวกิน), เรื่องราวรามเกียรติ์, เรื่องมหาภารตะ,

และเรื่องปุราณะที่ผลิตขึ้นเลียนแบบทั้งในด้านวรรณคดี ศิลปะการแสดงและทัศนศิลป์ ซึ่งทำให้วัฒนธรรมอินเดียได้ครอบงำสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบัน

ถึงแม้ว่าราชวงศ์แรกของประเทศไทย คือ ราชวงศ์สุโขทัย (ภาษาสันสกฤตว่า สุโขดะยะ) จะให้การอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนามากกว่าศาสนาพราหมณ์ แต่ประเพณีและพิธีกรรมของพราหมณ์ก็ยังได้รับการปฏิบัติอยู่, อาจเป็นเพราะประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองของราชวงศ์สุโขทัยยังไม่ยอมเลิกการปฏิบัติตามพิธีกรรมและวัฒนธรรมของศาสนาพราหมณ์ที่พวกเขาได้รับมาตั้งแต่สมัยอยู่ใต้การปกครองของขอมและมอญก็เป็นได้

เป็นที่ทราบกันดีจากจารึกบนภาพของพระศิวะว่า พระเจ้าธรรมาโศกแห่งเมืองกำแพงเพชรได้ทรงนำการบูชาพระศิวะเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2073. พระองค์ทรงให้ความสำคัญเท่าเทียมกันทั้งต่อศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ. แต่ศิลาจารึกแห่งตะกั่วป่ากล่าวว่าวัดพระวิษณุได้มีขึ้นในประเทศไทยมาก่อนแล้ว คือ มีในพุทธศตวรรษที่ 13 และ 14

ศาสนาในประเทศไทยมีสามระดับ คือ พระพุทธศาสนาอยู่บนสุดรองลงไปคือศาสนาพราหมณ์ และล่างสุดคือการนับถือธรรมชาติ. เพราะอยู่ในระดับกลาง ศาสนาพราหมณ์จึงแพร่หลายไปทั่วประเทศ. หมู่บ้านหลายแห่งตั้งชื่อตามเทพเจ้าในศาสนาพราหมณ์ เช่น บ้านพระนารายณ์ และบ้านพระรามเป็นต้น. มีภูเขาชื่อเขานารายณ์ (ตามชื่อพระวิษณุ). บางช่วงในประวัติศาสตร์ประเพณีไวษณับมั่นคงแข็งแรงมากในประเทศไทย จนเป็นเรื่องธรรมดาที่จะพบเห็นรูปพระวิษณุเทพเดี่ยวหรือรูปคู่กับพระลักษมีเทวีประทับนั่งบนหลังครุฑ

นางนพมาศ, ผู้เป็นพระมเหสีของพ่อขุนรามคำแหง, เป็นหญิงพราหมณ์. กล่าวกันว่าทรงเป็นผู้ริเริ่มประเพณีลอยกระทง. เพราะความที่นางเป็นสตรีพราหมณ์ พระนางจึงต้องการจะบูชาแม่น้ำ, แต่พ่อขุนรามคำแหง

ก็ทรงเป็นชาวพุทธที่เคร่งครัด. พระนางไม่ต้องการจะทำให้พระองค์ทรงขัดเคืองพระราชหฤทัย จึงไม่ทำการบูชาแม่น้ำอย่างเปิดเผย, ทรงทำกระทงอย่างสวยงาม ใส่ดอกไม้และผลไม้ลงไปด้วย แล้วทรงจุดเทียนลอยกระทงลงในแม่น้ำ. กระทงลอยไปเข้าฝั่งที่พ่อขุนรามคำแหงประทับอยู่, ทรงสนพระทัยมากเพราะไม่เคยทรงเห็นมาก่อน. เมื่อทรงสอบถามก็ทรงทราบว่าพระนางนพมาศเป็นผู้ทำกระทงนี้ ทรงประทับใจกับความงดงามของกระทงมาก จึงทรงรับสั่งว่าตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นไปทรงอนุญาตให้ลอยกระทงในแม่น้ำได้. นี้เป็นบ่อเกิดของเทศกาลลอยกระทงที่ยังคงถือปฏิบัติฉลองกันทั่วประเทศไทยในปัจจุบัน. มีการลอยกระทงที่สร้างสรรค์อย่างงดงามด้วยสีสันหลากหลายตามแม่น้ำลำคลองสระน้ำทั่วประเทศ. เทียนที่จุดดูงามดุจดวงดาวมาสู่โลก

พ่อขุนรามคำแหงทรงมีพราหมณ์ในพระราชสำนักเพื่อถวายคำแนะนำเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน, การใช้กฎหมาย, การจัดทำปฏิทินโหร, การผูกดวงและการทำพิธีกรรม เช่น พิธีราชาภิเษก และพิธีกรรมอื่น ๆ เช่น การประดิษฐานเทวรูปบนชิงช้าแล้วโล้ และแม้แต่พิธีแรกนาขวัญ. พระยาลิไทยทรงประกอบพิธีราชาภิเษก ทรงพระนามว่าพระรามมหาธรรมราชาธิราช. ในช่วงแรกทรงให้สร้างพระพุทธรูป แต่ไม่ทรงพอพระทัย จึงทรงให้สร้างเทวรูปพระปรเมศวรและพระวิษณุเทพแล้วทรงให้ประดิษฐานเพื่อให้ได้กราบไหว้บูชากัน. ใน พ.ศ. 1892 กษัตริย์ไทยอีกพระองค์คือพระยาลือไทยทรงให้สร้างเทวรูปพระมเหศวรและพระวิษณุเทพ แล้วทรงให้ประดิษฐานไว้ที่เทวาลัยชื่ออามรวันด้านทิศใต้ของกรุงสุโขทัยเพื่อให้คนพราหมณ์และพวกฤาษีกราบไหว้บูชาเช่นกัน

เป็นเรื่องยากที่จะกล่าวถึงคุณูปการของพราหมณ์ซึ่งยังคงมีอยู่ต่อประเทศไทยได้หมด

ผู้เขียนประสบความยากลำบากมากในการถ่ายอักษรคำไทยบางคำเป็นภาษาอังกฤษ. ความยากลำบากประการแรกเกี่ยวกับการถ่ายอักษรคำไทยที่เดิมมาจากภาษาสันสกฤตและเขียนด้วยอักษรโรมันอยู่แล้ว. ปัญหาคือควรเขียนคำเหล่านี้แบบภาษาสันสกฤตเดิมหรือแบบการออกเสียงในภาษาไทยปัจจุบัน. ผู้เขียนใช้ทั้งสองวิธี. ในภาษาไทย พยัญชนะ "J" ออกเสียงเป็น "ช" และ "ga" ออกเสียงเป็น "ค". การงดออกเสียงสระ "อะ" ระหว่างพยัญชนะสองตัวเป็นเรื่องปกติในภาษาไทย. เพราะเหตุนี้ คำว่า "รา ชะ คุ รุ" จึงออกเสียงเป็น "ราด ชะ ครู" ในภาษาไทย. แต่ผู้เขียนไม่ได้ใช้วิธีออกเสียงเช่นนี้ในหนังสือเล่มนี้ คงออกเสียงตามแบบภาษาสันสกฤต. ในกรณีอื่นๆ ผู้เขียนใช้วิธีเขียนตามการออกเสียงในภาษาไทยปัจจุบัน เช่น คำสันสกฤตว่า "รา ชะ วัง ศะ" ก็เขียนตามการออกเสียงปัจจุบันเป็น "ราชวงศ์"

คำในภาษาสันสกฤตว่า "อโยธยา" ในภาษาไทยเขียนเป็น "อยุธยา" อ่านว่า "อะ ยุด ธะ ยา". ในภาษาไทยไม่มีรูปแบบการถ่ายอักษรคำที่ไม่ใช่คำไทยตายตัว. คนไทยไม่ค่อยได้เขียนคำเหล่านี้ด้วยอักษรโรมัน ตัวอย่างเช่น คำว่า "รา ชะ คุ รุ" เขียนเป็นไทยว่า "ราชครู" โดยใช้ตัว j แทน ช. คำว่า "สถาบันราชภัฏ" ก็ใช้ตัว j แทนตัว ช เช่นกัน, ไม่ได้ใช้ ch แทนตัว ช ตามการออกเสียง

ตำแหน่งของพระราชครูและพระมหาราชครูนั้น ผู้เขียนก็เขียนตามการออกเสียงเช่นกัน เช่น วามเทพมุนี สตานันทมุนี อัษฎาจารย์ ศิวาจารย์ แต่มีคำสันสกฤตไว้ในวงเล็บ

ข้อมูลเกี่ยวกับพราหมณ์ในประเทศไทยหายากมาก ต้องหาจากหลายแหล่ง และไม่สามารถจะหาจากแหล่งเดียวได้. ผู้เขียนต้องใช้ความพยายามมาก และคิดได้ว่าวิธีที่ดีที่สุดก็คือการเข้าพบพระมหาราชครู

ปัจจุบัน. เมื่อได้ติดต่อกันแล้วพระมหาราชครูบอกว่าเวลาที่ท่านสะดวกที่สุดคือเวลาดึก หลังจากที่ท่านหมดงานพิธีพราหมณ์ทั้งปวงของกลางวันแล้ว. พระมหาราชครูจัดเวลาให้ตอน 23.00 น. ซึ่งผู้เขียนก็ตกลง. การสนทนาแบบไม่มีเวลาพักมักไปเลิกเอาตอนเวลา 02.00 น. หรือ 03.00 น. ผู้เขียนจะจดคำพูดของพระมหาราชครู. ทำแบบนี้อยู่หลายสัปดาห์. หนังสือเล่มนี้เป็นผลของการสนทนาดังกล่าวส่วนหนึ่ง จึงรับรองได้ถึงความถูกต้อง. ในการสนทนาทุกครั้ง พราหมณ์วิทยาธร ศุกลา, ผู้เป็นประธานนักบวชฮินดูแห่งประเทศไทย, จะอยู่ร่วมวงสนทนาเพื่อช่วยเป็นล่ามและอธิบายประเด็นต่าง ๆ ของพระมหาราชครูเพิ่มเติมด้วย

ผู้เขียนหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะให้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของพราหมณ์ วัดฮินดู พิธีกรรมพราหมณ์ เทศกาลพราหมณ์ และพระราชครูและพระมหาราชครู รวมทั้งคุณูปการชุมชนพราหมณ์ที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยด้วย

หนังสือเล่มนี้เดิมทีเขียนเป็นภาษาฮินดี พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2548. เมื่อเร็ว ๆ นี้ผู้เขียนได้เดินทางไปประเทศไทย. ศาสตราจารย์เกดาร์ นาถ ศรมา, ผู้เป็นอาจารย์สอนภาษาสันสกฤตที่มหาวิทยาลัยศิลปากร, ได้กล่าวกับผู้เขียนว่า นายสตีศ กุมาร ปาวา, ซึ่งเป็นเพื่อนของทั้งผู้เขียน และ ศ. เกดาร์, ได้บอกกับ ศ. เกดาร์ว่าพระมหาราชครูอยากจะให้แปลหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาอังกฤษเพื่อจะได้เผยแพร่ได้แพร่หลายยิ่งขึ้น. เมื่อกลับมาเดลี ผู้เขียนก็พยายามมองหาคนที่จะแปล แต่ไม่เห็นใคร. เรื่องจึงเงียบไปสักพัก. แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้เอง ผู้เขียนได้ไปประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง และได้พบกับพระมหาราชครูโดยบังเอิญในงานแห่งหนึ่ง. ท่านได้ขอให้ผู้เขียนแปลหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาอังกฤษ. หลังจากนั้น ผู้เขียนก็ตัดสินใจไม่คอยให้ใครเป็นผู้แปลแล้ว, ผู้เขียนเป็นผู้แปลเอง, แปลอยู่หนึ่งเดือนก็เสร็จ. เป็นเวลา 11 ปีหลังจากที่หนังสือเล่มนี้เคยพิมพ์เป็นภาษาฮินดีครั้งแรก. จำเป็นต้องทบทวน

และเพิ่มเติมข้อมูลบ้างเพื่อให้ตรงข้อเท็จจริงปัจจุบัน. ผู้เขียนจึงได้พบสนทนากับพระมหาราชครูอีกครั้งโดยมีนายสตีศ กุมาร ปาวา เข้าร่วมด้วยในระหว่างที่ผู้เขียนไปประเทศไทยครั้งล่าสุด. ผู้เขียนกลับมาเดลีพร้อมด้วยข้อมูลเพิ่มเติม.เมื่อใดก็ตามที่ผู้เขียนมีคำถามหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็จะติดต่อนายสตีศ กุมาร ปาวา ซึ่งจะรีบหาข้อมูลจากพระมหาราชครูหรือจากสำนักงานของนายสตีศเองให้. ผู้เขียนขอขอบคุณนายสตีศอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เมื่อแปลเสร็จ ข้าพเจ้าก็ติดต่อสำนักพิมพ์ที่เคยพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในภาษาฮินดี ซึ่งก็เห็นด้วยที่จะพิมพ์หนังสือเล่มนี้ในภาษาอังกฤษทันที. ข้าพเจ้าก็ขอขอบคุณสำนักพิมพ์นี้ด้วยเช่นกัน

ข้าพเจ้าหวังว่าหนังสือเล่มนี้ในภาษาอังกฤษจะสนองตอบต่อความต้องการได้ดีดังเช่นฉบับที่เคยพิมพ์เป็นภาษาฮินดี

****

พราหมณ์
ในประเทศไทย

ประเทศไทย:
มองจากข้างบนลงมาเหมือนนกมอง

ภูมิศาสตร์

ประเทศไทยแบ่งภูมิศาสตร์เป็นสี่ประเภท คือ บริเวณที่เป็นภูเขาในภาคเหนือ, บริเวณพื้นราบในภาคกลาง, บริเวณที่ราบสูงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน), และบริเวณเกาะในภาคใต้. ดอยอินทนนท์ซึ่งสูง 8,452 ฟุตเป็นภูเขาที่สูงที่สุดในประเทศไทย. ประเทศไทยมีพรมแดนติดกับประเทศเมียนมาในทิศเหนือ, ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ประเทศกัมพูชาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเช่นกัน (เลยอำเภออรัญประเทศเป็นต้นไป), และทิศใต้ติดกับประเทศมาเลเซีย

แม่น้ำโขงเป็นเส้นแบ่งเขตแดนทางธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับ สปป. ลาว. ประเทศไทยอยู่ฝั่งหนึ่งและอีกฝั่งหนึ่งก็เป็น สปป. ลาว

ศาสนาและวัฒนธรรม

พระพุทธศาสนาแบบเถรวาทเป็นศาสนาหลักของประเทศไทย. คนไทยร้อยละ 94 นับถือพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท. น้อยกว่าร้อยละ 2, ส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีน, นับถือพระพุทธศาสนาแบบมหายาน. อีกประมาณร้อยละ 4 นับถือศาสนาอิสลาม และมีนับถือศาสนาคริสต์บ้างจำนวนน้อย

คนไทยเชื่อว่าจำนวนของผีประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทยนั้นมีมากกว่าคนในประเทศไทยเสียอีก. ผีเหล่านี้มีอยู่ทั่วไปที่บ้าน, สวน, ท้องนา, ต้นไม้ชนิดต่าง ๆ, แม่น้ำ และภูเขา. พวกผีมาจากฟากฟ้าและนรกแล้วสิงสถิตย์อยู่ตามสถานที่เหล่านี้. พวกผีคอยช่วยเหลือพวกมนุษย์ในการทำการทำงานหลายอย่าง แต่บางพวกก็คอยขัดขวางการทำงานด้วยเช่นกัน. จำเป็นต้องคอยเอาใจพวกผีเหล่านี้ด้วยการเซ่นไหว้บูชา. คนไทยนิยมมีศาลเจ้าในบริเวณบ้านเพื่อเซ่นไหว้ผี (เป็นคำกล่าวของผู้เขียน, ผู้แปล)

คนไทยรู้จักเทพเจ้าในศาสนาฮินดูเป็นอย่างดี. ด้วยเหตุนี้เองพราหมณ์จึงมีบทบาทพิเศษที่จะต้องทำ ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป

ประเทศไทยเต็มไปด้วยวัด. ทั่วประเทศมีมากกว่า 4,000 วัด โดยอยู่ในกรุงเทพฯ 400 วัด. พระและสามเณรหลายหมื่นรูปจำพรรษาอยู่ในวัด. พระและสามเณรมีระบบการศึกษาของตัวเอง, มีมหาวิทยาลัยสงฆ์สองแห่งที่มีชื่อเสียงมาก คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วัดเคยเป็นศูนย์กลางการศึกษาของเด็กไทยโดยมีพระเป็นผู้สอนทั้งวิชาทางโลกและทางธรรม ก่อนที่การศึกษาสมัยใหม่จะแยกการศึกษาส่วนหนึ่งออกจากวัด, แต่ในชนบทโรงเรียนส่วนใหญ่ก็ยังคงตั้งอยู่ในวัด. วัดเป็นศูนย์กลางของทั้งการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาสามัญ

ทุกวัดจะมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ปกครองดูแลกิจการของวัด. เมื่อขึ้นสู่ระดับภาค ทุกภาคก็จะมีเจ้าคณะภาคปกครองดูแลกิจการของวัดในภาคนั้น ๆ. ในระดับประเทศ ก็จะมีสมเด็จพระสังฆราชเป็นผู้ปกครองสูงสุดของสงฆ์ โดยมีมหาเถรสมาคมเป็นผู้ช่วยการบริหาร. ถ้ามีพระภิกษุสามเณรประพฤติตนไม่เหมาะสม มหาเถรสมาคมจะเป็นผู้ลงโทษ

ในประเทศไทย ผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุสามเณรไม่จำเป็นต้องดำรงเพศบรรพชิตไปตลอดชีวิต. ผู้ชายสามารถบวชเป็นพระแม้แต่ช่วงเวลาสั้นๆ เช่น วันเดียว สัปดาห์เดียว เดือนเดียว สามเดือน แล้วสึกได้. มีธรรมเนียมที่ผู้ชายไทยจะบวชเป็นพระแล้วสึกออกมาเป็นฆราวาสดังเดิม

คนไทยเคารพนับถือพระภิกษุสามเณรมาก. ถ้าพระภิกษุสามเณรรูปใดต้องการจะศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์หรือแม้แต่ในมหาวิทยาลัยทั่วไปในประเทศไทย ญาติโยมก็นิยมถวายการอุปถัมภ์ให้เรียนตามที่ต้องการ โดยเชื่อว่าได้บุญมาก

พระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ (ศาสนาฮินดู) มีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างแนบแน่นในประเทศไทย

เทวรูปในศาสนาฮินดูจะเห็นประดิษฐานอยู่ในวัดพุทธต่าง ๆ ทั่วไป. ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) ก็มีแถวครุฑ กินนร กินนรี ยักษ์ และคนธรรพ์. ครุฑเป็นตราสัญลักษณ์ของกษัตริย์ไทย. พระคเณศเป็นตราสัญลักษณ์ของกรมศิลปากร, ของมหาวิทยาลัยศิลปากร, และของโรงเรียนนาฏศิลป์. เมื่อไม่กี่ปีมานี้ เทวรูปวิศวกรมัน, ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของงานศิลปะและงานฝีมือที่กรมศิลปากรรับผิดชอบ, ก็ประดิษฐานอยู่หน้าตึกกรมศิลปากร. วิชางานที่เกี่ยวกับการก่อสร้างก็ชื่อว่า "วิศวกรรมศาสตร์". หลังคาของโรงละครแห่งชาติก็มีเทวรูปพระพรหม พระวิษณุ และพระมเหศ (อีศวร) ประดิษฐานอยู่. พระวิษณุในประเทศไทยนิยมเรียกกันว่าพระนารายณ์, ซึ่งเพี้ยนมาจากคำสันสกฤตว่านารายณะ. ส่วนพระศิวะ (หรือมเหศ) ก็นิยมเรียกกันว่าอีศวร, ซึ่งเพี้ยนมาจากคำสันสกฤตว่าอีศวระ (อ่านว่า อิ สะ วะ ระ, ผู้แปล)

ในภาษาไทย คำว่า "ศาสนา" (religion) คือ ศาสนา เช่น ศาสนาพุทธ และศาสนาฮินดู เป็นต้น แต่ในอินเดียโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในภาษาฮินดี คำว่า "ศาสนา" คือ "ธรรม" เช่น ฮินดูธรรม (หมายถึง ศาสนาฮินดู) หรือพุทธธรรม (หมายถึง ศาสนาพุทธ)

ศาสนาพุทธเป็นทั้งชีวิตและจิตใจของประเทศไทย. ในงานพระราชพิธี แม้แต่พระมหากษัตริย์ก็ยังทรงแสดงความเคารพต่อพระพุทธรูปก่อนที่จะทรงปฏิบัติพระราชพิธีอื่น ๆ ต่อไป. เพราะเหตุนี้ ผู้เขียนจึงขอเขียนกลอนเป็นภาษาสันสกฤต โดยดัดแปลงจากกลอนเดิมในคัมภีร์มนุ ชื่อว่า ไทยเทศวิลาสัม (แปลใจความ) ว่า "ธรรมะ ประเทศ กษัตริย์ และวัฒนธรรม ทั้งสี่อย่างนี้เป็นสัญลักษณ์เด่นของประเทศไทย"

ประวัติศาสตร์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่อุดมสมบูรณ์มาตั้งแต่สมัยโบราณ. คนหลายเผ่าพันธุ์มาตั้งรกรากที่นี้ และหลายเผ่าพันธุ์ก็สูญสิ้นไป. ในสมัยหินเผ่าคนร่างเล็กชื่อนิกริโตเคยตั้งถิ่นฐานอยู่ที่นี้. คนเผ่าอื่น ๆ ที่อยู่ในป่าและมีชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์ก็เคยอยู่ที่นี้เหมือนกัน. ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เผ่าต่าง ๆ เหล่านี้ถูกเผ่าอื่น เช่น เผ่ามาเลย์มาพิชิตแล้วถูกไล่ออกจากพื้นที่. บรรพบุรุษชนเผ่าเหล่านี้ยังพบเห็นได้ในแหลมมลายู ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ และพื้นที่ภูเขาที่ไกลออกไปอื่น ๆ. คนเผ่าใหม่นำระบบการเกษตรเข้ามาในพื้นที่. พวกเขาผลิตข้าว ซึ่งยังคงเป็นอาหารหลักของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในปัจจุบัน. หลายศตวรรษผ่านไป วิวัฒนาการก็ดำเนินไป. การใช้ชีวิตแบบชนเผ่ากลายเป็นการใช้ชีวิตแบบหมู่บ้าน, หมู่บ้านพัฒนาเป็นเมือง, เมืองขยายตัวเป็นประเทศ และประเทศก็กลายเป็นจักรวรรดิ์

จักรวรรดิ์ที่น่าสนใจคือจักรวรรดิ์สุมาตราในประเทศอินโดนีเซียปัจจุบัน ซึ่งในสมัยอดีตชื่อจักรวรรดิ์ศรีวิชัย มีอาณาเขตครอบคลุมแหลมมลายูและภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบัน

ในสมัยนั้น สังคมที่ศิวิไลซ์ชื่อมอญได้ปกครองภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีเมืองหลวงชื่อทวาราวดีซึ่งตั้งอยู่ที่ภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบัน

ทั้งศรีวิชัยและทวาราวดีต่างก็ได้รับอิทธิพลของพ่อค้าและครูสอนศาสนาที่มาจากอินเดีย และได้รับเอาศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ และแม้แต่วัฒนธรรมอินเดียอื่นๆ ด้วย

ในระยะต่อมา ขอมปราบมอญลงได้. พวกขอมนับถือศาสนาฮินดู. ช่วงพุทธศตวรรษที่ 15 - 18 จักรวรรดิ์ขอมเรืองอำนาจสูงสุด. นครวัดเป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิ์ขอม. ขอมนับถือศาสนาพราหมณ์นิกายไศวะ ซึ่งนับถือพระศิวะ และเชื่อว่ากษัตริย์เป็นพระศิวะลงมาประสูติ. ขอมได้สร้างวัดฮินดูคือนครวัดที่มีศิลปกรรมงดงามยิ่งบนพื้นที่ 40 ตารางกิโลเมตร ซึ่งยังคงเป็นสิ่งมหัศจรรย์ของโลกในปัจจุบัน

หลังจากขอมหมดอำนาจ คนเผ่าไทยก็เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยา. คนไทยมีประวัติศาสตร์ของตนเองหลายพันปี. เมื่อประมาณ 4,000 ปีมาแล้ว ชนเผ่าไทย (คำว่าไทยแปลว่าอิสระ, เสรี) ได้อพยพมาจากเอเชียกลางมาตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคเหนือของประเทศจีน บริเวณแม่น้ำแยงซี. เมื่อ 2,000 ปีที่แล้ว ชนเผ่าไทยเหล่านี้รู้สึกว่าถูกชาวจีนกดขี่ข่มเหง จึงค่อยๆ อพยพลงมาทางภาคใต้ของประเทศจีน. ประมาณพุทธศตวรรษที่ 12 ชนเผ่าไทยบางกลุ่มก็จัดตั้งรัฐอิสระเล็กๆ ชื่อน่านเจ้าในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน. ในขณะเดียวกันชนเผ่าไทยอีกบางกลุ่มก็ยังคงอพยพต่อไปทางภาคใต้ของประเทศจีน ข้ามภูเขาเลยต่อไปถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ใน พ.ศ. 1796 จักรพรรดิ์กุบไลข่านของจีนก็ทำลายราชอาณาจักรน่านเจ้า. ประมาณ พ.ศ. 1200 ชนเผ่าไทยที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน

แถบลุ่มเจ้าพระยาก็เริ่มเคลื่อนย้ายไปตั้งถิ่นฐานในบริเวณเขมร. ช่วงแรก ๆ พวกเขาอยู่ภายใต้ผู้ปกครองเขมร ทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองในพื้นที่รอบนอกของราชอาณาจักรเขมร. ในพุทธศตวรรษที่ 16 พวกชนเผ่าไทยก็จัดตั้งราชอาณาจักรขึ้น. เมื่อคนไทยอพยพเข้าไปในเขมรมากขึ้นเรื่อย ๆ ผู้ปกครองเขมรก็เริ่มรู้สึกว่าถูกคนไทยคุกคาม. ใน พ.ศ. 1781 ผู้นำไทยสองคนก็สลัดแอกเขมรออกได้. นี้เป็นจุดเริ่มต้นของการมีอาณาจักรสุโขทัย. ในช่วง 500 ปีหลังจากนี้ชนเผ่าไทยก็สู้รบกับกัมพูชาและพม่า ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ

หลังจากครอบครองสุโขทัยได้ 15 ปี อาณาจักรน่านเจ้าในประเทศจีนก็ถูกทำลาย. หลังจากนั้นชนเผ่าไทยจากน่านเจ้าก็อพยพมาสู่สุโขทัยอย่างขนานใหญ่. ก่อนหน้านั้น ชนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งชื่อฉานหรือไทยใหญ่ก็อพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคเหนือของประเทศเมียนมาแล้ว. เมื่ออาณาจักรน่านเจ้าล่มสลาย ชนเผ่าไทยก็ต้องหนีไปอาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มเจ้าพระยา ซึ่งปัจจุบันเป็นส่วนกลางของประเทศไทย. ชนเผ่าไทยในบริเวณลุ่มเจ้าพระยาเรียกกันว่าไทยน้อย. ชนเผ่าไทยที่อพยพมารุ่นหลังตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยและใน สปป. ลาว เรียกกันว่าไทยลาว หรือลาวเฉย ๆ

กษัตริย์พระองค์แรกของสุโขทัยคืออินทราทิตย์ หรือพระร่วง. วรรณคดีไทยได้กล่าวว่าคนที่มีชื่อนี้จะมีลักษณะพิเศษ คือ มีพลังอำนาจที่จะทำสิ่งมหัศจรรย์ได้. พระร่วงก็ทรงมีพลังอำนาจพิเศษนี้เช่นกันจึงได้รับการขนานนามว่า อินทราทิตย์. เล่ากันว่าอินทราทิตย์สามารถตักน้ำด้วยชลอมได้และสามารถเสกให้กระดูกปลากลายเป็นปลาได้ด้วย

พ่อขุนรามคำแหง, ซึ่งเป็นพระโอรสองค์ที่สามของอินทราทิตย์, เป็นคนแข็งแรงยิ่ง มีมิตรภาพสูง เป็นนักรบที่กล้าหาญ เป็นนักปกครองที่เฉลียวฉลาด เป็นผู้ทรงความรู้ เป็นชาวพุทธที่มั่นคง และเป็นผู้รักศิลปะ. ในรัชสมัยของพระองค์ที่ทรงปกครองสุโขทัยอยู่ 4 ทศวรรษ อาณาจักรสุโขทัยได้

แผ่ขยายออกไปไกลถึงหลวงพระบาง (ในภาคตะวันออกใน สปป. ลาว ปัจจุบัน). ภาคตะวันตกไปจรดริมฝั่งอันดามัน. พระองค์ทรงมีความสัมพันธ์ทางการทูตและด้านวัฒนธรรมกับจีน. หลังจากที่มาร์โคโปโลออกไปจากจีนไม่นานใน พ.ศ. 1800 พ่อขุนรามคำแหงทรงรับช่างเครื่องปั้นดินเผามาจากจีน 500 คนให้มาเริ่มงานนี้ในสุโขทัยและสวรรคโลก. หลังจากนั้นสวรรคโลกก็มีชื่อว่าเป็นแหล่งเครื่องปั้นดินเผาอยู่เกือบ 150 ปี. พ่อค้าจากหลายประเทศมาซื้อเครื่องปั้นดินเผาเหล่านี้กลับไปขายในประเทศของตน

ในประวัติศาสตร์ไทย ยุคสุโขทัยเป็นยุคของ "สุขะ คือความสุข". พ่อขุนรามคำแหงทรงปกครองราษฎรเหมือนพ่อปกครองลูก. ราษฎรจงรักภักดีเพราะความอ่อนโยนของพระองค์. เมืองหลวงของอาณาจักรสุโขทัยมีพื้นที่หนึ่งตารางกิโลเมตร ล้อมรอบด้วยกำแพงเมืองและคูเมืองซึ่งเป็นแหล่งน้ำดื่มน้ำใช้สำหรับชาวเมืองทั้งปี

เมืองสุโขทัยมีวัดมากกว่า 80 วัด. ซากปรักหักพังของวัดเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นได้ถึงความงามและความยิ่งใหญ่ของวัดเหล่านี้ในอดีต. พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศศรีลังกาซึ่งในสมัยนั้นเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท. ในรัชสมัยของพระองค์พระภิกษุชาวศรีลังกาจำนวนมากมาเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่เมืองสุโขทัย

พ่อขุนรามคำแหงทรงให้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น ซึ่งเป็นการผสมผสานของอักษรอินเดีย เขมร และมอญ

ศิลาจารึกที่ค้นพบภายหลังจากที่พ่อขุนรามคำแหงสวรรคตแล้วหลายร้อยปีได้บันทึกวิสัยทัศน์ของพระองค์เกี่ยวกับสุโขทัยไว้ว่า "กรุงสุโขทัยนี้ดี, ในน้ำมีปลา, ในนามีข้าว. ใครใคร่ค้าช้าง ค้า. ใครใคร่ค้าม้า ค้า. ใครใคร่ค้าทองและเงิน ค้า"

พ่อขุนรามคำแหงทรงให้แขวนระฆังใบใหญ่ไว้นอกพระราชวัง. หากใครมีเรื่องอยากร้องเรียน ก็สามารถตีระฆังได้. พระองค์ทรงฟังเรื่องร้องทุกข์ด้วยพระองค์เอง

ความเจริญรุ่งเรืองได้แผ่ขยายไปทั่วเมืองสุโขทัย. อีกหน้าหนึ่งของแผ่นศิลาจารึกดังกล่าวมีข้อความว่า "ใครใคร่เล่น เล่น. ใครใคร่หัวเราะ หัวเราะ. ใครใคร่ร้องเพลง ร้อง"

ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองสุโขทัยหยุดลงพร้อมกับการสวรรคตของพ่อขุนรามคำแหง. กษัตริย์เมืองใกล้เคียงเข้ายึดครองอาณาจักรสุโขทัยและผนวกเข้ากับราชอาณาจักรใหม่. ภายใน 60 ปีนับจากที่พ่อขุนรามคำแหงสวรรคต เมืองสุโขทัยก็ตกเป็นเมืองขึ้นของเมืองอยุธยา และต่อจากนั้นอีกไม่ถึง 60 ปี เมืองสุโขทัยก็สูญสิ้น

ใน พ.ศ. 1893 สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) (สันสกฤต คือ รามาธิปติ) ทรงให้สร้างเมืองอยุธยา. ในช่วงแรก ๆ เป็นเพียงการรวมกันของบ้านไม้สักแบบมีรั้วรอบขอบชิด. เป็นเรื่องยอดเยี่ยมมากที่เมืองเล็ก ๆ ได้กลายเป็นเมืองหลวงของราชอาณาจักรที่ต่อมาเจริญรุ่งเรืองอย่างมากอยู่นานกว่า 400 ปี แต่ในขณะเดียวกันก็เต็มไปด้วยการสมคบคิด การทรยศหักหลัง และการต่อสู้แก่งแย่งกัน จนนำไปสู่การล่มสลายในที่สุด. เมืองอยุธยาใช้เวลาไม่นานในช่วงครึ่งหลังของพุทธศตวรรษที่ 19 ในการสร้างอำนาจขึ้นมา. ต่อมาภายหลัง เมืองอยุธยาก็รู้จักกันในนามของสยาม. เมืองสุโขทัยเป็นส่วนหนึ่งของสยาม. สยามต้องทำสงครามกับราชอาณาจักรเชียงใหม่เกือบ 150 ปี. สยามยังถูกกัมพูชาโจมตีอยู่บ่อย ๆ. ในการสงครามกันครั้งหนึ่ง ประเทศกัมพูชาได้ต้อนเอาเชลยชาวไทยไปกัมพูชาด้วยจำนวน 7,000 คน. กษัตริย์เมืองอยุธยาทรงโต้ตอบทันที บุกกัมพูชา และกวาดต้อนชาวกัมพูชา

จำนวน 90,000 คนเอามาเมืองอยุธยา. อนุชนรุ่นหลังของชาวกัมพูชาเหล่านี้ยังคงอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ใน พ.ศ. 1991 พระเจ้าบรมไตรโลกนาถ (สันสกฤตเป็น ปรมะ ตริโลกนาถะ) เสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงปกครองอยู่ 40 ปี. ในยุคนี้ ได้มีการจัดทำศักดินาให้เป็นระบบหลังจากที่เริ่มใช้ครั้งแรกในยุคน่านเจ้า, มีการจัดทำกฎมณเฑียรบาลและพระราชพิธีต่าง ๆ, และมีการตรากฎหมายลงโทษประชาชนที่ต่อต้านกษัตริย์

หลังจากที่นายวาสโก เดอ กามา (Vasco de Gama) ได้เดินทางมาถึงแหลมกู๊ดโฮป (Good Hope) ไม่นาน ปอร์ตุเกสก็สามารถยึดเมืองมะละกาซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญของมุสลิมได้. ปอร์ตุเกสส่งนาย ดี. เฟอร์นันดิซ (Duart Fernandiz) เป็นทูตไปสยาม. เขาถึงเมืองอยุธยาใน พ.ศ. 2054 โดยมีเป้าหมายที่จะเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้ากับสยาม. นับเป็นการติดต่อด้านการทูตกับประเทศตะวันตกเป็นครั้งแรกของสยาม. สยามไม่เพียงแต่อนุญาตให้ปอร์ตุเกสเผยแพร่ศาสนาคริสต์เท่านั้น แต่ยังอนุญาตให้ติดตั้งรูปไม้กางเขนในที่สาธารณะด้วย. แต่ปอร์ตุเกสก็ไม่ประสบความสำเร็จมากนักในการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในสยาม. แต่ชาวสยามก็ได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาวุธและการสร้างป้อมปราการจากปอร์ตุเกสมาก. ชาวปอร์ตุเกสแต่งงานกับหญิงไทย. ลูกหลานของชาวปอร์ตุเกสเหล่านี้ที่อยู่ในประเทศไทยจะมีเค้าโครงร่างกายแบบฝรั่ง

กลางพุทธศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงที่เลวร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย. การริษยาได้บ่อนทำลายราชวงศ์ที่ปกครองอยุธยา. เกิดการต่อสู่เพื่อแย่งกันเป็นผู้ปกครองอยุธยา. เด็กอายุห้าขวบถูกยกขึ้นเป็นกษัตริย์ แต่ก็ถูกประหารชีวิตโดยอีกคนที่ปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์. พระองค์เองก็ถูกพระชายาลอบวางยาพิษ แล้วสถาปนาบุตรอายุ 11 ปีขึ้นเป็นกษัตริย์

แล้วแต่งตั้งชายชู้ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ. ต่อมาผู้สำเร็จราชการก็สำเร็จโทษยุวกษัตริย์และยึดครองราชบัลลังก์เสียเอง. แต่พระองค์ทรงครองบัลลังก์อยู่ได้ไม่นาน. กลุ่มผู้จงรักภักดีต่ออดีตยุวกษัตริย์ก็ร่วมกันกำจัดพระองค์. เหตุการณ์ร้ายเหล่านี้ซึ่งดำเนินอยู่ 15 ปีเปิดช่องให้กษัตริย์พม่ายกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา โดยใช้ทหาร 300,000 คน ช้าง 700 เชือก และม้าอีก 300 ตัว ปิดล้อมกรุงศรีอยุธยา, แต่ถึงปิดล้อมอยู่ห้าปีก็ไม่สามารถยึดได้

กระนั้นก็ดี กษัตริย์อยุธยาก็เกรงกลัวว่าพม่าจะโจมตีอีก จึงทรงเตรียมรับอย่างเต็มที่ ทรงให้ฝึกช้างศึกจำนวน 300 เชือก. ในบรรดาช้างศึกเหล่านี้มีช้างเผือกที่ถือกันว่าเป็นช้างมงคลด้วยเจ็ดเชือก. กษัตริย์สยามทรงมั่นพระทัยยิ่ง. ในขณะเดียวกันในเมืองพม่าก็เป็นช่วงผลัดเปลี่ยนรัชกาล. กษัตริย์พม่าองค์ใหม่ขอให้กษัตริย์อยุธยาถวายช้างเผือกสองเชือกแด่พระองค์ แต่ถูกปฏิเสธ จึงทรงประกาศสงครามกับอยุธยา, ทรงพิชิตอยุธยาแล้วกวาดต้อนเชลยไปจำนวนมาก ได้ยึดเอาช้างเผือกสี่เชือกไปด้วยรวมทั้งได้จัดเก็บภาษีจากสยามด้วย. ต่อจากนั้นไม่นานใน พ.ศ. 2082 กษัตริย์พม่าองค์ใหม่ก็ยกทัพมาตีอยุธยาอีก ปิดล้อมกรุงจนอยุธยาแตก. อยุธยาอยู่ใต้การปกครองของพม่าอยู่ 15 ปี

ในขณะเดียวกัน กัมพูชาก็รุกรานสยาม

แต่ชะตาก็เปลี่ยนเป็นดีขึ้น. ราชอาณาจักรสยามฟื้นเข้มแข็งขึ้น. เจ้าชายนเรศวร, ซึ่งเป็นนักรบที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย, ได้ทรงฟื้นฟูสยามให้กลับมาเจริญรุ่งโรจน์ดังเช่นในอดีต. พระองค์ทรงปลดแอกไทยออกจากพม่าได้สำเร็จ, ทรงสร้างกองทัพขึ้นใหม่และทรงรบกับพม่าอยู่แปดปี. เมื่อกองทัพใหญ่พม่ายกมารุกรานสยามอีก พระองค์ทรงพิชิตกองทัพพม่า. หลังจากที่พระบิดาสวรรคต เจ้าชายนเรศวรก็ขึ้นครองราชย์

ในพ.ศ. 2135 กองทัพพม่าจำนวน 250,000 นาย นำโดยพระมหาอุปราชา ได้มารุกรานอยุธยาอีก รบกันอย่างโหดร้ายมาก. ในระหว่างการรบ ช้างทรงของพระนเรศวรและช้างทรงของพระอนุชาตลุยเดี่ยวไปจนอยู่ในท่ามกลางข้าศึก. ทรงเผชิญหน้ากับเจ้าชายพม่า และทรงทำยุทธหัตถีกันจนเจ้าชายพม่าสิ้นพระชนม์. หลังจากนั้น พระนเรศวรก็ทรงขับไล่กองทัพพม่าที่ขวัญเสียพ้นไปจากดินแดนสยาม และทรงยึดดินแดนสยามจำนวนมากคืนจากพม่า

หลังจากทรงจัดการกับพม่าแล้ว พระนเรศวรก็ทรงหันไปจัดการกับกัมพูชาที่ชอบก่อกวนสยามอยู่เนือง ๆ ทรงบุกไปพิชิตกัมพูชา และเพื่อจะครอบครองท่าเรือหลายแห่งที่มหาสมุทรอินเดีย พระนเรศวรทรงบุกพม่าอีกหลายครั้ง. พระองค์ทรงประชวรและเสด็จสวรรคตในขณะที่กำลังทรงบุกพม่า

ในรัชสมัยของพระนเรศวร เขตแดนของอยุธยากว้างใหญ่ไพศาลมาก. พวกศัตรูต่างเกรงกลัว. เป็นยุคสันติภาพและความเจริญรุ่งเรือง

ในยุคนี้อยุธยาขยายการติดต่อกับต่างประเทศ. ความเจริญรุ่งเรืองของอยุธยาในยุคนี้เทียบได้กับจักรวรรดิ์จีนทีเดียว

ดินแดนที่ยึดมาจากพม่ารวมถึงท่าเรือเมืองมะริด. ก่อนหน้าที่จะได้ท่าเรือนี้มาพ่อค้าที่ล่องเรือซื้อขายสินค้าระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับทะเลจีนใต้ต้องเดินทางไกล แต่ท่าเรือนี้ได้ย่นระยะทางไปได้มาก และทำให้อยุธยาเป็นจุดเชื่อมระหว่างประเทศตะวันออกกับตะวันตก

สยามได้ลงนามในสนธิสัญญาฉบับที่สองกับประเทศตะวันตก คือสเปนแห่งมะนิลาใน พ.ศ. 2141. ตามสนธิสัญญานี้พระนเรศวรได้ทรงอนุญาตให้สเปนอยู่อาศัยในอยุธยาและทำการค้าได้. หลังจากนั้นชาติตะวันตกอื่น ๆ ก็ตามมา คือ ดัตช์, อังกฤษ, และเดนมาร์ก รวมทั้งฝรั่งเศส

ใน พ.ศ. 2205. อยุธยาเปิดประตูรับชาวยุโรปหลายชาติที่ประกอบด้วยทูต พ่อค้า และครูสอนศาสนาคริสต์. ไม่เพียงแต่ต้อนรับธรรมดาเท่านั้น แต่ยังให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ด้วย. ผลที่ได้คือเรือสินค้าจอดเต็มท่าเรือ โกดังสินค้าเต็มไปด้วยสินค้า และมีชุมชนชาวปอร์ตุเกส ชาวดัตช์ ชาวมาเลย์ ชาวจีน ชาวอังกฤษ และชาวฝรั่งเศสเกิดขึ้นในอยุธยา

ชาวต่างชาติได้จ่ายคืนค่าคุณความดีเหล่านี้ให้แก่สยามอย่างเจ็บแสบแบบคาดไม่ถึง. ในพ.ศ. 2207 รัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ดัตช์ได้ใช้ปืนบังคับให้สยามต้องทำสนธิสัญญาให้สิทธิค้าขายหนังสัตว์แก่ดัตช์แต่เพียงผู้เดียว พร้อมกับข้อกำหนดว่าชาวดัตช์ที่อาศัยอยู่ในสยามจะอยู่ใต้อำนาจการปกครองของรัฐบาลดัตช์, ไม่ใช่ใต้อำนาจรัฐบาลสยาม

เพื่อยับยั้งการเหิมเกริมของดัตช์ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงคิดที่จะร่วมมือกับชาติตะวันตกอื่น. ในขณะนั้น ฝรั่งเศสก็เข้ามาในสยามพอดี. พวกสอนศาสนาคริสต์ได้นำสถาปนิกมาด้วย และสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ทรงต้องการสถาปนิกมากเพื่อจะให้สร้างป้อมปราการแบบตะวันตกเอาไว้ป้องกันการโจมตีจากพวกดัตช์. สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงอนุญาตให้ฝรั่งเศสสร้างโบสถ์คริสต์ และเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในอยุธยาได้. พวกสอนศาสนาคริสต์ชาวฝรั่งเศสก็ช่วยพระองค์ให้ทรงมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 แห่งฝรั่งเศส

ในระหว่างนี้ คือ ใน พ.ศ. 2218 เด็กหนุ่มวัย 25 ปีชาวกรีกชื่อ ฟัลคอน (Falcon) ได้โดยสารเรือมาถึงอยุธยา เข้ารับราชการเป็นรองฝ่ายคลัง. มีเหตุที่ต้องให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชสนใจตัวเขา คือ มีปืนใหญ่ที่ต้องชั่งน้ำหนัก ซึ่งนายฟัลคอนคิดวิธีช่างน้ำหนักปืนใหญ่นี้ได้และชั่งได้สำเร็จ. พระนารายณ์ทรงประทับใจในตัวเขามาก. เขามีบทบาท

ในการบริหารราชการแผ่นดินมากขึ้นเรื่อย ๆ. เขาใกล้ชิดกับชาวสยาม และชักนำให้ฝรั่งเศสใกล้ชิดชาวสยามมากขึ้นเช่นกัน. แต่นี้ก็ทำให้ชาววังต่างไม่พอใจว่าสยามอยู่ภายใต้อิทธิพลของฝรั่งเศสและชาวกรีก. ในขณะที่สถานการณ์เป็นอยู่เช่นนี้ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ทรงพระประชวรลงใน พ.ศ. 2231. หัวหน้ากลุ่มต่อต้านฝรั่งเศส คือ พระเพทราชา ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการ. สิ่งแรกที่พระเพทราชาทรงทำคือการประหารชีวิตพระโอรสบุญธรรมของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งทรงเป็นสยามบรมราชกุมารด้วย. หลังจากนั้น ก็จับนายฟัลคอนไปประหารชีวิตเสียด้วย

ภายหลังการสวรรคตของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระเพทราชาได้เป็นกษัตริย์ในขณะที่ความรู้สึกต่อต้านฝรั่งเศสยังกำลังรุนแรงมาก. พระเพทราชาสั่งให้ชาวฝรั่งเศสและชาวยุโรปทั้งหมดออกไปจากอยุธยา ยกเว้นเฉพาะผู้สอนศาสนาคริสต์ที่ให้อยู่ต่อไปได้. สยามจึงสิ้นสุดการติดต่อกับต่างประเทศ ยกเว้นเฉพาะประเทศจีนที่ยังคงติดต่อกันอยู่. พออย่างเข้าสู่กลางพุทธศตวรรษที่ 23 พม่าก็เริ่มโจมตีสยามอีก. กองทัพพม่าล้อมอยุธยาอยู่เป็นเวลา 14 เดือน. ชาวอยุธยาต้องอดอยากหิวโหยและล้มป่วยลงจำนวนมาก. อยุธยาถูกเผาทำลายยิ่งทำให้ชาวอยุธยาเดือดร้อนยิ่งขึ้น. อยุธยาจึงอ่อนแออย่างหนัก หมดกำลังที่จะต้านทานพม่าได้ แล้วพ่ายแพ้แก่พม่าในที่สุด. ความเจริญรุ่งเรืองทั้งสิ้นก็หมดไป. พม่าทำลายป้อมปราการ ตลาดร้านรวง ความร่ำรวย หอสมุด และความรุ่งเรืองทั้งหลายทั้งปวงจนหมดสิ้น. นอกจากนั้น แม้ชาวพม่าจะเป็นชาวพุทธก็ตาม แต่ก็ได้ทำลายพระพุทธรูป ฆ่าผู้ปกครองอยุธยา และจับชาววังจำนวนมากเป็นเชลย. พม่าจับชาวอยุธยาทั้งผู้ใหญ่หญิงชายและเด็กทรมานเพื่อให้บอกแหล่งซุกซ่อนทรัพย์สมบัติ แล้วขนทรัพย์สมบัติและอาวุธที่ยึดมาได้หลายเล่มเกวียนรวมทั้งเชลยศึกกลับไปพม่า เผาทำลายหนังสือและเอกสารต่าง ๆ. เมืองอยุธยาที่เคยคิดกันว่าไม่มีใครเอาชนะได้ ได้กลายเป็นเมืองร้าง เป็นอันสิ้นสุดประวัติศาสตร์

เป็นเวลา 417 ปีที่มีพระมหากษัตริย์ปกครองถึง 33 พระองค์

จากนั้นไม่นานเหตุการณ์ดีก็เกิดขึ้น. นักรบผู้ยิ่งใหญ่ชื่อตากสินพร้อมทหารอีก 500 คน, ซึ่งได้หลบหนีเงื้อมมือพม่าสำเร็จ, ได้มาซ่อนตัวอยู่ที่ธนบุรี. ตากสินเริ่มจัดตั้งกองกำลัง. ภายในหกเดือนกลุ่มผู้รักชาติจำนวนมากก็เข้าร่วมกับตากสิน. ในขณะนั้นสยามแบ่งออกเป็น 6 แคว้น. หน้าที่แรกของตากสินคือการรวมสยามเข้าเป็นหนึ่งอีกครั้ง. ตากสินรบชนะกองกำลังพม่าหลายครั้ง. หลังจากปราบดาภิเษกแล้ว พระเจ้าตากสินทรงใช้เวลาเจ็ดปีในการรวบรวมหัวเมืองทั้งหกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน. ในรัชสมัยของพระองค์เป็นเวลา 15 ปีทรงสามารถขยายขอบเขตสยามไปครอบคลุมกัมพูชา เชียงใหม่ หลวงพระบาง และเวียงจันทน์

ความสำเร็จเหล่านี้ทำให้พระองค์ทรงเข้าพระทัยว่าทรงเป็นพระพุทธเจ้า ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้แก่ผู้อยู่ใต้ปกครองอย่างมากจนนำไปสู่การสำเร็จโทษพระองค์

หลังจากนั้น เจ้าพระยาจักรี, ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารที่มีความสามารถ, ได้ปราบดาภิเษกเป็นพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกในเดือนเมษายน พ.ศ. 2325 เป็นการเริ่มต้นราชวงศ์จักรี. พระองค์ทรงให้ย้ายเมืองหลวงจากกรุงธนบุรีไปตั้งที่หมู่บ้านเล็กๆ ชื่อบางกอกซึ่งอยู่อีกฝั่งหนึ่งของแม่น้ำเจ้าพระยา และทรงตั้งชื่อเมืองหลวงใหม่ว่า กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์. แม้จะรู้จักกันทั่วโลกในชื่อบางกอก แต่คนไทยก็นิยมเรียกว่ากรุงเทพฯ ซึ่งแปลว่าเมืองเทวดา (กรุง = เมือง, เทพ = เทวะ หรือเทวดา)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงให้สร้างพระบรมมหาราชวังและวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว). ระเบียงวัดพระแก้วเขียนภาพฝาผนังเรื่องราวในรามเกียรติ์. พระองค์ทรงฟื้นฟูสยาม

ทรงจัดกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ ทรงให้ชำระพระไตรปิฎก และทรงฟื้นฟูศิลปะงานฝีมือต่าง ๆ ทรงประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์ในภาษาไทย มี 50,286 คาถา. ปัจจุบันหนังสือเล่มนี้เป็นวรรณกรรมไทยที่ทรงคุณค่ายิ่ง

กษัตริย์องค์ต่อมา คือ รัชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสืบต่อพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช. วัดอรุณราชวรารามและวัดสุทัศน์เทพวราราม, ซึ่งนักประวัติศาสตร์บางคนยกย่องว่าเป็นวัดที่สวยงามที่สุด, สร้างในสองรัชสมัยนี้. ผลงานที่เด่นที่สุดของรัชกาลที่ 2 คือได้ทรงกลับไปติดต่อกับพวกฝรั่งอีกครั้ง หลังจากที่หยุดไป 130 ปี. ใน พ.ศ. 2361 ทรงอนุญาตให้ชาวปอร์ตุกีส (โปรตุเกส) ตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ ได้. หลังจากนั้นสี่ปีพวกอังกฤษก็เข้ามาด้วย. ใน พ.ศ. 2371 คนสอนศาสนาคริสต์ชาวอเมริกันก็เข้ามา. พวกเขานำระบบโรงพิมพ์หนังสือและระบบการฉีดวัคซีนเข้ามา. เนื่องจากคนสอนศาสนาคริสต์เหล่านี้ทำหน้าที่รักษาคนป่วยด้วย คนไทยจึงเรียกพวกเขาว่า “หมอ”. แม้แต่ในสมัยปัจจุบันก็ยังคงเรียกพวกนี้ว่าหมออยู่ ไม่ว่าพวกเขาจะเป็นหมอจริงหรือไม่. จากช่วงหลังของพุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมาและในช่วงสองทศวรรษแรกของพุทธศตวรรษที่ 25 สยามมีพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระปรีชาสามารถยิ่ง คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ทั้งสองพระองค์ได้ทรงเปลี่ยนสยามจากประเทศระบบศักดินาให้เป็นประเทศสมัยใหม่ ซึ่งชาวไทยจำกันได้ดี. ทั้งสองพระองค์ทรงประสบความสำเร็จในการปกป้องสยามไม่ให้ตกเป็นเมืองขึ้นของชาวยุโรป ซึ่งในขณะนั้นกำลังยึดประเทศเพื่อนบ้านของไทยเป็นเมืองขึ้นทีละประเทศ

ก่อนขึ้นครองราชย์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงให้นำศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมากรุงเทพฯ. ศิลาจารึกนี้ชี้ให้เห็นเสรีภาพ

และการริเริ่มส่วนบุคคลอย่างชัดเจน. ทรงขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ. 2394. ทรงเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีการขึ้นครองราชย์หลายอย่าง. ทรงให้เชิญแขกชาวต่างชาติมาร่วมในพิธีขึ้นครองราชย์และทรงรับสั่งไม่ให้ชาวต่างชาติต้องกราบพระองค์. พระองค์ทรงอนุญาตให้ประชาชนที่มีเรื่องร้องเรียนสามารถเข้าร้องทุกข์ต่อพระองค์ได้สัปดาห์ละสองครั้ง

ทรงรับชาวต่างชาติเข้ารับราชการจำนวนมาก. ด้วยความช่วยเหลือของพวกเขาทรงให้จัดตั้งโรงกษาปณ์เพื่อผลิตเหรียญเงินตรายุคใหม่. ทรงให้สร้างถนนจำนวนมาก ซึ่งที่เด่นที่สุดคือถนนเจริญกรุง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตนั้น เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์, ซึ่งเป็นพระราชโอรสและเป็นผู้สืบราชสมบัติ, มีพระชนมายุเพียง 16 พรรษา. ก่อนจะขึ้นครองราชย์เมื่อพระชนมายุ 21 พรรษาบริบูรณ์ พระองค์ได้เสด็จไปหลายประเทศใกล้เคียง เช่น ชวา สุมาตรา มลายู เป็นต้น เพื่อทอดพระเนตรประเทศเหล่านั้น. ในระหว่างการเสด็จพระราชดำเนินเหล่านี้ พระองค์ได้ทรงเรียนรู้มากเกี่ยวกับการปกครองเมืองขึ้นโดยชาวตะวันตก. พระองค์ทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะไม่ให้สยามตกเป็นเมืองขึ้นของชาวยุโรป

พระบรมราชโองการแรกที่ทรงประกาศใน พ.ศ. 2418 คือ ยกเลิกการหมอบคลาน. ผู้ที่เข้าเฝ้าพระองค์ไม่ต้องหมอบคลานต่อหน้าพระพักตร์. นับเป็นการตัดสินพระทัยที่เด่นมาก. เป็นครั้งแรกที่ผู้ที่เข้าเฝ้ายืนเข้าเฝ้าไม่ต้องหมอบคลาน. เป็นช่วงระยะแห่งความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ไทย, เป็นพระวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงส่งเสริมการศึกษา ทรงให้สร้างถนนและทางรถไฟ ทรงให้ส่งเยาวชนที่เรียนดีไปเรียนต่อในยุโรปเพื่อให้กลับมาใช้ความรู้พัฒนาประเทศสยามให้ทันสมัย ทรงยกเลิกระบบทาส

พระปิยมหาราชทรงต้องเผชิญกับการล่าอาณานิคมในยุคนั้น. ในช่วงทศวรรษที่ 2431 พระองค์ทรงต้องยกดินแดนประเทศไทยบางส่วน คือ ประเทศ สปป. ลาวในปัจจุบัน (ให้แก่ฝรั่งเศส). ใน พ.ศ. 2439 ฝรั่งเศส และอังกฤษได้ตกลงกันที่จะถือว่าสยามเป็นประเทศกันชนระหว่างจักรวรรดิ์ ทั้งสอง ซึ่งทำให้สยามสามารถดำรงเอกราชไว้ได้

พระราชโอรสสองพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้สืบราชสมบัติต่อหลังพระองค์เสด็จสวรรคต. กษัตริย์พระองค์แรก ทรงพระนามว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, ซึ่งทรงปกครอง ระหว่าง พ.ศ. 2463 - 2468. พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ไทยพระองค์แรก ที่ทรงได้รับการศึกษาจากยุโรป คือ ทรงสำเร็จการศึกษาจากอังกฤษ. พระองค์ทรงมีพระยศเป็นนายพลในกองทัพบกอังกฤษ. ทรงเป็นผู้คงแก่ เรียนพอ ๆ กับที่ทรงเป็นทหาร. ทรงพระราชนิพนธ์บทความและบทละคร ต่าง ๆ และทรงแปลงานของเช็คสเปียร์เป็นภาษาไทยด้วย. ทรงเป็นผู้รู้ ภาษาสันสกฤต. ทรงแปลมหาภารตะบางตอนเป็นภาษาไทย เช่น นโลปาขยาน (Nalopakhayana แปลว่าเรื่องของนละ, ผู้แปล), สาวิตรยุปาขยาน (Savit-ryupakhayana แปลว่าเรื่องของสาวิตรี, ผู้แปล), เรื่องอภิชญานศากุนตละ ของกาลิดาส, และเรื่องปริยดรศิกาของศรีหรษะ

ใน พ.ศ. 2460 ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 พระองค์ทรงเข้ากับฝ่าย อังกฤษและสหภาพโซเวียต. ใน พ.ศ. 2462 สยามเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งทรงปกครองสยาม ช่วง พ.ศ. 2468 - 2478 ทรงได้รับการศึกษาในอังกฤษเช่นกัน. ทรงเป็น กษัตริย์สยามในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์พระองค์สุดท้าย. เมื่อวัน ที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 ข้าราชการและนายทหารที่นิยมตะวันตก กลุ่มหนึ่งได้กราบบังคมทูลขอให้พระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ. พระองค์ทรงทราบว่าถึงเวลาแล้วที่กษัตริย์ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

จึงทรงรับข้อเสนอ. หลังจากนั้นอีกสามปีพระองค์ก็ทรงสละราชสมบัติ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล, ซึ่งเป็นหลานของรัชกาลที่ 7, ก็ขึ้นครองราชย์ต่อ แต่ได้เสด็จสวรรคตใน พ.ศ. 2489 ราชบัลลังก์จึงตก เป็นของพระอนุชา, ซึ่งได้รับการศึกษาจากประเทศสวิสเซอร์แลนด์, คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งขณะนี้ทรงเป็นพระมหา กษัตริย์ที่ครองราชย์อยู่ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ไทย. มีการเฉลิมฉลอง กาญจนาภิเษกเมื่อ พ.ศ. 2541

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรง มีพระปรีชาสามารถยิ่งรอบด้าน. ทรงเป็นนักประพันธ์ นักถ่ายรูป นักดนตรี และนักคิด. ทรงได้รับความเคารพรักยิ่งในประเทศไทย. สิ่งที่กาลิดาส (นักเขียนวรรณกรรมเกี่ยวกับศาสนาฮินดูที่เป็นภาษาสันสกฤตผู้มีชื่อเสียง ยิ่งของอินเดียในอดีต, ผู้แปล) ได้เขียนเกี่ยวกับกษัตริย์ดิลิป (กษัตริย์ ผู้ยิ่งใหญ่ในนิทานอินเดียโบราณ, ผู้แปล) อาจใช้บรรยายพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัวได้ คือ เพราะการศึกษาการปกป้องคุ้มครองและการดูแล พลเมือง พระองค์จึงทรงเป็นประดุจบิดาของปวงประชา ในขณะที่พ่อแท้ ๆ นั้นเป็นเพียงผู้ให้กำเนิด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดา รวมสี่พระองค์. ในบรรดาพระราชธิดาสามพระองค์นั้น สมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระอักษรจบปริญญาโทด้านภาษา สันสกฤต. ข้าพเจ้าได้มีโอกาสถวายพระอักษรแด่พระองค์เมื่อช่วงทศวรรษที่ 70. พระองค์ทรงชอบอินเดียเป็นพิเศษ ได้เสด็จพระราชดำเนินประเทศ อินเดียหลายครั้ง. ครั้งที่ยาวนานที่สุดคือใน พ.ศ. 2529 ซึ่งพระองค์ได้ เสด็จพระราชดำเนินไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นเวลา 17 วัน. เมื่อเสด็จฯ กลับ ประเทศไทย ได้ทรงพระราชนิพนธ์พิมพ์เป็นหนังสือเกี่ยวกับการเสด็จฯ เยือนอินเดีย. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชก็ได้เสด็จพระราชดำเนินประเทศ

อินเดียหลายโอกาสเช่นกัน

แม้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ แต่พระองค์ก็ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของประเทศไทย เนื่องจากราษฎรเคารพรักพระองค์อย่างยิ่ง

ในประเทศอินเดียมีธรรมเนียมยกกษัตริย์ขึ้นเป็นเทพ. หนังสือกฎหมายที่ยอมรับกันฉบับแรกของอินเดีย คือ มนุสมฤติ ได้กล่าวอย่างชัดเจนถึงความที่กษัตริย์เป็นเทพในร่างมนุษย์ว่า "แม้จะเป็นยุวกษัตริย์ก็ต้องไม่มองข้ามโดยคิดว่าเป็นเพียงคนธรรมดา เพราะอันที่จริง พระองค์เป็นเทพในร่างมนุษย์"

การยกกษัตริย์ขึ้นเป็นเทพก็มีให้เห็นอย่างชัดเจนในประเทศไทย. ประชาชนโค้งคำนับต่อหน้าพระรูปกษัตริย์, จุดธูปเทียนบูชากษัตริย์ดุจเดียวกับที่ทำกับเทพทั้งหลาย

****

พราหมณ์ในประเทศไทย

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

พราหมณ์ในประเทศไทยมีเครื่องแต่งกายเป็นของตัวเอง รู้ได้ชัดเจน ซึ่งคล้ายกับเครื่องแต่งกายของพราหมณ์ในภาคใต้ของอินเดีย. พราหมณ์เป็นผู้ร่วมประกอบพระราชพิธี. พราหมณ์ยังประกอบพิธีพราหมณ์ให้คนทั่วไปที่เป็นชาวพุทธด้วย. พราหมณ์ไว้ผมยาวเกล้ามวย. ในการประกอบพิธี พราหมณ์นุ่งผ้าถุงและสวมด้ายสายสิญจน์ที่เรียกว่ายัชโญปวีต. พวกเขานุ่งผ้าโจงกระเบนขอบลงเลยเข่าเล็กน้อย, ซึ่งคล้ายชุดโธตีของชาวอินเดีย. เครื่องแต่งกายทุกอย่างจะสีขาวล้วน ทั้งเสื้อผ้า ลูกกระดุม ถุงเท้า และรองเท้า

นิกาย: ไวษณับ (นับถือพระวิษณุ) และไศวะ (นับถือพระศิวะหรือพระอีศวร)

พราหมณ์แบ่งออกเป็นสองนิกาย คือ ไวษณับ และไศวะ. พวกไวษณับเรียกว่าพรามณ์พุทธิวาส. พวกไศวะเรียกว่าพราหมณ์พิธี

ในกรุงเทพฯ มีโบสถ์พราหมณ์สามหลังอยู่ในเทวสถานโบสถ์พราหมณ์ ที่เสาชิงช้า. ในเทวสถานนี้ โบสถ์ที่ใหญ่ที่สุดเรียกว่าสถานพระอีศวร ซึ่งเป็นของนิกายไศวะ (หรือศิวะ) ตั้งอยู่ในบริเวณทิศใต้, โบสถ์หลังกลางเรียกว่าสถานพระพิฆเนศวร, และโบสถ์อีกหลังเรียกว่าสถานพระนารายณ์อยู่ในบริเวณทิศเหนือ. พวกพราหมณ์ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้ ๆ เทวสถานโบสถ์พราหมณ์นี้

สถานพระอีศวรใหญ่มาก มีเทวรูปพระอีศวร (พระศิวะ) ทำด้วยสำริดประทับยืนขนาด 1.87 เมตร ปางประทานพร และยังมีเทวรูปขนาดกลาง

อีก 31 องค์ ประดิษฐานในเบญจา (ชุกชี), ถัดไปด้านหลังเบญจา มีเทวรูปศิวลึงค์ 2 องค์ ทำด้วยหินสีดำ ด้านหน้าเบญจามีชั้นลด ประดิษฐานเทวรูปพระพรหม 3 องค์ มีพระสุรัสวดี 1 องค์. สองข้างแท่นลด มีเทวรูปพระอีศวรทรงโคนันดี และพระอุมาเทวีทรงโคนันดี. ตรงกลางโบสถ์มีเสาลักษณะคล้ายเสาชิงช้า 2 ต้น สูง 2.50 เมตร สำหรับประกอบพิธีในพระราชพิธีตรียัมพวาย-ตรีปวาย, และยังมีพื้นที่เพียงพอสำหรับการตั้งดอกไม้และเครื่องบูชาอย่างอื่นด้วย. ก่อนหน้านี้ โบสถ์นิกายไศวะเคยมีรูปปั้นหริหระตั้งอยู่ด้วย แต่ได้ถูกนำไปประดิษฐานที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติแทน. นอกจากนี้ ก็ยังมีเทวรูปอื่น ๆ ที่เพิ่งนำมาจากอินเดียตั้งประดิษฐานอยู่ด้วย. เทวรูปหริหระสวยงามมากและมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์. เป็นเทวรูปในยุคโจฬะ หรือช่วงพุทธศตวรรษที่ 15

การผสมกลมกลืนระหว่างพรหมณ์กับพุทธ

พิธีกรรมหลายอย่างในประเทศไทยมีทั้งพิธีกรรมของพราหมณ์และพิธีกรรมของพุทธผสมผสานกัน ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างมากในสมัยอยุธยา และในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่พราหมณ์เหล่านี้เป็นชาวพุทธด้วย. ก่อนที่จะบวชพราหมณ์และสวมใส่สายสิญจน์ที่ชื่อยัชโญปวีตซึ่งแสดงความเป็นพราหมณ์ที่สามารถประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ได้ พวกเขาจะต้องบวชเป็นสามเณรในพระพุทธศาสนาก่อน. ดังนั้น พวกพราหมณ์เหล่านี้จึงเป็นทั้งพราหมณ์และพุทธ

พิธีบวชพราหมณ์ที่เรียกว่าปวัชบรัตยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่แม้ทุกวันนี้ ประกอบด้วยสองส่วน คือ ส่วนแรกเป็นด้ายสายสิญจน์ยัชโญปวีตที่พาดบ่า และส่วนที่สองคือด้ายอีกหกสาย (Satsutra)

ความสูงส่งของพราหมณ์ในและนอกประเทศอินเดีย

เป็นที่รู้กันว่าพราหมณ์ได้ยกตัวเองให้เหนือกว่าอีกสามวรรณะ. แม้พวกพราหมณ์จะไม่ได้รับตำแหน่งบริหารบ้านเมืองโดยตรง แต่พวกเขาก็ได้สร้างวิธีการที่ทำให้ผู้ปกครองขาดพวกเขาไม่ได้ในการบริหารบ้านเมือง. คัมภีร์วิษณุสมฤติ (อ่านว่า วิ สะ นุ สะ มะ รึ ติ, ผู้แปล) กล่าวว่า กษัตริย์ควรปรึกษาโหราจารย์ในทุกเรื่อง, ในขณะที่คัมภีร์มนุสมฤติวางหลักการไว้ว่ากษัตริย์ควรแต่งตั้งปุโรหิต (พราหมณ์ประจำวัง/บ้าน) และเลือกฤตวิค (พราหมณ์ผู้ประกอบพิธี) เพื่อประกอบพิธีในวังและการบูชายัญต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้ไฟในการประกอบพิธี. กษัตริย์ควรถวายปัจจัยไทยธรรมแด่พราหมณ์, และเพื่อให้ได้บุญ กษัตริย์ก็ควรถวายสิ่งของที่ทำให้พราหมณ์มีชีวิตที่สะดวกสบายขึ้นด้วย

คัมภีร์มนุสมฤติบัญญัติไว้ด้วยว่าหลังจากตื่นบรรทมตอนเช้า กษัตริย์ต้องไหว้พราหมณ์ผู้ทรงความรู้ในพระเวททั้งสาม (คือ ฤคเวท, สามเวท และยชุรเวท, ผู้แปล) รอบรู้เรื่องการเมืองการปกครอง และต้องทำตามคำแนะนำของพราหมณ์

อินเดียโบราณมีระเบียบสังคมที่กษัตริย์ต้องประกอบพิธีบวงสรวงบูชายัญ, ซึ่งพระองค์จะต้องถวายของทำบุญให้แด่พราหมณ์ผู้ประกอบพิธีด้วย. ถ้าไม่ถวายปัจจัยไทยธรรมแด่พราหมณ์ พิธีบูชายัญก็ไม่มีผล. ข้อเท็จจริงก็คือเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องดูแลพราหมณ์ซึ่งไม่มีรายได้ทางอื่นในการเลี้ยงชีพ. เพื่อไม่ให้พราหมณ์ต้องรู้สึกเสียความรู้สึกเคารพตัวเอง ถ้าต้องไปหาเงินจากแหล่งอื่น กษัตริย์จึงจำเป็นต้องดูแลพราหมณ์. เพื่อเป็นการตอบแทนพราหมณ์ก็จะยกกษัตริย์ขึ้นเป็นสมมติเทพ. นารดะกล่าวว่าพราหมณ์ที่เห็นว่ากษัตริย์เป็นสมมติเทพก็จะไม่เสียความรู้สึกเคารพตัวเองเมื่อรับของทำบุญ (ทักษิณา) จากกษัตริย์

ไม่มีความสงสัยเลยสักนิดว่าระหว่างสองวรรณะนี้ในสังคมพราหมณ์มีสถานะสูงกว่ากษัตริย์ คัมภีร์นารดะสมฤตีกล่าวว่าสิ่งแปดประการนี้เป็นสิ่งมงคลในโลก คือ พราหมณ์ วัว ทอง เนยใส ดวงอาทิตย์ ไฟ น้ำ และกษัตริย์

ในลำดับของสิ่งมงคลดังกล่าว พราหมณ์มาเป็นลำดับที่หนึ่ง ส่วนกษัตริย์ลำดับสุดท้าย. นารดะกล่าวว่าคนควรมองสิ่งเหล่านี้เป็นประจำ ให้ความเคารพยำเกรง แล้วชีวิตจะไม่สั้น

พราหมณ์และกษัตริย์เป็นผลของความคิดดังกล่าวข้างต้นที่ยอมรับการเกี่ยวข้องกับเทพ. ด้วยเหตุนี้เอง จึงนิยมกล่าวกันว่า "นักบวช-กษัตริย์" และ"กษัตริย์-นักบวช".เราเห็นความเป็น"นักบวช-กษัตริย์"ในพระราชกรณียกิจด้านศาสนาของพระมหากษัตริย์ไทย. สำหรับแนวคิด "กษัตริย์-นักบวช" เราต้องมองไปที่กัมพูชา, ถ้าจะไม่มองย้อนหลังไปถึงอินเดียโบราณ ที่ซึ่งพราหมณ์เคยมีอำนาจสูงมากจนกระทั่งพวกเขาใช้อำนาจในการบริหารรัฐ. มีพิธีสำหรับพราหมณ์และกษัตริย์ที่ได้กล่าวเอาไว้. ทั้งสองชนชั้นนี้ถูกมองว่ามีความสัมพันธ์กับเทพ แต่มีความแตกต่างบ้าง คือ กษัตริย์เทียบกับพระอินทร์ ส่วนพราหมณ์เทียบกับพระพฤหัสปติ (อ่านว่า พะ รึ หัด สะ ปะ ติ, ผู้แปล)

สถานะระดับสูงที่พราหมณ์ได้จัดสรรให้ตัวเองในประเทศอินเดียก็ยังคงอยู่ติดตัวพวกพราหมณ์แม้พวกเขาจะไปอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งต่อมาก็รับวัฒนธรรมอินเดีย. มีธรรมเนียมพรามหณ์ที่เหนียวแน่นในประเทศกัมพูชาเป็นเวลาหลายร้อยปีติดต่อกัน. ในบรรดาวรรณะทั้งสี่ (คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และสูทร, ผู้แปล) วรรณะพราหมณ์เป็นเพียงวรรณะเดียวที่มีการจัดตั้งเป็นระบบมาก. ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมาพวกพราหมณ์จากอินเดียจำนวนมากได้อพยพไปอยู่ในประเทศกัมพูชา. ในรัชสมัยของพระเจ้ายโศวรมัน, ซึ่งทรงขึ้นครองราชย์เมื่อ พ.ศ.

1429, ศาสนาพราหมณ์นิกายไวษณับเจริญรุ่งเรืองมากในประเทศกัมพูชา. สถานะของพราหมณ์ในกัมพูชาช่วงนั้นสูงส่งเหมือนกับสถานะของพราหมณ์ในประเทศอินเดีย ดังจะเห็นได้จากศิลาจารึกที่บันทึกการประกอบพิธีโดย "กษัตริย์แห่งโกฏิโหมะผู้ทรงพระปรีชาสามารถ และการบูชายัญอื่นๆ ที่พระองค์พระราชทานสิ่งของรางวัลประเภททองและเพชรนิลจินดาให้แก่ผู้ที่ได้ช่วยพระองค์ประกอบพิธีบูชายัญ"

ถึงแม้ว่าพระเจ้าชัยวรมันที่สอง (พ.ศ. 1345) จะเป็นผู้ทรงวางรากฐานให้นิกายพราหมณ์เทียบกับเทพเจ้า แต่ความคิดนี้ก็ขึ้นถึงขีดสุดในยุค 200 ปีหลังจากนั้น เพราะศาสนาพราหมณ์นิกายไวษณับและนครวัด. พระเจ้าชัยวรมันทรงนำระบบลำดับชั้นของพราหมณ์มาใช้ และตำแหน่งราชปุโรหิตก็ตกเป็นของพราหมณ์ตระกูลศิวะไกวัลย์เท่านั้น. เขามีอิทธิพลมากถึงขนาดที่ข้ามหัวกษัตริย์เลยทีเดียว. รูปปั้นฝาผนังที่นครวัดมีรูปของพราหมณ์. จอร์จ เซเดส์ (George Coedes) ได้กล่าวว่าทั้งสองรูปนั้นเป็นรูปของโดรณาและวิศวามิตร. รูปปั้นฝาผนังแสดงถึงขบวน. น่าสนใจว่าในบรรดาผู้ชมขบวนนั้นมีเพียงพราหมณ์ที่ไม่ได้ก้มกราบ. มันแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับธรรมเนียมช่วงหลังๆ ของไทย. การที่พราหมณ์มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกษัตริย์ไทยและพราหมณ์ต้องพึ่งกษัตริย์ไทยทำให้พราหมณ์ในประเทศไทยค่อนข้างต่ำต้อย. แม้แต่ในปัจจุบัน พราหมณ์ในประเทศไทยก็ก้มกราบกษัตริย์ตามธรรมเนียมไทย

หลักฐานการมีอิทธิพลสูงของพราหมณ์อีกอย่าง คือ การแต่งงานข้ามวรรณะระหว่างพราหมณ์กับกษัตริย์ในอดีต ซึ่งในสมัยปัจจุบันแทบจะไม่เกิดขึ้นแล้ว. มีธรรมเนียมในหมู่บากุ (เป็นคำเรียกพราหมณ์ในกัมพูชา), ซึ่งคือผู้สืบเชื้อสายพราหมณ์ในกัมพูชาในอดีต, ว่าถ้ากษัตริย์เสด็จสวรรคตโดยไม่มีรัชทายาท และอาจสิ้นสุดราชวงศ์ได้ ให้เลือกพราหมณ์ที่เหมาะสมเป็นกษัตริย์ได้

แม้ว่าสถานะของพราหมณ์ในกัมพูชาจะไม่ต่ำต้อยเหมือนในประเทศไทย แต่ก็ตกต่ำลงเหมือนกัน. ศิลาจารึกโปนาการของกัมพูชาได้บันทึกการที่พราหมณ์ล้างพระบาทของกษัตริย์ด้วย

ถึงแม้ว่ากษัตริย์ไทยจะนับถือศาสนาพุทธ แต่ก็รับเอาวัฒนธรรมฮินดูของกษัตริย์เขมรมาด้วย. กษัตริย์ไทยทรงให้นำพราหมณ์ประจำราชสำนักมาจากเขมร. พราหมณ์เหล่านี้มีสถานะทางสังคมสูงในประเทศไทย. แม้ว่าชาวไทยจะนับถือพระพุทธศาสนาและกษัตริย์ก็ทรงบำนุบำรุงพระพุทธศาสนา แต่ชาวไทยก็ให้ความสำคัญต่อศาสนาพราหมณ์ด้วยเช่นกัน. ศิลาจารึกพระธรรมราชา พ.ศ. 1904 ยืนยันว่าพระองค์ทรงรอบรู้คัมภีร์พระเวทและดาราศาสตร์. ในศิลาจารึกกำปงพัชร์ พระเจ้าธรรมาโศกราชทรงตั้งพระราชหฤทัยที่จะส่งเสริมทั้งพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์. ดังนั้น ศาสนาพราหมณ์จึงได้รับพระราชานุเคราะห์ควบคู่กับพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ในสมัยอยุธยา พวกพราหมณ์จากเขมรและแหลมมลายูได้รับเชิญมาประกอบพิธีที่อยุธยาบ่อย ๆ. ใน พ.ศ. 2310 เมื่ออยุธยาถูกทำลาย พวกพราหมณ์เหล่านี้ก็หนีไปอยู่ที่นครศรีธรรมราช แล้วต่อมาพระเจ้าตากสินก็ให้เชิญพราหมณ์เหล่านี้มาอยู่ที่กรุงธนบุรี. พวกเขาต้องใช้ความพยายามมากในการเก็บรวบรวมสะสมหนังสือความรู้ด้านพิธีต่าง ๆ ที่ยังคงหลงเหลือจากเหตุการณ์เผาอยุธยา. มีพวกพราหมณ์เหลือรอดชีวิตมาได้ไม่กี่คนเท่านั้น. ประเพณีพราหมณ์ระส่ำระสายมาก. พระราชวังในกรุงเทพฯ พราหมณ์ส่วนใหญ่ที่ประกอบพิธีให้วังจะเป็นลูกหลานพราหมณ์ที่เข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยเมื่อไม่นาน. จึงเป็นไปไม่ได้ที่จะรู้ประเพณีพราหมณ์จากพราหมณ์ปัจจุบัน ซึ่งหลายคนไม่ได้รู้เรื่องประเพณี. การหวังจะรู้เรื่องราวของราชประเพณีจากพวกพราหมณ์เหล่านี้จึงเป็นไปไม่ได้. พราหมณ์เหล่านี้ได้แต่ทำพิธีต่าง ๆ เหมือนเครื่องจักรและกลับออกเสียงสวดมนต์ต่าง ๆ

ผิดพลาดมาก. เหมือนกับที่พราหมณ์ในอินเดียไม่รู้ความหมายของมนต์ที่ตนร่ายในพิธี พราหมณ์ในไทยซึ่งไม่รู้ภาษาสันสกฤตเลยจึงออกเสียงร่ายมนต์ได้ไม่ถูกต้อง ได้เพียงแต่ร่ายแบบคลุมเครือ. แต่พราหมณ์ทั้งในอินเดียและไทยต่างก็ประกอบพิธีได้ดี. แต่พราหมณ์ในประเทศไทยไม่รู้ความหมายของมนต์ - และตลอดเวลาที่ผ่านมาเลวร้ายจนถึงขั้นไม่มีวี่แววของภาษาสันสกฤตเลย - แต่ทำพิธีได้ดี ได้รับความเคารพอย่างสูงในสังคมไทยดังเช่นที่พราหมณ์ในสังคมอินเดียได้รับ, เพียงแต่เป็นพราหมณ์ก็ได้รับความเคารพแล้ว. ประชาชนมองพราหมณ์ว่าเป็นผู้สืบสานประเพณีโบราณและเป็นผู้เดียวที่มีหน้าที่โดยชอบธรรมในการทำพิธีกรรมต่าง ๆ. คัมภีร์มนุสมฤติกล่าวถึงพราหมณ์ว่าเป็นผู้ประเสริฐสุดในบรรดาหมู่มนุษย์โดยกล่าวว่า ในกลุ่มผู้ฉลาดนั้น ผู้ฉลาดที่สุดเป็นผู้ประเสริฐสุด และในหมู่มนุษย์ พราหมณ์ก็เป็นผู้ประเสริฐที่สุดเช่นกัน. เพียงการเกิดมาเป็นพราหมณ์ก็ประเสริฐกว่าใครในโลกแล้ว. ลำพังเป็นเพียงพราหมณ์ไม่ว่าจะฉลาดหรือไม่ก็ตาม ก็เป็นเทพที่ยิ่งใหญ่แล้ว เหมือนกับไฟที่ร้อน ไม่ว่าจะใช้ในพิธีบูชายัญหรือไม่ ก็ร้อน

ประเพณีพราหมณ์หลายอย่างได้สูญสิ้นไปพร้อมกับอยุธยาที่ถูกเผาจึงทำให้สถานะภาพของพราหมณ์พลอยตกต่ำไปด้วย พวกพราหมณ์มีบทบาทเฉพาะในบางพิธีเท่านั้น

หน้าที่ของพราหมณ์

จากลักษณะงาน สามารถแบ่งพราหมณ์ออกได้เป็นสามประเภท คือ (1) พราหมณ์ราชสำนัก ซึ่งได้แก่ราชปุโรหิตผู้กระทำพระราชพิธี (2) พราหมณ์โหราผู้ผูกดวงทำนายโชคชะตา และ (3) พราหมณ์ฤทวิคผู้ช่วยทำพิธีพราหมณ์ต่าง ๆ

ในประเทศไทยและประเทศอินเดียโบราณ พราหมณ์ปุโรหิตจะต้องเป็นคนวรรณะพราหมณ์. แต่เมื่อพราหมณ์เริ่มเสื่อมอิทธิพล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุครัตนโกสินทร์ พราหมณ์ปุโรหิตไม่จำเป็นจะต้องเป็นคนวรรณะพราหมณ์. ตามพระราชประเพณีเดิมก่อนที่ประเทศไทยจะพัฒนาเป็นประเทศสมัยใหม่ดังเช่นปัจจุบัน คนที่ไม่ใช่วรรณะพราหมณ์ก็ดำรงตำแหน่งพราหมณ์ปุโรหิตได้

จนมาถึงประมาณพุทธศตวรรษที่ 24 เมื่อประเทศไทยไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกมากนัก และอารยธรรมตะวันตกก็ยังไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยมากนัก ชาวไทยเชื่อคำทำนายของหมอดูมาก. มีหลายกรณีในยุคอยุธยาที่กล่าวถึงลางบอกเหตุ และมีเพียงพราหมณ์โหราเท่านั้นที่สามารถถอดรหัสลางบอกเหตุได้. ดังนั้น พราหมณ์จึงเป็นที่ต้องการมากและมีเกียรติสูง. สำหรับเหตุการณ์สำคัญ ๆ เช่น การยกทัพไปรบกับประเทศอื่น ผู้ปกครองก็จะปรึกษาพราหมณ์โหราผู้จะหาวันเวลาที่เป็นมงคลให้ซึ่งผู้ปกครองก็มักจะเชื่อและปฏิบัติตาม. ในช่วงการขึ้นเสวยราชย์ ผู้ปกครองจะรอคอยเหตุการณ์ที่เป็นมงคล เช่น การปรากฏตัวของช้างเผือก. คำทำนายยังคงทำกันอยู่แม้ในยุคปัจจุบัน เห็นได้จากพิธีแรกนาขวัญ. แต่งานยาก ๆ เช่น การทำหนังสือปฏิทินโหร และการกำหนดพระราชพิธีหลัก ๆ เป็นต้น ก็อยู่เหนือความสามารถของพราหมณ์ กลับเป็นผู้ที่ไม่ใช่พราหมณ์ที่ทำงานเหล่านี้ ซึ่งเรียกกันว่าพระโหรา. จากการที่ตำแหน่งพราหมณ์ถูกยกเลิกไปและการแต่งตั้งคนที่ไม่ใช่พราหมณ์เป็นพระโหรา พราหมณ์จึงเหลือเพียงหน้าที่เดียว คือ ผู้กระทำพิธี ตราบใดที่ยังต้องทำพิธีอยู่ ตราบนั้นก็ยังมีความจำเป็นที่จะต้องมีพราหมณ์ และพราหมณ์ก็จะยังมีสถานะพิเศษในสังคม

ความเชื่อเรื่องเทพเจ้าฮินดูในหมู่คนไทย

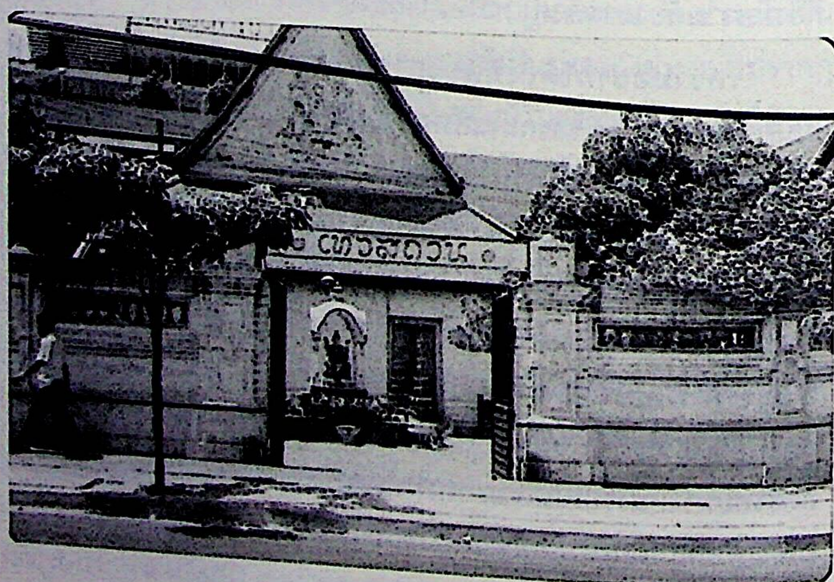
โดยธรรมชาติแล้วคนไทยเป็นคนเคร่งศาสนามาก. ลัทธิเชื่อผีเป็นแกนกลางความเชื่อ. แม้จะเป็นชาวพุทธ แต่ก็เคารพบูชาเทพฮินดูต่าง ๆ ด้วย. เทพเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งใหม่สำหรับคนไทย ซึ่งรู้จักเทพมาเป็นเวลาหลายศตวรรษแล้ว. แม้แต่วัดพุทธหลายวัดก็มีรูปเทพฮินดูประดิษฐานอยู่. พราหมณ์และพระภิกษุอยู่ร่วมกันในประเทศไทยมาเป็นเวลายาวนาน. แม้จะถูกบดบังด้วยประเพณีพุทธ แต่ประเพณีฮินดูก็ยังคงปฏิบัติกันอยู่ ไม่เฉพาะแต่ในที่มองเห็นได้เท่านั้น มีอยู่แม้แต่ในความเชื่อลึก ๆ ทีเดียว. คนไทยเชื่อว่าพราหมณ์มีพิธีขลังที่สามารถเสกความอาถรรพน์เข้าไปในสิ่งของได้. คนไทยเชื่อว่าพิธีพราหมณ์จะนำความโชคดีและสิ่งดี ๆ มาให้. ความเชื่อเช่นนี้ฝังลึกมากในใจคนไทย. คนไทยจำนวนมากมอบสิ่งประดับและสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนของตนให้พราหมณ์ทำพิธีโดยเชื่อว่าหลังจากเข้าพิธีแล้วสิ่งของต่าง ๆ เหล่านั้นจะนำสิ่งดี ๆ มาให้ตน. ตราบใดที่ยังมีความต้องการเช่นนี้ พราหมณ์ก็ยังจำเป็นต้องมีอยู่

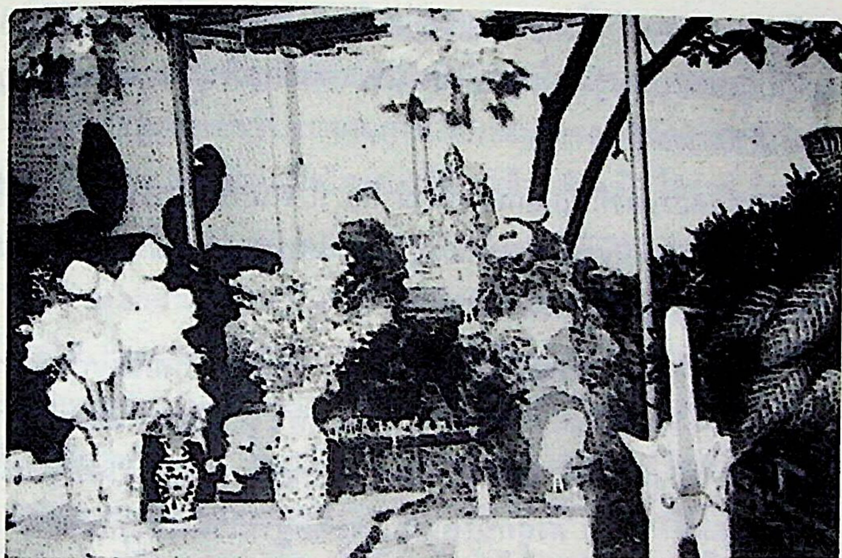
ความอยากได้สิ่งที่ต้องการและไม่อยากได้สิ่งที่ไม่ต้องการเป็นความอยากปกติของคนในสังคม. อาจมีความแตกต่างเกี่ยวกับขอบเขตความปรารถนาและวิธีการบรรลุวัตถุประสงค์บ้าง. ดังนั้น จะเห็นคนไทยจำนวนมากเข้าวัดฮินดู เช่น วัดมะริยัมมันที่ถนนสีลม (วัดแขก หรือวัดพระศรีมหาอุมาเทวี, ผู้แปล). พระพรหมรูปในบริเวณโรงแรมเอราวัณที่ถนนสุขุมวิทมีคนไทยเข้ากราบไหว้บูชาจำนวนมากตลอดทั้งวัน คนไทยที่สัญจรผ่านไปมาหรือที่ขับรถผ่านก็จะต้องยกมือไหว้ด้วยความเคารพ. คนไทยนิยมจ้างรำแก้บนพระพรหมด้วย. เมื่อมีการสร้างวัดฮินดูที่เชียงใหม่ สตรีไทยนางหนึ่งรับเป็นเจ้าภาพการติดตั้งไฟฟ้าทั้งหมดในวัด. ยิ่งกว่านั้น เมื่อมีพิธีปลุกเสกประดิษฐานเทวรูปที่วัดนั้น ก็ยังมีคนไทยจำนวนมากนำเทวรูปฮินดู เช่น พระศิวะ พระคเณศ พระวิษณุ เป็นต้น จากบ้านมาเข้าร่วมพิธีด้วย เพื่อหวังจะให้เทวรูปเหล่านั้นนำความโชคดีมาให้ตนต่อไป

สิทธิที่จะได้ชื่อว่าพราหมณ์ และอายุที่สามารถประกอบพิธีกรรมได้

ข้อเท็จจริงที่น่าสนใจอย่างหนึ่งของพราหมณ์ไทย คือ พวกเขาไม่ได้เป็นพราหมณ์เพียงเพราะการเกิดในครอบครัวพราหมณ์อย่างเดียวเท่านั้น แต่จะได้ชื่อว่าเป็นพราหมณ์ (ที่สามารถประกอบพิธีได้) ก็ต่อเมื่อได้ผ่านพิธีบวชพราหมณ์เสียก่อน. มีเพียงพระมหาราชครูหรือพระราชครูเท่านั้นที่จะบวชผู้เกิดในครอบครัวพราหมณ์แล้วเป็นพราหมณ์ได้ (ทั้งนี้ ยังคงเรียกคนพราหมณ์ที่บวชเป็นพราหมณ์แล้วว่า "พราหมณ์" เหมือนเดิม ไม่ได้มีคำเรียกเฉพาะให้เห็นความแตกต่างไปจากคนที่ยังไม่ได้บวชเป็นพราหมณ์, ผู้แปล). ไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุที่จะบวชเป็นพราหมณ์. สำหรับการประกอบพิธีพราหมณ์นั้น พราหมณ์อายุต่ำกว่า 21 ปีไม่ได้รับอนุญาตให้ประกอบพิธีใดๆ

เทวสถานโบสถ์พราหมณ์

พราหมณ์มีวัดฮินดูเป็นของตนเองสำหรับบูชาเทพเจ้า. เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ ที่เสาชิงช้า กรุงเทพฯ เป็นโบสถ์พราหมณ์ที่มีอายุนานกว่า 100 ปีแล้ว สร้างขึ้นมาพร้อมกับการสร้างกรุงเทพฯ เป็นราชธานี. เมื่อเข้าไปในโบสถ์พราหมณ์นี้จะเห็นวิหารพระพรหมตั้งอยู่เป็นหลังแรก. ข้างหลังวิหารพระพรหมจะมีวิหารอีกสามหลังสำหรับประดิษฐานพระศิวะ พระคเณศ และพระวิษณุ ตามลำดับ. ก่อนหน้านี้ เคยมีเทวรูปอื่นๆ ประดิษฐานอยู่ในวิหารเหล่านี้ด้วย แต่ต่อมาถูกย้ายไปประดิษฐานตั้งแสดงในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เช่น เทวรูปหริ-หระ (อ่านว่า หะ ริ หะ ระ, ผู้แปล) ซึ่งสร้างในสมัยสุโขทัย. ไม่ไกลจากเทวสถานโบสถ์พราหมณ์มีเสาชิงช้าตั้งอยู่. กล่าวกันว่าในพุทธศตวรรษที่ 24 ช่วงแรกๆ เมื่อมีงานโล้ชิงช้าสำนักพระราชวังจะมีขบวนอัญเชิญเทวรูปศิวะและพระแม่ปารวตี (อ่านว่า ปะ ระ วะ ตี, ผู้แปล) ออกมาประดิษฐานในงาน. ในงานโล้ชิงช้านั้นราชปุโรหิตจะเป็นผู้ลงมือโล้ชิงช้าก่อน ตามด้วยกษัตริย์ซึ่งจะโล้ชิงช้าประมาณห้านาที. เมื่อเสร็จพิธีโล้ชิงช้า ก็จะมีขบวนแห่เทวรูปทั้งสอง

กลับเข้าพระราชวัง. ทั้งตอนอัญเชิญมาและอัญเชิญกลับเข้าวัง กษัตริย์จะเป็นผู้ทรงประดิษฐานเทวรูปทั้งสองไว้บนตักอัญเชิญออกและอัญเชิญเข้าวังด้วยพระองค์เอง

อีกสองแห่งที่มีโบสถ์พราหมณ์ คือ ที่ จ.นครศรีธรรมราช และที่ จ.พัทลุง. ในอดีต มีธรรมเนียมไทยอยู่ว่า ที่เมืองหลวงและเมืองศูนย์กลางสำคัญ ๆ ในประเทศไทยจะมีวัดฮินดูอยู่ด้วย

วัดฮินดูที่ จ.นครศรีธรรมราชเก่าแก่กว่าโบสถ์พราหมณ์ที่กรุงเทพฯ และมีเสาชิงช้าด้วย แต่เล็กกว่าเสาชิงช้าที่กรุงเทพฯ. ดูเหมือนว่าเสาชิงช้าเก่าจะพังลงมาแล้วมีการสร้างอันใหม่ชั่วคราวขึ้นแทน. วัดฮินดูวัดนี้ขณะนี้ไม่มีเทวรูปเก่า ๆ เลย คงถูกนำไปเก็บประดิษฐานไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานนครศรีธรรมราช แต่มีเทวรูปใหม่ ๆ ซึ่งทำเลียนแบบเทวรูปเก่า ๆ อยู่บ้าง แต่ขนาดก็เล็กและฝีมือการทำเทวรูปก็ไม่งดงาม เทวรูปเหล่านี้มีไว้ในวัดฮินดูนี้เพียงเพื่อให้รู้ว่าเป็นวัดฮินดูเท่านั้นเอง

การมาสู่ประเทศไทยครั้งแรกของพราหมณ์

ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าพราหมณ์ในประเทศไทยมาจากไหน. ใน พ.ศ. 2364 นายคลอว์ฟอร์ด (Crawford) ซึ่งเดินทางมาประเทศไทย ได้พบกับพราหมณ์ไทยคนหนึ่งซึ่งบอกเขาว่าเป็นพราหมณ์รุ่นที่ห้าแล้ว. พราหมณ์ได้บอกนายคลอว์ฟอร์ดว่าบรรพบุรุษของเขามาประเทศไทยจากเมืองราเมศวรัม (อ่านว่า รา เมด สะ วะ รัม, ในรัฐทมิฬนาฑู, ผู้แปล) ในภาคใต้ของอินเดียใกล้ประเทศศรีลังกา. มีพราหมณ์ในประเทศไทยบางคนเชื่อว่าบรรพบุรุษของตนมาจากเมืองพาราณสี (อ่านว่า พา รา นะ สี, ในรัฐอุตตรประเทศ, ผู้แปล). อาจถูกต้องทั้งสองความเห็น. เพราะอาจมีทั้งที่มาจากเมืองราเมศวรัมและเมืองพาราณสี. แสดงว่าพราหมณ์มาอยู่ในประเทศไทย

เมื่อไม่นานมานี้เอง. พราหมณ์ในประเทศกัมพูชาซึ่งเรียกกันว่าบากุก็ไม่มีหลักฐานว่ามาจากไหน แต่ราชปุโรหิตคนหนึ่งในราชสำนักพระเจ้ากรุงกัมพูชาเคยทูลพระยาดำรงราชานุภาพว่าบรรพบุรุษของเขามาจากเขาไกลาศ! (ในภาษาไทย เห็นเขียนเป็นไกรลาศก็มี แต่ที่ถูกต้อง คือ ไกลาศ, ผู้แปล)

สมาชิกครอบครัวพระราชครูวามเทพมุณีไม่มีใครทราบว่าบรรพบุรุษของท่านและพราหมณ์ในประเทศไทยมาจากอินเดียสู่ประเทศไทยเมื่อใด. พระราชครูกล่าวเพียงว่าหนังสือตำราพิธีกรรมที่ท่านมีอยู่ก็ไม่สมบูรณ์เพราะถูกปลวกกัดกิน แต่กระนั้นหนังสือหน้าสุดท้ายก็มีระบุว่าบรรพบุรุษของพราหมณ์ในประเทศไทยมาจากรามนครในภาคใต้ของประเทศอินเดียเมื่อหลายร้อยปีมาแล้ว. ในปัจจุบัน มีสถานที่สองแห่งในอินเดียที่ชื่อ "รามนคร", ที่หนึ่งอยู่ใกล้เมืองพาราณสี และอีกที่หนึ่งอยู่ใกล้เมืองบะเรลีในรัฐอุตตรประเทศ, ไม่มีเมืองชื่อรามนครอยู่ในภาคใต้ของอินเดียเลย. อย่างไรก็ดี ในบรรดาเมืองในภาคใต้ของอินเดียก็คงมีแต่เมืองชื่อราเมศวรัมเท่านั้นที่ชื่อใกล้เคียงกับเมืองรามนคร

ในประเด็นนี้ ปัณฑิตวิทยาธร ศุกลา, หัวหน้านักบวชพราหมณ์ในประเทศไทย, ได้บอกผู้เขียนว่า ท่านได้เดินทางไปอินเดียพร้อมกับพระราชครูเมื่อ พ.ศ. 2511 เป็นเวลาหนึ่งเดือน ในระหว่างนั้นคณะได้ไปเมืองพาราณสี. เจ้าเมืองพาราณสี คือ วิภูตินารายณ์ สิงห์ ได้ทรงเลี้ยงอาหารกลางวันที่วังรามนคร ตรงข้ามแม่น้ำคงคา. หลังอาหารกลางวัน เจ้าเมืองพาราณสีก็ทรงนำชมวัง. มีบางภาพวาดของบรรพบุรุษเจ้าเมืองพาราณสีเป็นคนเดียวกับพระราชครู ซึ่งเจ้าเมืองพาราณสีได้ชี้ประเด็นที่เครื่องแต่งกายของพระราชครูเหมือนกับเครื่องแต่งกายของกุลครู (นักบวชฮินดูประจำบ้าน) ของอินเดีย คือ แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีขาว นุ่งผ้าโจงกระเบน และมัดมวยผม. แต่งต่างกันเพียงรองเท้าที่สวมใส่ คือ พระราชครูไทยสวมรองเท้าผ้าใบ กุลครูอินเดียสวมรองเท้าแตะ. พอเห็นแบบนี้ เจ้าเมืองพาราณสี

ก็ทรงกล่าวว่าเป็นไปได้ที่พราหมณ์ในประเทศไทยอาจมาจากครอบครัวกุลครูของท่านเมื่อสมัยก่อน. ประเด็นนี้เข้ากันได้ดีกับข้อความที่ว่าพราหมณ์ในไทยมาจากรามนครในภาคใต้ของอินเดีย. ความเป็นไปได้ก็คือว่า พระราชครูและกุลครูพาราณสีอาจมาจากภาคใต้ของอินเดียไปที่เมืองรามนครในพาราณสีก่อน แล้วต่อจากนั้น พวกเขาบางคนก็อาจย้ายถิ่นฐานไปอยู่ประเทศไทย. ต่อมาก็กล่าวกันเพียงสั้นๆ ว่าพราหมณ์ในไทยมาจากเมืองรามนครในภาคใต้ของอินเดีย คือ ภาคใต้เป็นต้นกำเนิด ส่วนรามนครก็เป็นที่อยู่ปัจจุบัน. การสรุปแบบนี้ได้รับการสนับสนุนจากข้อเท็จจริงที่ว่าพระเจ้าอู่ทอง (พ.ศ. 1893) ได้ทรงเชิญพราหมณ์จากพาราณสีมาประกอบพิธีราชาภิเษกของพระองค์

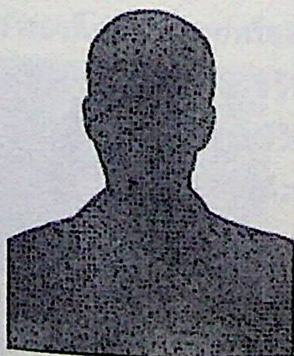
พระวามเทพมุนียังมีอีกทฤษฎีเกี่ยวกับการมาสู่ประเทศไทยของพราหมณ์ว่า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในสมัยอยุธยา. ยังมีพระราชาอินเดียพระองค์หนึ่ง (ไม่ทราบพระนาม) ในยุคเดียวกับอยุธยา ทรงแปลกพระทัยและทรงรู้สึกเสียพระทัยที่ประเทศไทยมีพระราชาทรงพระนามว่าพระนารายณ์ (ซึ่งเป็นชื่อของพระวิษณุเทพ). พระองค์ทรงส่งทหารที่มีอิทธิฤทธิ์ให้นำของขวัญติดตัวมาด้วยมาประเทศไทย โดยทรงรับสั่งว่าให้สังเกตจำนวนพระหัตถ์ของพระราชา ถ้ามีสี่พระหัตถ์ ให้ก้มกราบและถวายบรรณาการ. ถ้าไม่ใช่มีสี่พระหัตถ์ ให้ตัดพระเศียร. เมื่อทหารเข้าไปเฝ้าพระนารายณ์ ก็ตะลึงที่เห็นพระองค์ทรงมีสี่พระหัตถ์ จึงก้มลงกราบแล้วถวายราชบรรณาการ. หลังจากนั้น ก็เดินทางกลับอินเดีย. หลังจากนั้นไม่นานพระราชาอินเดียก็ทรงส่งกองทหารไปไทย. พวกพราหมณ์ก็ถูกส่งไปพร้อมกองทหารเหล่านี้ด้วย. พวกพราหมณ์นำคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์และศาสนวัตถุอื่นๆ ติดตัวไปด้วย. กองทหารพร้อมพราหมณ์กลุ่มนี้ขึ้นท่าที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและตั้งแคมป์อยู่ ณ จุดที่ปัจจุบันคือโบสถ์พราหมณ์ใน จ.นครศรีธรรมราช. ในขณะที่พวกเขาคิดจะเดินทางต่อไปกรุงศรีอยุธยา

ก็เกิดพายุไต้ฝุ่นจนทำให้พวกเขาเคลื่อนย้ายไม่ได้. เมื่อใดก็ตามที่พวกเขาคิดจะไปกรุงศรีอยุธยา ก็จะเกิดพายุไต้ฝุ่นสะกัดกั้นทุกครั้งไป ในที่สุดพวกเขาก็ตัดสินใจประดิษฐานรูปเคารพฮินดูที่ จ.นครศรีธรรมราช และตั้งถิ่นฐานที่นั้น

ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์. กรุงศรีอยุธยาถูกทำลาย. เกิดกรุงธนบุรีขึ้นมาแทน แล้วตามด้วยกรุงรัตนโกสินทร์. พวกพราหมณ์ก็ยังคงอยู่ที่ จ.นครศรีธรรมราช. (พวกพราหมณ์มีที่สุโขทัยด้วย) ไม่มีใครรู้ว่าพวกพราหมณ์ไปที่ไหนบ้าง. พระเจ้าตากสินทรงให้เชิญพวกพราหมณ์จากนครศรีธรรมราชมากรุงธนบุรี และพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงให้เชิญพวกพราหมณ์จากนครศรีธรรมราชมากรุงรัตนโกสินทร์เช่นกัน. ตั้งแต่นั้นมาพราหมณ์ก็ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์

สำหรับการมาประเทศไทยนั้น พราหมณ์คงเลือกเส้นทางมาผ่านนครศรีธรรมราชหรือประเทศกัมพูชา. กล่าวกันว่าขณะนี้มีครอบครัวพราหมณ์ประมาณ 400-500 ครอบครัวในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การแต่งตั้งพราหมณ์เป็นพระราชครูและพระมหาราชครู

พระมหาราชครู (อุ้ม คุรุกุล)
(หัวหน้าพราหมณ์ในสมัยราชการที่ 6)

พระครูอัษฎาจารย์ (รุ่ง รังสีพราหมณกุล)
(ผู้ช่วยหัวหน้าพราหณในสมัยรัชกาลที่ 6)

พระราชครูวามเทพมุนี (สว่าง รังสิพราหมณกุล)
(หัวหน้าพราหมณ์ พ.ศ. 2457 - 2472)

พระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ (สวัสดิ์ รังสิพราหมณกุล)
(หัวหน้าพราหมณ์ พ.ศ. 2473 - 2503)

พระราชครูวามเทพมุนี (สมจิตร รังสิพราหมณกุล)
(หัวหน้าพราหมณ์ พ.ศ. 2504 - 2521)

พระมหาราชครูอัษฎาจารย์ (ละเอียด รัตนพราหมณ์)
(หัวหน้าพราหมณ์ พ.ศ. 2542 - 2554)

พระครูอัษฎาจารย์ (ละใม รัตนพราหมณ์)
(ผู้ช่วยหัวหน้าพราหมณ์ พ.ศ. 2519 - 2530)

พระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ
(ชวิน รังสิพราหมณกุล)
(หัวหน้าพราหมณ์ พ.ศ. 2554 - ปัจจุบัน)

เมื่อพราหมณ์ได้รับการแต่งตั้งในตำแหน่งพระราชครูหรือพระมหาราชครูแล้ว ก็จะรู้จักชื่อพราหมณ์นั้นตามตำแหน่งพระราชครูหรือพระมหาราชครูเท่านั้น. ท่านจะดำรงตำแหน่งไปตลอดชีวิต. ตำแหน่งจะว่างลงก็ต่อเมื่อตายหรือลาออกจากตำแหน่งเท่านั้น. พระมหาราชครูคนปัจจุบันมีชื่อเดิมว่าชวิน นามสกุล "รังสิพราหมณกุล". แต่รู้จักท่านกันในนามของพิธีศรีวิสุทธิคุณ. เมื่อคุณพ่อท่านเสียชีวิตใน พ.ศ. 2521 ท่านยังไม่บรรลุนิติภาวะ จึงยังดำรงตำแหน่งแทนคุณพ่อไม่ได้. พราหมณ์ละเอียดจึงได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพระราชครูแทนใน พ.ศ. 2522 แล้วได้รับการเลื่อนชั้นขึ้นระดับพระมหาราชครูเป็นอัษฎาจารย์ใน พ.ศ. 2542. และใน พ.ศ. 2521 นั้นเอง นายชวินฯ ก็ได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชครูชื่อ "วามเทพมุนี"

เนื่องจากพระมหาราชครูชรามากจึงปฏิบัติกิจพิธีได้น้อยมาก. งานการส่วนใหญ่ก็ให้พระราชครูวามเทพมุนี, ปัจจุบัน คือ พระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ, เป็นผู้รับผิดชอบ. พระราชครูวามเทพมุนีมีพราหมณ์ผู้ช่วยอีกสองคน คนหนึ่งมีชื่อตามตำแหน่งว่า "ศิวาจารย์" และอีกคน คือ "สตานันทมุนี". พราหมณ์ผู้ช่วยทั้งสองคนนี้ก็อยู่ในตำแหน่งระดับพระราชครูเช่นกัน และยังมีชีวิตอยู่

ในอดีต ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพระราชครูและพระมหาราชครูจะได้รับพระราชทานนาด้วย แต่ในปัจจุบันไม่ได้พระราชทานนาแล้ว คงพระราชทานแต่เพียงตำแหน่ง

ตำแหน่งต่อไปนี้สามารถแต่งตั้งพราหมณ์เข้าดำรงตำแหน่งได้เรียงตามลำดับจากสูงสุดลงไปต่ำสุด คือ

1. พฤฒาจารย์
2. วามเทพมุนี
3. อัษฎาจารย์
4. สตานันทมุนี
5. ศิวาจารย์
6. หลวงสุริยเทเวศร์
7. คุณญาณสยมภู
8. หลวงราชมุนี
9. หลวงเทพมุนี
10. คุณธรรมนารายณ์

ในบรรดาตำแหน่งทั้งสิบเหล่านี้ ผู้ที่จะได้ดำรงตำแหน่งพฤฒาจารย์มีน้อยมาก. มีผู้ได้ดำรงตำแหน่งนี้เพียงคนเดียวเท่านั้น คือ คุณปู่ของพระมหาราชครูปัจจุบัน. ชื่อตำแหน่งของท่านก็ยาวที่สุดในบรรดาชื่อตำแหน่งพราหมณ์ที่เคยได้รับการแต่งตั้งมา

ชื่อตำแหน่งจะขึ้นอยู่กับการเลือกชื่อเองและสายตระกูล. ตัวอย่างชื่อตำแหน่งที่เป็นไปตามสายตระกูล คือ ตำแหน่งวามเทพมุนี ซึ่งสืบต่อจากบิดาไปยังบุตร เช่น กรณีของพระมหาราชครูปัจจุบัน ซึ่งท่านได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ต่อจากบิดามาจนถึงตำแหน่งพระราชครู. แต่พอได้รับเลื่อนชั้นเป็นระดับพระมหาราชครู ท่านก็ได้รับชื่อใหม่ว่า "พิธีศรีวิสุทธิคุณ"

ดังที่กล่าวแล้วว่าจะรู้จักพระราชครูและพระมหาราชครูตามชื่อตำแหน่งเท่านั้น, พระมหาราชครูคนปัจจุบันก็รู้จักในชื่อตำแหน่งว่า "พระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ", ไม่ใช่ชื่อเดิมว่า "ชวิน". ตอนที่ยังดำรงตำแหน่งพระราชครู ท่านก็รู้จักกันในนาม "วามเทพมุนี". ส่วนพระมหาราชครูก่อนหน้านี้ที่ได้เสียชีวิตไปก็รู้จักกันในชื่อตำแหน่งว่า "อัษฎาจารย์" แม้ท่านจะมีชื่อจริงว่า "ละเอียด" ก็ตาม. นอกจากนี้ ก็ยังมีการเติมคำว่า "พระ" (ซึ่งตรงกับคำว่า "ศรี" ของอินเดีย) เข้าข้างหน้าชื่อตำแหน่งเพื่อให้เกียรติด้วย จึงเป็นพระวามเทพมุนี พระอัษฎาจารย์ เป็นต้น. นี้เป็นระบบการให้เกียรติในประเทศไทย หากจะให้เกียรติต่อบุคคลหรือสิ่งของใด ๆ ก็จะเติมคำว่า "พระ" เข้าข้างหน้าชื่อ เช่น พระอาทิตย์ พระราม (พระเอกในเรื่องรามเกียรติ์) เป็นต้น

ขั้นตอนการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งพระราชครูและพระมหาราชครู

มีสามขั้นตอนในการแต่งตั้งพราหมณ์ให้ดำรงตำแหน่งทั้งสองนี้ คือ

1. เป็นพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่จะทรงแต่งตั้งผู้หนึ่ง

ผู้ใดให้ดำรงตำแหน่งนี้

2. สำนักพระราชวังอาจกราบทูลเสนอความเห็นเกี่ยวกับชื่อบุคคลที่สมควรได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง

3. พวกพราหมณ์อาจเลือกพราหมณ์คนหนึ่งคนใดแล้วกราบบังคมทูลเสนอชื่อคนนั้นต่อพระมหากษัตริย์

พระราชครูและพระมหาราชครูในอดีต

ในเอกสารของพระพิทธาจารย์, คุณปู่ของพระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณคนปัจจุบัน, มีรายชื่อของมหาราชครู/ราชครูตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5. ส่วนรายชื่อของพระราชครูและพระมหาราชครูจากรัชกาลที่ 6 เป็นต้นมานั้นได้มาจากสำนักงานของพระมหาราชครูคนปัจจุบัน รวมกันแล้วได้รายชื่อดังต่อไปนี้:

1. พระมหาราชครูศรีพิธีศรีวิสุทธิคุณ – ในสมัยรัชกาลที่ 1
2. พระมหาราชครูบุญคง – ในสมัยรัชกาลที่ 1
3. พระมหาราชครูทองคำ – ในสมัยรัชกาลที่ 3
4. พระมหาราชครูพุ่ม – ในสมัยรัชกาลที่ 4
5. พระมหาราชครูอ้อ (Ao) –ในสมัยรัชกาลที่ 5
6. พระมหาราชครูอุ้ม (Oum) คุรุกุล (มักรู้จักกันในชื่อ “อุ้มมหาราช”) – ในสมัยรัชกาลที่ 6
7. พระครูอัษฎาจารย์ (ชื่อเดิม รุ่ง นามสกุล รังสิพราหมณกุล ผู้ช่วยหัวหน้าพราหมณ์) – ในสมัยรัชกาลที่ 6
8. พระราชครูวามเทพมุนี (ชื่อเดิม สว่าง นามสกุล รังสิพราหมณกุล) – ในสมัยรัชกาลที่ 7, ช่วง พ.ศ. 2460 – 2472

9. พระราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ (ชื่อเดิม สวัสดิ์, นามสกุล รังสิพราหมณกุล) - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2473 - 2503

10. พระราชครูวามเทพมุนี (ชื่อเดิม สมจิตร, นามสกุล รังสิพราหมณกุล) - ในรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2504 - 2521

11. พระครูอัษฎาจารย์ (ชื่อเดิม ละไม, นามสกุล รัตนพราหมณ์ หัวหน้าวัดพราหมณ์ - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2521 - 2530

12. พระราชครูสตานันทมุนี (ชื่อเดิม ละเอียด, นามสกุล รัตนพราหมณ์) - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2530 - 2541

13. พระครูอัษฎาจารย์ (ชื่อเดิม ละเอียด, นามสกุล รัตนพราหมณ์) ผู้ช่วยหัวหน้าพราหมณ์ เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ เสาชิงช้า - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2541 - 2553

14. พระราชครูวามเทพมุนี (ชื่อเดิม ชวิน, นามสกุล รังสิพราหมณกุล) - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2541 - 2553

15. พระราชครูศิวาจารย์ (ชื่อเดิม ภวังคนาถ, นามสกุล พราหมณ์ถาวร - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2542 - ปัจจุบัน.

16. พระราชครูสตานันทมุนี - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2545 - ปัจจุบัน.

17. พระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ (ชื่อเดิม ชวิน, นามสกุล รังสิพราหมณกุล) - ในสมัยรัชกาลที่ 9, ช่วง พ.ศ. 2554 - ปัจจุบัน.

มีการเลื่อนตำแหน่งในประวัติของพระราชครูและพระมหาราชครู สองครั้ง. ท่านแรกเป็นการเลื่อนตำแหน่งของพระมหาราชครูอัษฎาจารย์ ที่ในช่วงแรกได้รับการแต่งตั้งเป็นพระราชครูใน พ.ศ. 2530 ในชื่อสตานันทมุนี ซึ่งท่านได้ดำรงตำแหน่งนี้อยู่จนถึง พ.ศ. 2541 แล้วใน พ.ศ. 2542

ท่านได้รับเลื่อนระดับเป็นพระมหาราชครูในชื่ออัษฎาจารย์. ส่วนท่านที่สอง คือ พระมหาราชครูคนปัจจุบัน, ซึ่งตอนแรกได้รับแต่งตั้งเป็นพระราชครูในชื่อวามเทพมุนีเมื่อ พ.ศ. 2542 แล้วต่อมาได้รับการเลื่อนระดับเป็นพระมหาราชครูในชื่อพิธีศรีวิสุทธิคุณเมื่อ พ.ศ. 2554

ในปัจจุบัน สิ่งที่เกิดขึ้นคือจะมีผู้ดำรงตำแหน่งพระราชครูเคียงคู่กับผู้ที่ดำรงตำแหน่งพระมหาราชครู เช่น พระมหาราชครูอัษฎาจารย์จะมีพระราชครูเคียงคู่อยู่สามคน คือ พระราชครูวามเทพมุนี (คือพระมหาราชครูคนปัจจุบันก่อนที่ท่านจะได้รับการเลื่อนระดับเป็นมหาราชครู), พระราชครูศิวาจารย์, และพระราชครูสตานันทมุนี. ในช่วงพระมหาราชครูคนปัจจุบันก็มีพระราชครูสองคน คือ พระราชครูศิวาจารย์ และพระราชครูสตานันทมุนี

พระราชครูเหล่านี้ได้ประกอบพิธีราชาภิเษกในสมัยของแต่ละท่าน. ภาพถ่ายงานราชาภิเษกมีอยู่ในหน้าถัดไป (ฉบับแปลนี้ไม่มีภาพ, ผู้แปล). ภาพเหล่านี้ขนาดใหญ่แขวนไว้ที่ฝาผนังในเทวสถานโบสถ์พราหมณ์. ชื่อตำแหน่งเต็มยศของแต่ละพระมหาราชครูจะยาวมาก เช่น พระมหาราชครูพิธีศรีสุทธิคุณบรมหงษ์พงพรหมพฤฒาจารย์

ชื่อตำแหน่งเต็มยศของพระราชครูก็ยาวเช่นกัน เช่น พระราชครูวามเทพมุนีรามเวทีศรีไสยสัตย์อนุสตุปวาทโกศล

ในทางปฏิบัติ ทั้งพระมหาราชครูและพระราชครูจะเรียกกันเพียงพระมหาราชครู และพระราชครู การตั้งชื่อยาวแบบโบราณไม่มีแล้ว

กลุ่มพราหมณ์พิเศษ

เคยมีกลุ่มพราหมณ์พิเศษชื่อว่าพิธีปัท (Phitthipat). พราหมณ์กลุ่มนี้จะประกอบพิธีสำหรับคนตายและทำพิธีส่งความสงบจิตใจไปให้สัมภเวสี

และคนบาปที่ล่วงลับไปแล้ว. พราหมณ์นี้มีหน้าที่เลือกและทำพิธีล้างมลทินและตั้งชื่อช้างเผือก รวมทั้งม้าและวัวด้วย. หัวหน้าพราหมณ์กลุ่มนี้เรียกว่าสิทธิชัย. ระดับของพราหมณ์กลุ่มนี้ต่ำกว่าพระราชครูหนึ่งขั้น. ในปัจจุบันทั้งพระราชครูและพราหมณ์อื่น ๆ ได้ทำหน้าที่ดังเช่นที่ตระกูลบรรพบุรุษได้ทำมา

จำนวนพราหมณ์และขั้นตอนการแต่งตั้งพราหมณ์

ในปัจจุบันมีพราหมณ์ในวังจำนวน 15 ท่าน. ในจำนวนนี้สิบท่านอยู่ในกรุงเทพฯ หนึ่งท่านอยู่ที่ จ.นครศรีธรรมราช. จำนวนพราหมณ์ลดน้อยลงเรื่อย ๆ. เคยมี 27 ท่านในช่วงแรก ๆ. ต่อมาก็ลดเหลือ 18 ท่าน. ตอนนี้มีเพียง 15 ท่าน ได้แก่

1. พระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณ
2. พระราชครูศิวาจารย์
3. พระครูญาณสยมภู
4. พระครูสิทธิชัยบดี
5. พระครูสุริยเทเวศวร์
6. พราหมณ์สมบัติ รัตนพราหมณ์
7. พราหมณ์กีสนปุญ รังสิพราหมณกุล
8. พราหมณ์ปาฏิหาริย์ สยมภพ
9. พราหมณ์ธนพล ภวังคนันท์
10. พราหมณ์ปกรณ์ วุฒิพราหมณ์
11. พราหมณ์เกสม รังสิพราหมณกุล

12. พราหมณ์ปรีชาวัติ นาคะเวทิน

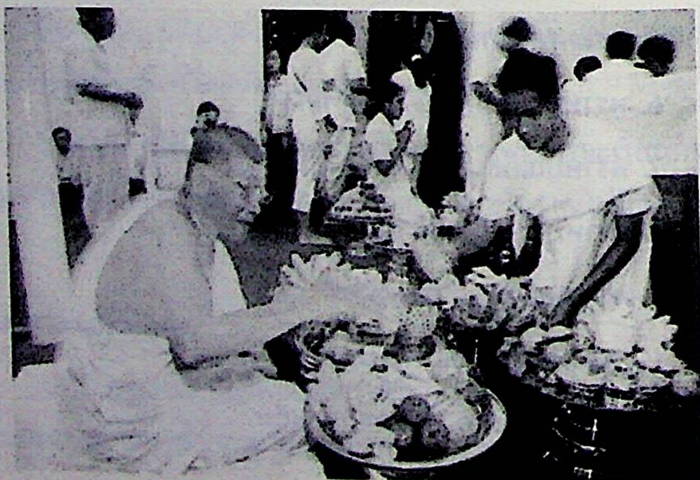
13. พราหมณ์กุนชัย รัตนพราหมณ์

14. พราหมณ์ตรัน บูรณศิริ

15. พราหมณ์ธวัช โกมลวาทิน

พราหมณ์เหล่านี้ได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามคำกราบบังคมทูลของนางพราหมณ์ ซึ่งเป็นสำนักงานพราหมณ์สังกัดอยู่กับสำนักพระราชวัง. ขั้นตอนในการแต่งตั้งพราหมณ์เหล่านี้ คือ ขั้นแรก สำนักงานพราหมณ์ส่งรายชื่อพร้อมคำขอแต่งตั้งพราหมณ์ไปที่สำนักงานองคมนตรี ซึ่งจะกราบบังคมทูลเพื่อทรงให้มีพระราชวินิจฉัย. หลังจากนั้น พราหมณ์นั้นๆ จะได้ชื่อว่าพราหมณ์หลวง. พราหมณ์ทุกคนจะได้รับเงินตอบแทนตามตำแหน่งของตน แต่ก็ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ พวกเขาจึงต้องทำงานอื่นๆ ด้วย

พิธีบวชพราหมณ์ เพื่อให้พราหมณ์ที่ผ่านพิธีบวชนี้แล้ว สามารถประกอบพิธีกรรมได้

พิธีบวชพราหมณ์จะเริ่มมีในวันแรกของตรียัมปวายและตรีปวาย. เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2546 เด็กพราหมณ์ชื่อสีสัด รังสิพราหมณกุล ได้บวชพราหมณ์. เป็นวันพฤหัสบดี เป็นวันที่สำคัญที่สุดในชีวิตของยุวพราหมณ์. ตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา เขาได้กลายเป็นพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีพราหมณ์ตามตระกูลบรรพบุรุษ

ใน พ.ศ. 2546 นายสีสัดฯ เป็นเพียงพราหมณ์คนเดียวที่ได้บวชพราหมณ์. ตอนเช้าตรู่เวลาประมาณ 4.00 น. ร่างกายท่อนบนเปลือยเปล่า นุ่งผ้าโจงกระเบน นายสีสัดฯ นั่งท่ามกลางที่ประชุมพราหมณ์ในโบสถ์พราหมณ์

พิธีเริ่มด้วยการเป่าสังข์. พระมหาราชครูอัษฎาจารย์ซึ่งมีอายุ 81 ปี ร่ายมนต์และบทสวด แล้วลงอักขระบนหน้าอกของนายสีสัดฯ ซึ่งกำลังคล้องสายสิญจน์ด้ายสามเส้นที่บ่า. ต่อจากนั้น พระมหาราชครูก็ผูกหน่ออะมะรันถะที่เป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์และความศักดิ์สิทธิ์. พิธีบวชเป็นพราหมณ์ซึ่งเริ่มเมื่อ 4.00 น. มาสิ้นสุดเอาตอน 18.00 น. เมื่อจบพิธีบวชพราหมณ์ซึ่งถือกันว่าเป็นการเกิดครั้งที่สอง นายสีสัดฯ ก็ได้มีชีวิตใหม่ที่สามารถประกอบพิธีกรรมพราหมณ์ต่าง ๆ ได้

ก่อนพิธีบวช พราหมณ์สีสัดฯ ซึ่งมีอายุ 18 ปี รู้สึกประหม่า. แต่เขากล่าวภายหลังเสร็จพิธีบวชพราหมณ์แล้วว่า เป็นธรรมดาที่คนเราทำอะไรเป็นครั้งแรกก็ต้องรู้สึกกังวล แต่ตอนนี้ควบคุมความรู้สึกได้แล้ว

ปัจจุบัน ทั่วประเทศไทยมีพราหมณ์เพียง 15 ท่าน

จำนวนพราหมณ์ที่น้อยนี้ทำให้พระราชครูและพระมหาราชครูรู้สึกกังวล และกำลังมองหาลูกหลานพราหมณ์ที่พร้อมจะบวชเป็นพราหมณ์ โดยไม่จำกัดเรื่องวุฒิการศึกษา

พระมหาราชครูมีหลานชายที่ท่านบวชพราหมณ์ให้เมื่ออายุเพียงเก้าขวบ ชื่อ ด.ช. ภีสม รังสิพราหมณกุล เป็นพราหมณ์ที่อายุน้อยที่สุดในประเทศไทย

พราหมณ์ภีสมฯ กล่าวว่า ตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็ก ท่านชอบดูพราหมณ์ประกอบพิธี. รู้สึกว่าพิธีเหล่านี้มีอำนาจพิเศษ. การร่ายมนต์ด้วยภาษาที่ไม่คุ้นเคยและการดับเทียนด้วยมือเปล่าทำให้รู้สึกว่าพิธีกรรมต่าง ๆ มีอำนาจพิเศษ. การที่ท่านอยู่ในพิธีต่าง ๆ ทำให้ท่านคุ้นเคยกับพิธีกรรมพราหมณ์. คุณแม่ของท่านนับถือศาสนาพุทธ. กระนั้นก็ตาม คุณแม่ก็ส่งเสริมให้ท่านบวชพราหมณ์ เพราะอยากให้เป็นคนมีธรรมะในจิตใจ

การบวชพราหมณ์ทำให้ชีวิตของท่านเปลี่ยนไป บางส่วนก็เป็นเพียงผิวเผิน แต่บางส่วนก็ลึกลงในจิตใจ. ตอนนี้ท่านใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการสวดมนต์มากกว่าการเล่น. ท่านจะวิ่งไล่เด็กผู้หญิงไม่ได้แล้ว และใครจับต้องศีรษะก็ไม่ได้. ท่านกินเนื้อต่อไปนี้ไม่ได้แล้ว คือ เนื้อคน เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อสิงโต เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือดำ เนื้อหมี เนื้อเสือเหลือง เนื้อวัว และเนื้อปลาไหล. แต่ท่านยังกินเนื้อหมูได้. ความเป็นพราหมณ์ของท่านทำให้ท่านต้องไม่ทำความผิดหรือความชั่วใด ๆ. ท่านแต่งงานได้เพราะจะได้ช่วยสืบต่อความเป็นพราหมณ์ด้วยการมีลูก

ในบรรดาพราหมณ์ในพระราชสำนักที่ยังหนุ่มนั้น พราหมณ์ที่อายุมากที่สุด คือ พราหมณ์ปกรณ์ วุฑฒิพราหมณ์ ซึ่งขณะนี้อายุ 39 ปี. ท่านได้เข้าพิธีบวชพราหมณ์พร้อมกับพราหมณ์ภีสม สนใจในพิธีพราหมณ์มาตั้งแต่ยังเด็ก. ท่านปกรณ์ฯ ซึ่งจบระดับปริญญาตรีด้านการบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกล่าวว่า พิธีพราหมณ์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตท่าน ท่านเห็นมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กมาก ๆ ยังไม่รู้ประสาเลย. ท่านติดตามคุณพ่อไปประกอบพิธีพราหมณ์ต่าง ๆ เช่น การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ การตั้งเสาเอก

และการทำพิธีสมรส มาตั้งแต่เด็ก จนรู้สึกว่าต้องสืบต่อ "ภาระหน้าที่" นี้ของครอบครัว ไม่ต้องการจะให้ความรู้ในครอบครัวที่ผ่านมาหลายชั่วอายุคนต้องจบลงเพราะท่านไม่รับช่วงต่อ. พ่อแม่ก็ตั้งความหวังว่าท่านจะบวชพราหมณ์. ท่านไม่อยากให้พ่อแม่ผิดหวัง. ไม่โทษโชคชะตาที่พ่อเป็นพราหมณ์. ท่านกล่าวว่าเคยอยากให้พ่อเป็นพ่อค้า เพื่อว่าตัวท่านเองจะได้ไม่ต้องเป็นพราหมณ์. ท่านเองก็เคยอยากเป็นสถาปนิก แต่ตอนนี้ทุกอย่างเปลี่ยนไปแล้ว. ท่านเพียงแต่ภาวนาให้ตัวเองสามารถประกอบพิธีพราหมณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้องดีเหมือนกับที่คุณพ่อได้ทำมาแล้วเท่านั้นเอง

สำหรับพราหมณ์ปกรณ์แล้ว ความเป็นพราหมณ์เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่. พราหมณ์บวชใหม่สีสัดกล่าวว่า สำหรับผมแล้ว พิธีบวชเป็นพราหมณ์ก็เป็นวิวัฒนาการธรรมชาติ เหมือนกับการเปลี่ยนสถานะจากเด็กเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งหลีกเลี่ยงไม่พ้น. เป็นประเพณีในครอบครัวของผมที่เด็กผู้ชายทุกคนจะต้องเข้าพิธีบวชเป็นพราหมณ์ เพื่อจะได้รู้ว่าพราหมณ์มีชีวิตเช่นไร. แต่ก็ขึ้นอยู่กับเด็กที่ได้บวชเป็นพราหมณ์แล้วว่าจะประกอบอาชีพเป็นพราหมณ์ผู้ประกอบพิธีหรือไม่. และก็ขึ้นอยู่กับเด็กเหล่านี้เหมือนกันว่าจะบวชเป็นพราหมณ์ชั่วคราวแล้วสึกหรือไม่. ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับโชคชะตา. เคยมีกรณีที่พราหมณ์บางท่านสึก แต่ในระยะหลังนี้ไม่มีกรณีเช่นนี้แล้ว

ในบรรดาพราหมณ์หนุ่มทั้งสี่ท่าน พราหมณ์ภีสมได้ไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยกาญจีปูรัม รัฐทมิฬนาฑู ประเทศอินเดีย เป็นเวลาสองปี. ส่วนพราหมณ์หนุ่มอีกสามท่านก็คอยที่จะไปเรียนต่อที่อินเดียเช่นกันโดยจะได้รับทุนการศึกษาจากรัฐบาลอินเดีย. ดังที่กล่าวแล้วว่าพราหมณ์ปกรณ์เรียนจบระดับปริญญาตรีทางบริหารธุรกิจ

มีเหตุผลพิเศษที่พราหมณ์หนุ่มนิยมไปเรียนที่กาญจีปูรัม. พวกพราหมณ์เหล่านี้จะได้มีโอกาสเรียนทั้งภาษาทมิฬและภาษาสันสกฤต

ซึ่งจะทำให้ท่านสามารถออกเสียงบทสวดต่าง ๆ ที่เขียนเป็นภาษาสันสกฤต ด้วยอักษรทมิฬคู่กับความหมายภาษาไทยได้อย่างถูกต้องตามอักขรวิธี. นอกจากนั้น กาญจีปุรัมยังเป็นแหล่งเรียนคัมภีร์พระเวทที่สำคัญที่สุดของอินเดียในปัจจุบัน. พราหมณ์เหล่านี้สามารถเรียนอ่านออกเสียงคัมภีร์พระเวทได้อย่างถูกต้อง และยังได้เรียนรู้ปรัชญาฮินดูและพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วย. พราหมณ์หนุ่มเหล่านี้ต่างตื่นเต้นในเรื่องดังกล่าวข้างต้น. ต่างมองมันเป็นสิ่งท้าทาย. ก่อนหน้านี้พราหมณ์หนุ่มไม่ค่อยอยากไปอินเดีย. แต่ตอนนี้สถานการณ์ได้เปลี่ยนไปแล้ว. พวกเขาอยากไปอินเดีย. พวกเขามองเห็นอนาคตที่ดีสำหรับตัวเองถ้าได้ไปอินเดีย

ตำราว่าด้วยการประกอบพิธีกรรมของพราหมณ์

พราหมณ์พูดภาษาไทย แต่ไม่รู้ภาษาสันสกฤต. ตำราว่าด้วยการประกอบพิธีกรรมก็ใช้ตัวอักษรอินเดียเขียนเป็นภาษาสันสกฤตแบบผิด ๆ ถูก ๆ. มีบางบรรทัดเขียนเป็นภาษาทมิฬ พราหมณ์ก็อ่านภาษาทมิฬด้วย. กล่าวกันว่าในสมัยอยุธยาเคยมีพราหมณ์ไทยที่รู้ภาษาสันสกฤต. ตำราพิธีที่พราหมณ์ใช้อยู่ในปัจจุบันมีเป็นภาษาสันสกฤตและภาษาทมิฬ แต่มีคำอธิบายเพิ่มเติมว่าด้วยวิธีการประกอบพิธี รวมทั้งพระราชพิธี เป็นภาษาไทย. เมื่อไม่กี่ทศวรรษมานี้ พวกพราหมณ์มีตำราที่เขียนด้วยมือซึ่งมีข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบพระราชพิธี แต่ครอบครัวพราหมณ์ได้นำติดตัวไปด้วยหลังจากพ้นหน้าที่พราหมณ์ในพระราชสำนัก. หัวหน้าพราหมณ์ตอนนั้นเป็นระดับพระราชครู ชื่ออุ้ม. ได้มีความพยายามที่จะเอาตำราเหล่านั้นคืน. จึงมีการจับกุมคุมขังแม่ของอดีตพระราชครูอุ้ม. ท่านจึงยอมคืนตำราเพื่อแลกกับอิสรภาพของแม่ท่าน. ปัจจุบันตำราเหล่านี้เก็บอยู่ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ. รายชื่อตำรามีดังนี้

ภาค ก

1. อัษฎรดิกปูชา - การไหว้ทิศทั้งแปด
2. ชาโกลมหันสะ
3. ขับ มูลาคนี ยักษะ
4. เปิดประตูศิวาลัย (การเปิดประตูไกลาศ)

ภาค ข

1. ปูชากลาง
2. ปัญจกาพย์
3. วาสตุปูชา (การบูชาสถานที่ในบ้าน)
4. กลัศปูชา (การบูชาเหยือกน้ำ)
5. กุมภปูชา (การบูชาเหยือกน้ำ)
6. ราชหันสปูชา (การบูชานกฟลามิงโก้)
7. มหาคณปติปูชา (การบูชามหาคณปติ)
8. เชน นัม พระ บิภัตถะ สัจจา (การรดน้ำพระพุทธมนต์เพื่อถวายความจงรักภักดีต่อกษัตริย์)

ภาค ค

1. หันสปูชา (การบูชานกหงส์)
2. นพเคราะห์ปูชา (การบูชาดาวนพเคราะห์)
3. โหมกุณฑะ (หลุมถวายเครื่องสักการะเทพเจ้า)
4. นีราชนาปูชา

5. มนต์หนุมาน

6. ปราชญ์ปูชา

ภาค ง

1. พระอวิสุต

2. ปูชามุริ

3. ปวัชบรัต

4. ปริยะ ประตุ สิวาลัย (การปิดประตูเขาไกลาศ)

ภาค จ

1. อัญเชิญพระดานเปวียง (การอัญเชิญเทวดา)

2. ไหว้พระยัมภฎ (การอัญเชิญพระยัมภฎ)

3. ศิวะ อุมา วินายักปูชา (การบูชาพระศิวะ พระอุมาเทวี และวินายัก)

4. การบูชาพระจันทร์

5. พระเวทย์ต่าง ๆ

ภาค ฉ

1. คุสติ สันเวยัก ลม ชัน (เทศกาลช้าง)

2. ยักษ์อุทัป (การตื่นจากหลับไหล)

3. ถวายดอกไม้แด่พระนารายณ์ (การถวายดอกไม้บูชาต่อวัดพระวิษณุทั้งสามวัด)

พราหมณ์มีหนังสือพิธีกรรมที่เขียนด้วยมือเล่มอื่น ๆ ด้วย. เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง รัฐบาลไม่ได้ยึดเอาหนังสือเหล่านี้จากพราหมณ์. แม้แต่หนังสือ

ที่ได้คืนมาก็ให้พราหมณ์ใช้ต่อไป. เนื่องจากพราหมณ์ไม่รู้ภาษาสันสกฤต พวกเขาจึงร่ายบทสวดมนต์และรูปแบบการทำพิธีกรรมแบบงง ๆ. ในวัดฮินดูไม่มีการบูชาประจำวัน. พราหมณ์เหล่านี้ประกอบพิธีกรรมในพระราชพิธีตามรูปแบบที่เคยเห็นจากบรรพบุรุษ ที่เคยเห็นใช้หนังสือคู่มือแบบจารึกอยู่. โชคดีที่ตำราเหล่านี้รัชกาลที่ 6 ทรงเคยใช้เพื่อเตรียมพระราชพิธีชื่อว่าเรื่องพระราชพิธีสิบสองเดือน. นายอลาบัสตา (Alabasta) ก็ได้เห็นหนังสือพราหมณ์จำนวนมากมายกว่าที่ยังเหลืออยู่ในปัจจุบันมาแล้ว. เขากล่าวว่าในตำราพราหมณ์มีการกล่าวถึงพระเวททั้งสามคัมภีร์และคัมภีร์ศาสตร์, ซึ่งขยายความพระเวททั้งสาม, ครั้งแล้วครั้งเล่า

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าตำราประกอบพิธีกรรมพราหมณ์นั้นเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมในพระราชพิธี. ได้ระบุวิธีการทำพิธีไว้เป็นภาษาไทยและบทสวดมนต์เป็นภาษาสันสกฤตที่ไม่ค่อยจะถูกต้องนัก แต่ก็เขียนด้วยอักษรของอินเดีย แต่ก็มีบ้างเหมือนกันที่เขียนด้วยอักษรไทย. และมีบทสวดมนต์เป็นภาษาทมิฬที่เขียนด้วยอักษรอินเดียอยู่หนึ่งบทซึ่งเกี่ยวข้องกับพิธีเปิดประตูเขาไกลาศ. ตำรานี้มียันต์อยู่ด้วย

มีตำราประกอบพิธีกรรมพราหมณ์หลายเล่ม แต่ไม่มีสักเล่มเดียวที่มีชื่อเรื่อง. ต้องเปิดดูข้างในจึงจะรู้ว่าตำราแต่ละเล่มนั้นว่าด้วยเรื่องอะไร. เพื่อจะได้ใช้ง่ายขึ้น พราหมณ์ได้ตั้งชื่อเรื่องตำราแต่ละเล่มเป็นภาษาไทยไว้

คนไทยจำนวนมากที่ไม่ใช่เป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอิสลามอยากให้พราหมณ์ประกอบพิธีกรรมให้

ตำราพิธีที่พราหมณ์เก็บไว้บางเล่มก็ถูกปลวกกัดกิน. มีอยู่เล่มหนึ่งที่มีข้อความเขียนด้วยอักษรไทยภาษาสมัยพ่อขุนรามคำแหงว่าพวกพราหมณ์มาสู่ประเทศไทยจากรามนครในภาคใต้ของอินเดีย, ซึ่งผู้เขียนได้เคยกล่าวถึงแล้วก่อนหน้านี้

พระมหาราชครูมีตำราว่าด้วยพิธีพราหมณ์ที่เกี่ยวข้องกับคนทั่วไปอย่างครบถ้วน. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอาจยืมตำราเหล่านี้จากพระมหาราชครูได้. พราหมณ์อื่นๆ ก็ยืมเอาไปถ่ายเอกสารได้. ตอนนี้พราหมณ์เลยมีตำราเหล่านี้กันแล้ว. ไม่มีใครคิดจะพิมพ์หนังสือเหล่านี้เพราะคนทั่วไปคงไม่สนใจ

ตำราพิธีกรรมมีสองประเภท คือ พิธีกรรมสำหรับพระราชพิธีและพิธีกรรมสำหรับคนทั่วไป. ตำราพิธีกรรมสำหรับพระราชพิธีเขียนเป็นภาษาสันสกฤตและภาษาทมิฬ. บทสวดมนต์ที่มีสวดพลางสัมผัสร่างกายพลางเขียนเป็นภาษาสันสกฤต ส่วนเรื่องอื่นๆ เขียนเป็นภาษาทมิฬ. ตำราพิธีกรรมสำหรับคนทั่วไปเขียนเป็นภาษาบาลีและภาษาไทย. แต่เป็นไปได้ว่าในช่วงแรกๆ ก็เขียนด้วยภาษาสันสกฤตและภาษาทมิฬ แต่ต่อมาแปลเป็นภาษาบาลีและภาษาไทย. พระมหาราชครูโพธิสุทธิคุณกล่าวว่าในยุคของบิดาท่านก็ใช้ตำราภาษาบาลีและภาษาไทยนี้แล้ว. ท่านไม่ทราบว่าใครเป็นคนเขียนตำราพิธีกรรมเหล่านี้เป็นภาษาสันสกฤต ภาษาทมิฬ ภาษาบาลี และภาษาไทย เมื่อใด

ส่วนตำราประกอบพิธีกรรมสำหรับคนทั่วไปก็มีเช่นกันแต่ไม่สมบูรณ์ เพราะบางส่วนได้หายไป. พระมหาราชครูเล่าเรื่องการสูญหายว่า ในสมัยของคุณปู่ท่าน เกิดไฟไหม้บริเวณบ้านที่เก็บตำราเหล่านี้. โดยที่เก็บตำราไว้ในลังไม้ พวกพราหมณ์โยนลังเหล่านี้ลงน้ำเพื่อไม่ให้ไฟไหม้. ต่อมา เมื่อนำตำราเหล่านี้ออกจากลังไม้ก็พบว่าตัวอักษรบางส่วนเลอะเลือนเพราะเปียกน้ำจนอ่านไม่ออก ต้องใช้ความพยายามแกะอ่านกันอย่างมาก บางส่วนก็ซ่อมแซมจนอ่านได้อีก. ตำราพิธีกรรมใดที่ต้องใช้ก็พยายามซ่อมแซมกันอย่างเต็มที่ ส่วนตำราพิธีกรรมที่ไม่ค่อยได้ใช้ก็ถูกละเลยไป. ขณะนี้ ตำราพิธีกรรมจึงถือว่าไม่สมบูรณ์. ตั้งแต่เกิดเหตุไฟไหม้ก็นานกว่าครึ่งศตวรรษแล้ว

ซึ่งเกิดขึ้นไม่นานหลังจากพิธีราชาภิเษกของในหลวงองค์ปัจจุบัน

กล่าวกันว่ายุคอยุธยานั้นมีตำราพิธีกรรมเหล่านี้มากมายยิ่ง แต่หลังจากที่ถูกกองทัพพม่าเผาแล้ว ก็แทบไม่เหลืออะไร. ตำราพิธีกรรมปัจจุบันเหล่านี้เอามาจากพราหมณ์นครศรีธรรมราช. พระราชครูวิทธาจารย์, ซึ่งเป็นคุณปู่ของพระมหาราชครูคนปัจจุบัน, มีตำราพิธีกรรมจากนครศรีธรรมราชเหล่านี้ แต่ถูกไฟไหม้หมดสิ้นดังกล่าวข้างต้น

บ้านของพระมหาราชครูพิธีศรีวิสุทธิคุณมีต้นไม้จำนวนมาก. ต้นไม้เหล่านี้ไม่ใช่มีไว้เพียงเพื่อประดับบ้าน แต่เพื่อเอาไว้ใช้ในการประกอบพิธีกรรมด้วย บางชนิดก็มีสรรพคุณเป็นยา. ต้นไม้ที่ใช้ประกอบพิธีนั้นบางชนิดก็หายากมาก. มีอยู่ชนิดหนึ่งซึ่งน่าจะมีอยู่ที่บ้านนี้เท่านั้น คงหาที่อื่นไม่ได้ เรียกว่า ไม้เหม็น สำหรับใช้ในพิธีไล่วิญญาณร้าย ใช้ใบจุ่มน้ำมนต์. ต้นไม้นี้ใช้เฉพาะประกอบพิธีตอนสร้างพระราชวังหรือกำแพงเมืองเพื่อไล่วิญญาณร้ายที่อาจสิงสถิตย์อยู่แล้ว ณ ที่นั้น ไม่ได้ใช้ในพิธีสำหรับคนทั่วไป. ไม่ใช่เพราะมีข้อห้ามไม่ให้ทำเช่นนั้น แต่เพราะวิธีการทำพิธีนั้นยุ่งยากสลับซับซ้อนมาก จึงเป็นสาเหตุให้ใช้ประกอบพิธีก่อสร้างพระราชวังหรือกำแพงเมืองเท่านั้น. เนื่องจากคนทั่วไปไม่รู้ว่ามีพิธีนี้อยู่ ก็จะไม่ขอให้พราหมณ์ประกอบพิธีนี้ให้. พิธีกรรมนี้อย่างย่อเป็นเช่นนี้ คือ ผูกยันต์ไว้ทั้งแปดทิศ ขุดหลุมตรงจุดที่ผูกผ้ายันต์ จากนั้นก็ทำพิธีบูชาดิน น้ำ และไฟ. อาจเป็นไปได้ว่าจุดที่ขุดดินนั้นวิญญาณร้ายเคยอยู่ จึงต้องสร้างบัลลังก์ "ไก่" ที่จุดนั้นแล้วเชิญวิญญาณเข้าไปสถิตย์ในนั้น สุดท้ายก็นำบัลลังก์นั้นไปลอยน้ำ. พอที่ดินไม่มีวิญญาณร้ายอยู่แล้ว ก็เริ่มสร้างสิ่งก่อสร้างได้. แต่ถ้าเชื่อว่ายังไม่เคยมีคนตายที่จุดปักผ้ายันต์ก่อน

ก็ไม่ต้องทำพิธีนี้. แต่ไม่ว่าจะได้เชิญวิญญาณร้ายออกไปแล้วและแม้แต่เชื่อว่าที่นั้นไม่เคยมีคนตาย ก็ต้องประกอบพิธีหะวัน คือ การสวดมนต์พลางใส่เครื่องบูชาเข้าไปในกองไฟบูชาพลางเป็นเวลาสามวัน. วิธีการทำหะวันค่อนข้างแปลก คือ ขุดหลุมฐานกว้างยอดแคบเพื่อก่อกองไฟบูชา. ที่ก้นหลุมจะวางสมุนไพรมีแกลบโปรยด้านบนและไม้บูชาอยู่บนอีกชั้นหนึ่ง. พอจุดไฟที่ไม้บูชาข้างบนแกลบข้างล่างก็จะค่อย ๆ คุกรุ่น จากนั้น สมุนไพรก็จะค่อย ๆ ไหม้เป็นเถ้าถ่าน. หลังจากประกอบพิธีหะวันแล้ว ก็จะกลบหลุมด้วยดินและเครื่องบูชา แล้วก็ลงเสาเอกเรือนที่จุดหลุมนี้เอง

ได้มีการประกอบพิธีนี้เมื่อครั้งเริ่มสร้างกรุงอยุธยา, เรื่องนี้รู้ได้จากหนังสือพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา

จากการขุดค้นที่แหล่งหนึ่งก็ได้พบดาบทอง ซึ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ว่าได้มีการทำพิธีวางศิลาฤกษ์สร้างเมืองที่จุดนี้

ไม่เฉพาะแต่พระราชครูหรือพระมหาราชครูเท่านั้นที่สามารถประกอบพิธีนี้ได้ พราหมณ์อื่น ๆ ก็สามารถทำได้เช่นกัน. มีข้อจำกัดเพียงว่าผู้ประกอบพิธีต้องเป็นพราหมณ์ที่ผ่านการบวชพราหมณ์แล้วเท่านั้น ขึ้นอยู่กับว่าประชาชนจะเชิญพราหมณ์ท่านใดไปประกอบพิธี. สำหรับงานพระราชพิธี พราหมณ์ทุกท่านจะต้องไปร่วมประกอบพิธีด้วยกัน โดยมีพระราชครูหรือพระมหาราชครูเป็นหัวหน้า. พราหมณ์ในประเทศไทยทำหน้าที่เหมือนที่พราหมณ์หรืออาจารย์ทำหน้าที่ในอินเดีย. พราหมณ์เป็นผู้รับผิดชอบการประกอบพิธีทั้งหมด

ในตำราพิธีกรรมพราหมณ์เหล่านี้ ชื่อมนต์ต่าง ๆ ตั้งเป็นภาษาไทย. เปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ จนเป็นการยากที่จะบอกว่ารูปแบบเดิมคืออะไร

จนถึงขณะนี้ ยังไม่มีการพิมพ์ตำราพิธีกรรมเหล่านี้. ยังคงเป็นเพียงลายมือเขียน มีอยู่สองชุด ชุดหนึ่งอยู่กับพราหมณ์ที่ใช้ตำราเหล่านี้ประกอบพิธี

และอีกชุดหนึ่งเก็บไว้ที่หอสมุดแห่งชาติที่กรุงเทพฯ เป็นหนังสือเล่มสีดำเขียนบนกระดาษดำด้วยหมึกสีเหลือง. รายการหนังสือเหล่านี้เขียนเป็นภาษาไทย. แต่ชุดที่เก็บไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ซึ่งขึ้นบัญชีเป็นเลขโรมัน XVII ถึง XXXVII, อยู่ในต้นฉบับสองฉบับอื่นที่เหมือนกับต้นฉบับคัมภีร์อินเดียภาคใต้. ต้นฉบับลายมือเขียนบางเล่มอยู่ในรูปแบบอักษรเขียนคัมภีร์ทั้งอย่างปกติและหรูหรา. ทำอย่างนี้ส่วนใหญ่เมื่อเขียนมนต์บทสวดสรรเสริญ. คัมภีร์ปกติเหมือนกับคัมภีร์ในภาคใต้ของอินเดีย และคัมภีร์หรูหราเหมือนคัมภีร์ของเขมร

ในต้นฉบับบางตำราที่เขียนด้วยมือ มีบทสรรเสริญเทวรัม (Tevaram) ทั้งสี่บทเขียนผิด มีบางตำราที่เขียนด้วยมือได้เขียนเป็นภาษาบาลี

พราหมณ์ใช้ตำราเหล่านี้, ที่เป็นภาษาสันสกฤต ภาษาบาลี ภาษาทมิฬ หรือภาษาไทย, โดยไม่มีความรู้สามภาษาแรกเลย รู้เฉพาะภาษาไทย. นี้คือเรื่องจริงปัจจุบัน. แต่ดูเหมือนตอนนี้พราหมณ์จะรู้จุดด้อยเรื่องนี้และเริ่มเรียนภาษาสันสกฤตในวัดพราหมณ์ในกรุงเทพฯ กับอาจารย์ชาวไทยและชาวอินเดียที่มาสอนกันบ้างแล้ว

สถานการณ์ในปัจจุบันคือว่า เป็นไปไม่ได้เลยที่จะรู้ความหมายของพิธีกรรมที่พราหมณ์ประกอบอยู่จากตำราปัจจุบัน ซึ่งเสื่อมสภาพอย่างยิ่ง

ดูเหมือนว่าการติดต่อระหว่างพราหมณ์ไทยกับอินเดียได้ถูกตัดขาดไปเสียนาน. ชัดเจนเหลือเกินว่าตำราพิธีกรรมที่พราหมณ์ใช้อยู่ ไม่ใช่ตำราพิธีกรรมชุดดั้งเดิม. ตำราที่เขียนด้วยมือมีอายุของมัน. เมื่อมันใกล้หมดอายุก็ต้องมีการคัดลอกไว้, ซึ่งเป็นเรื่องปกติก่อนที่มนุษย์เราจะมีระบบพิมพ์หนังสือ. เมื่อมีการคัดลอกทุกครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยผู้ที่ไม่รู้ภาษาก็ย่อมผิดเพี้ยนไปเรื่อย ๆ. ฉบับคัดลอกล่าสุดจึงอยู่เหนือความรู้และความสามารถของนักภาษาศาสตร์ที่จะเชื่อมฉบับนี้กับฉบับแรกสุด

****

พิธีกรรมพราหมณ์

พิธีที่ไม่ได้ปฏิบัติกันแล้วในปัจจุบัน

ในสมัยอยุธยามีความนิยมประกอบพิธีพราหมณ์กันมาก แต่พิธีกรรมเหล่านี้ที่เหลือมาจนถึงปัจจุบันมีน้อยมาก

พิธีกรรมต่อไปนี้เคยได้รับความนิยมในสมัยอยุธยา แต่ไม่มีการปฏิบัติกันแล้วในยุคปัจจุบัน คือ

เทศกาลจุดประทีบโคมไฟ (ทีโปตสัพ)

คำไทยว่า "จองเปรียง" แปลว่า "การชั่งมัน" (จอง คือ ชั่ง และ เปรียง คือ มัน). ตามประเพณีโบราณ จะแขวนตะเกียงเจ้าพายุไว้ที่เสาในวันแรกของปักษ์ข้างขึ้น. ถ้าเป็นปีที่มีเดือนแปดสองหน (อธิกมาส) ตะเกียงเจ้าพายุจะถูกปลดออกในวันขึ้นหนึ่งค่ำ. ถ้าไม่มีอธิกมาส ตะเกียงจะถูกแขวนไว้ในวันขึ้น 14 ค่ำของเดือน 12 (ไม่ทราบว่าประมาณเดือนไหน, ผู้แปล) และถูกปลดออกในวันขึ้นหนึ่งค่ำของปีถัดไป. นักดาราศาสตร์กล่าวว่าจะแขวนตะเกียงเจ้าพายุไว้ในวันที่ดวงอาทิตย์เข้าราศีแมลงป่อง และปลดออกเมื่อดวงอาทิตย์เข้าราศีเมษ

ในวันเทศกาลแสงนี้ พระราชาจะพรมเสาโคมชัยด้วยน้ำมนต์ และเจิมเสาด้วยขี้ผึ้ง. หลังจากนั้นจะยกเสาสามเสาที่ประดับด้วยฉัตรเก้าชั้น. นอกจากสามเสานี้แล้ว ก็จะยกเสาโคมด้วย. เสาทาสีขาวเหล่านี้มีเครื่องประดับเล็ก ๆ น้อย ๆ อยู่ด้วย. เสาไม้ไผ่นับร้อย ๆ ต้นปักพยุงล้อมรอบเสาโคม. เสาไม้ไผ่มีฉัตรสามชั้น. ไฟประดับทำด้วยไม้ไผ่. เทศกาลแสงก็มีฉลองกันในพระราชวังด้วย โดยสร้างเสาโคม เชิญพราหมณ์ไปประกอบพิธีที่แท่น

ที่จัดเตรียมไว้เป็นการเฉพาะ. พราหมณ์จะทำเทียนทุกเช้า. ตามประเพณีโบราณ หลังจากที่เจิมเสาโคมด้วยน้ำมันวัวแล้ว จะน้อมถวายเทียนและหอยสังข์บรรจุน้ำมนต์แด่พระราชาเพื่อทรงพรมเสาโคม. จุดเทียน 24 เล่มทุกคืน. เทียนจะติดอยู่ประมาณสามชั่วโมง. รัชกาลที่ 4 จะทรงออกจากที่ประทับมาจุดเทียนสำหรับใส่ในตะเกียงเจ้าพายุอย่างสม่ำเสมอ. แต่รัชกาลที่ 5 ไม่ค่อยจะทรงประกอบพิธีเทศกาลแสงนี้. เมื่อจะทรงประกอบพิธีก็จะทรงให้พราหมณ์นำเทียนและดวงประทีบไปให้ทรงจุดในที่ประทับ. ทรงจุดเทียนและวางในตะเกียงเจ้าพายุในวังนั้นเอง. พระราชโอรสก็จะทรงนำเทียนและประทีบออกจากวังไปทรงแขวนที่เสาโคม. ถ้าพระราชาเสด็จฯ ไปประทับนอกพระราชวัง ก็จะทำพิธี ณ จุดที่ประทับนั่นเอง. เหล่าพระราชโอรสและพระราชธิดาก็จะเล่นเทศกาลนี้กันนอกวังหรือพระตำหนักที่ประทับด้วยเช่นกัน

เป็นความเชื่อมาแต่ดั้งเดิมในประเทศไทยว่าพิธีนี้เป็นพิธีพราหมณ์. เสาโคมสามเสาที่แต่ละเสามีฉัตรเก้าชั้นนั้นเป็นตัวแทนตรีมูรติ คือ พระพรหม พระวิษณุ และพระมเหศ. เสาล้อมรอบเสาโคมที่มีฉัตรเจ็ดชั้นนั้นเป็นตัวแทนอำนาจของตรีมูรติ ส่วนเสาไม้ไผ่ต่าง ๆ นั้นแสดงถึงเหล่าบริวารเทพ

เทศกาลโกถิเกยะ

ในช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 เทศกาลนี้ได้สูญสิ้นไป. ก่อนหน้าที่จะสิ้นสูญ เทศกาลนี้ฉลองกันในเดือนอ้ายตามปฏิทินจันทรคติไทยเดิม (ประมาณช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคมคร่อมกัน, ผู้แปล). ต่อมารัชกาลที่ 4 ทรงสั่งให้ฉลองในเดือนสิบสองตามปฏิทินจันทรคติไทยเดิม (ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายนคร่อมกัน, ผู้แปล) อาจเป็นเพราะชื่อเดือนคล้องจองกับ

ความหมายของเทศกาล. เทศกาลอย่างย่อมีดังนี้ นั่งร้านแต่ละอันสูงสี่วา สร้างขึ้นเบื้องหน้าวัดพระศิวะ หน้าวัดพระคเนศ และหน้าวัดพระวิษณุ. แต่ละหน้านั่งร้าน จะสร้างเนินขี้วัวปนทรายไว้ ตั้งชื่อว่าภูเขาปาระตะ. ภูเขาเหล่านี้ยาวขนาดท่อนแขนและเป็นทรงยันต์ตามที่ได้บรรยายไว้ในตำราพิธีพราหมณ์. พราหมณ์จะนำขันน้ำมาสามใบ ใบบนสุดจะมีเชือกเรียกว่าปัตระเกวหรือมณิปาตระ. ขันจะบรรจุเมล็ดงา ข้าวโพด ข้าวสาร เป็นต้น. ต่อจากนั้นพราหมณ์จะนำเชือกที่เรียกว่าเทวทัณฑ์หรือมารทัณฑ์มา โดยมีชิ้นผ้าผูกไว้ทั้งสองข้าง. แต่ก่อนหน้านั้น ตอนหัวค่ำ พระมหาราชครูทำพิธีบูชาเชือกและจะจุดเทียนในท่อสังกะสี ทำพิธีเสกเชือกด้วยน้ำมนต์และประพรมน้ำหอม. จากนั้น พระมหาราชครูจะโยนเชือกไปบนกองมูลโคผสมทรายที่กล่าวถึงข้างต้นที่ละกอง. อาจต้องโยนเชือกเช่นนี้ไปจนเชือกหมด คือเส้นที่ 12. ลักษณะเชือกที่ตกลงไปบนกองมูลโคผสมทรายจะทำนายว่าดีหรือเลว. มุมทิศตะวันออกแทนกษัตริย์ มุมทิศใต้แทนสมณะพราหมณ์ มุมทิศตะวันตกแทนข้าราชการ และมุมทิศเหนือแทนปวงชนทั่วไป. มุมที่เชือกตกจะทำนายว่าดีหรือเลวสำหรับคนที่จะไปมุมนั้นๆ. ด้วยการทำนายเช่นนี้ เชือกที่มีผ้าพันไว้จะชุ่มด้วยน้ำมันและไหม้

หลังจากนั้น พระมหาราชครูถวายข้าวแห้งในมหาบาตรที่อยู่ตรงหน้าทั้งสามวัดติดไฟตลอดเวลาเป็นเวลา 3 วัน. ในวันที่สาม พระมหาราชครูถือมหาบาตรไปที่วัดซึ่งได้ดับไฟด้วยน้ำมนต์เสร็จแล้ว. ก็เป็นอันสิ้นสุดพิธีกรรม

พิธีบูชาพระโคมงคล

ในอดีตเคยจัดพิธีบูชาโคนี้ในเดือนห้าตามปฏิทินจันทรคติไทย (ประมาณช่วงเดือนมีนาคมต่อเดือนเมษายน, ผู้แปล) แต่ไม่ได้จัดมา

หลายศตวรรษแล้ว. โคเผือกซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของโคของพระศิวะ มีเขากับขาประดับด้วยเครื่องประดับทองฝังอัญมณี หูก็ประดับตุ้มหูและจี้. ด้ายไหมสนจมูกผูกไว้กับหมุดยกพื้นที่สูงประมาณแขน. กองทองเงินและผ้าไหมไว้ที่ช่วงล่างของโค หันไปทางทิศตะวันออก. จุดไฟพิธีตรงหน้ากองทองเป็นต้นนี้. ถาดบายศรีวางไว้หน้าโคให้เป็นอาหาร. พระราชโอรสจะใช้ถาดทองป้อนอาหารให้พระโค. พราหมณ์ผู้ใหญ่ 4 ท่านเข้าประจำที่ในทิศทั้ง 4 แล้วค่อย ๆ ใส่น้ำมันระเหยลงไปที่ไฟ. ในตอนเช้า พระราชาจะเสด็จฯ มา ณ บริเวณพิธีพร้อมด้วยกองเกียรติยศและข้าวตอก. พระราชาจะทรงถือดอกบัวทอง ส่วนพระราชินีจะทรงถือดอกบัวเงิน. ทั้งพระราชาและพระราชินี รวมทั้งเหล่ามนตรีจะเวียนขวารอบพระโค 9 รอบ. หลังจากเสร็จพิธีก็เป็นการรับประทานอาหารร่วมกัน. พิธีบูชาพระโคนี้ทำในพระราชวังเท่านั้น. โจโรนีกล่าวว่าพิธีนี้ยืมมาจากพิธีวฤโษตสรคะในศาสนาฮินดู ซึ่งจะทำพิธีกันในวันขึ้น 15 ค่ำเดือนการ์ติกะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนตุลาคมต่อเดือนพฤศจิกายน, ผู้แปล)หรือเดือนอัศวิน (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนกันยายนต่อเดือนตุลาคม, ผู้แปล)

พระวิษณุไสยาสน์

มีพิธีกรรมและการฉลองหลายอย่างในเดือนอาสาฬหะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนมิถุนายนต่อเดือนกรกฎาคม, ผู้แปล) เกี่ยวข้องกับประเพณีเข้าพรรษาของชาวพุทธ. มีสิ่งบ่งบอกว่าในประเทศไทยสมัยก่อน มีการประกอบพิธีพราหมณ์ในเดือนอาสาฬหะด้วย แต่ปัจจุบันนี้เลิกทำแล้ว. กล่าวกันว่ามีการสร้างเวทีชั่วคราวกลางสระในพระราชวัง. พระราชาจะทรงไสยาสน์ที่กลางเวที. พราหมณ์จะพรมน้ำมนต์แด่พระองค์. ถือกันว่าที่พระราชาทรงไสยาสน์บนเวทีนั้นเปรียบดัง

พระวิษณุทรงไสยาสน์กลางทะเลน้ำนม. พระราชาทรงเป็นตัวแทนของพระวิษณุ สระแทนทะเลน้ำนม และเวทีชั่วคราวคือพญานาคชื่อเศษะ. เป็นการแสดงออกซึ่งความเชื่อว่าพระราชาเป็นเทพผู้ยิ่งใหญ่ในร่างมนุษย์, เมื่อเป็นพระวิษณุในร่างมนุษย์ก็ต้องทำเหมือนพระวิษณุ. เชื่อกันว่าพิธีพระวิษณุไสยาสน์นี้จะนำความสุขสวัสดิ์มาสู่ประชาชน

ศิวะราตรี

เทศกาลนี้เคยฉลองกันอย่างยิ่งใหญ่ แต่ก็ค่อย ๆ จางหายไปหลังการเสียกรุงศรีอยุธยา. รัชกาลที่ 4 เคยฟื้นฟู แต่ก็อยู่ได้ไม่นาน. เคยฉลองในวันขึ้น 15 ค่ำเดือนมาฆะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนมกราคมต่อเดือนกุมภาพันธ์, ผู้แปล). เป็นพิธีทางศาสนาฮินดูของนิกายไศวะล้วน ๆ

ตอนเย็น พระมหาราชครูจะเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับพิธีทุกอย่าง แล้วปักเสาสี่เสา แขวนเหยือกน้ำไว้ทุกเสา. ก้นเหยือกน้ำจะมีรูที่เสียบศิวะลึงค์หินไว้. น้ำจะหยดลงไปในท่อข้างล่าง, จากท่อนั้นก็หยดลงไปในท่อที่ต่ำลงไปอีก. น้ำหยดอย่างนี้ทั้งคืน. ก่อนรุ่งสว่าง พราหมณ์จะหุงข้าวผสมน้ำผึ้ง น้ำตาลทราย นม และเนยใส ซึ่งประชาชนจะได้รับไปในฐานะเป็นสิ่งของที่ถวายเทพ (ประสาด) แล้ว. พอสว่างพราหมณ์เหล่านี้จะลงไปอาบน้ำในแม่น้ำหรือลำคลองแล้วขึ้นมาเอาน้ำจากท่อข้างต้นรดหัว. พราหมณ์เชื่อว่าการรดน้ำที่หยดผ่านศิวะลิงค์จะชำระบาปได้สิ้น

พิธีกรรมทางศาสนาดังกล่าวนี้ยังคงปฏิบัติกันอยู่ในอินเดียปัจจุบัน. ส่วนที่แตกต่างกันมีเพียงว่าในอินเดียทำพิธีนี้ในวันสุดท้ายของข้างแรมเดือนมาฆะ เรียกกันว่าศิวะราตรี ซึ่งพวกบูชาพระศิวะจะฉลองกันอย่างใหญ่โตยิ่งเป็นเวลา 3 วัน. เหล่าผู้บูชาพระศิวะจะรดน้ำศิวะลิงค์และห่มผ้าใหม่

ให้พร้อมถวายของกินชนิดพิเศษที่คู่ควรแก่เทพเสวย. หลังจากนั้นพวกเขาก็จะไปกราบไหว้และมอบของที่ระลึกให้แก่ครูอาจารย์

พิธีเช่นนี้เป็นพิธีปกติธรรมดาของพราหมณ์. พระราชาของไทยก็ทำพิธีนี้ด้วยเพื่อหวังให้เกิดประโยชน์สุขต่อพระองค์เองและราษฎรทั่วไป

การสรงน้ำช้างและม้าทรง

พิธีทางศาสนานี้ทำกันปีละ 2 ครั้ง คือ ในเดือนไจตระ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนมีนาคมต่อเดือนเมษายน, ผู้แปล) หรือในเดือนอัศวิน (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนกันยายนต่อเดือนตุลาคม, ผู้แปล) เคยทำกันมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 จึงหยุดไป. ถ้าหากปัจจุบันจะมีทำกันอยู่บ้าง ก็คงจะขนาดเล็กมาก. เหล่าช้างและม้าทรงจะถูกพาเดินมาที่บริเวณยกพื้นและพราหมณ์จะพรมน้ำมนต์ให้. ขณะที่พรมน้ำมนต์ พราหมณ์ซึ่งกำลังทำพิธีให้ช้างและม้าทรงด้วยเชือกและตาข่ายก็จะร่ายรำบูชาพระวิษณุไปด้วย. พิธีนี้ทำกันในวันที่สามของคืนข้างแรม

พิธีพรมน้ำมนต์กองทัพ

เป็นพิธีทางศาสนาที่เคยทำในอดีตเพื่อดูว่ากองทัพพร้อมหรือไม่. จดหมายเหตุประจำปี (Annual report) ของอยุธยากล่าวว่าจะทำพิธีนี้เมื่อจะส่งกองทัพออกไปรบ. พิธีนี้จะเสริมขวัญและกำลังใจให้กองทัพ. พิธีเสริมความเชื่อที่ว่าการรบเพื่อพระราชาจะสามารถพิชิตศัตรูได้. การพรมน้ำมนต์ให้ช้างและม้าก็เพื่อจะเติมพลังวิเศษลงไป

พิธีปั่นลูกบอลด้าย

พิธีนี้เลิกมาหลายศตวรรษแล้ว ก่อนยุคอยุธยาเสียอีก. แต่ก็พอจะปะติดปะต่อเรื่องได้จากตำราพราหมณ์และการกล่าวถึงเรื่องนี้ในที่นั้นบ้างที่นี้บ้าง. ทำพิธีนี้ในเดือนเชยษฐะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนมิถุนายนต่อเดือนกรกฎาคม, ผู้แปล). คนจำนวนมากเข้าร่วมพิธี. ความสนใจหลักคือคำทำนายเกี่ยวกับประเทศ. ลูกบอลใหญ่ซึ่งทำด้วยเหล็ก 9 ลูกขนาดลูกฟักทองซึ่งเป็นสิ่งแทนดาวนพเคราะห์ โดยเชือก 3 เส้นแทนตรีมูรติ คือ พระพรหม พระวิษณุ และพระมเหศ ที่ใช้ในพิธีนำมาจากวัดศิวะด้วยพิธีใหญ่. ตรีมูรติประดับด้วยผ้าไหม 5 สี. ถ้าเสียงปั่นดังพราหมณ์จะประกาศว่าพระเกียรติยศของพระราชาจะแผ่ไพศาล ประชาชนจะมั่งคั่งร่ำรวย และพระราชอาณาจักรจะขยายออกไป. ถ้าเสียงไม่ดังพระราชอาณาจักรจะเผชิญอันตราย

คำทำนายดังกล่าวข้างต้นคงสร้างความประทับใจได้เฉพาะกับคนไร้การศึกษาหรือมีการศึกษาน้อยนิดเท่านั้น และบวกกับคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ไม่ให้เชื่อในสิ่งเหลวไหลเหล่านี้ ความเชื่อในพิธีเช่นนี้จึงค่อย ๆ มลายหายไป

ในบรรดาพิธีที่เกี่ยวกับคำทำนายเหล่านี้ ปัจจุบันยังคงเหลืออยู่เพียงหนึ่งพิธี คือ พิธีแรกนาขวัญ

เทศกาลปีใหม่

ในอดีตเคยมีเทศกาลปีใหม่ 3 ครั้งซึ่งทั้งหมดมีในเดือนไจตระ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนมีนาคมต่อเดือนเมษายน, ผู้แปล). ตอนนี้ทั้งสามเทศกาลรวมกันเป็นหนึ่งเทศกาล และฉลองกันในวันที่ 1 เมษายน (First April) ตามระบบสุริยคติ. ในอินเดียถือตามจันทรคติซึ่งพราหมณ์ไทยก็ถือตาม

ปีตามจันทรคติฉลองกันปีละ 3 หน คือ แรม 15 ค่ำเดือนผาลคุน, วันขึ้น 1 ค่ำเดือนไจตระ รวมทั้งวันขึ้น 2 ค่ำด้วย. ในช่วง 3 วันมีพิธีดังนี้ คือ พิธีล้างบาป, การบูชาบรรพบุรุษโดยพระราชาและประชาชนทั่วไป และการถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ซึ่งในพิธีนี้จะมีพิธีสรงน้ำและพราหมณ์ทำพิธีบูชาไฟ (โหมะ) อย่างที่ทำกันในวันขึ้นครองราชย์ด้วย

ในบรรดาหลาย ๆ พิธีที่เกี่ยวข้องกับวันขึ้นปีใหม่นี้ มีอยู่พิธีหนึ่งที่ควรกล่าวถึงเป็นพิเศษ คือ สมบัตสระจินดา. พิธีโหมะและพิธีสมบัตสระจินดานี้จะทำไปด้วยกัน กล่าวคือ ในขณะที่พราหมณ์กำลังทำพิธีโหมะ โหรก็จะทำพิธีสมบัตสระจินดา. พิธีทางศาสนาจะเสร็จสิ้นพร้อมกับการขึ้นราศีใหม่ ซึ่งชื่อของปีใหม่ก็จะตั้งตามราศีใหม่นี้

พิธีกรรมที่ยังปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน

การบูชาเทพเจ้าประจำปี

การบูชาประจำปีมีสองประเภท คือ ตรียัมปวาย และตรีปวาย. ในตรียัมปวาย มีการบูชาพระอีศวร (หรือพระมเหศ หรือพระศิวะ) ส่วนในตรีปวายมีการบูชาพระนารายณ์ (หรือพระวิษณุ)

จากสิ่งที่เห็นในพิธีทั้งสอง สามารถกล่าวได้ว่าทั้งตรียัมปวายและตรีปวายรับมาจากอินเดียใต้. มีความเชื่อที่ให้บูชาพระศิวะและพระนารายณ์ประมาณ 1 พันปีมาแล้ว เป็นแบบประเพณีภักติในศาสนาฮินดู คือ การอุทิศและความรักให้แก่เทพเจ้า. ในประเทศไทย ในสมัยกรุงสุโขทัย มีการระบุถึงประเพณีภักติในหนังสือ "ตำรานางนพมาศ" ซึ่งนักวิชาการหลายคนเชื่อว่าอยู่ในยุคต้นสุโขทัย ซึ่งเรียกกันว่านักษัตร์. ในสมัยนั้น ประชาชนจะแต่งตัวสวยงามและประดับตกแต่งบ้าน. มีการแห่รูปพระอีศวรและพระนารายณ์ตอนค่ำคืน

ประเพณีโล้ชิงช้า ซึ่งมีการประดิษฐานรูปเคารพบนชิงช้าแล้วโล้ไปมา ยังคงทำอยู่ในปัจจุบันเหมือนที่ทำเมื่อหลายศตวรรษมาแล้ว. ในอดีตพิธีนี้ฉลองกันเป็นเวลา 15 วันในเดือนวิสาขะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนเมษายน-พฤษภาคมคร่อมกัน, ผู้แปล) แต่ต่อมาได้ทำพิธีนี้ในวันที่หกของเดือนเชยษฐะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนพฤษภาคมต่อเดือนมิถุนายน, ผู้แปล)

ตรียัมปวาย

เชื่อกันว่าพระอีศวรเสด็จลงมายังโลกเป็นเวลา 10 วัน. ในประเทศไทยสถานะของพระอีศวรแตกต่างจากในประเทศอินเดีย. ในประเทศไทยคนไทยชอบความบันเทิง จึงแต่งตัวสีสันฉูดฉาดสนุกสนานกับการโล้ชิงช้าและการละเล่นต่างๆ. แต่พระนารายณ์ทรงเงียบเชียบและรักความสงบ. ดังนั้น พราหมณ์จะประกอบพิธีบูชาพระนารายณ์ในวัด. ปัจจุบันเทศกาลความบันเทิงดังกล่าวได้สูญสิ้นไปแล้ว. คงมีอยู่เพียงพิธีบูชาในเทวสถาน โบสถ์พราหมณ์เท่านั้น

ใกล้ๆ เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ที่เสาชิงช้าจะมีเสาชิงช้า ซึ่งมีเสาสีแดงใหญ่ 2 เสา. ในช่วงวันประกอบพิธีกรรม พราหมณ์จะนำกระดานสำหรับโล้ชิงช้ามาจากโบสถ์พราหมณ์. เทพยดาอื่นๆ เช่น พระอาทิตย์

พระจันทร์ แม่ธรณี แม่คงคา ล้วนมาต้อนรับพระอีศวร. เทวรูปเหล่านี้จะวางไว้บนกรอบไม้หันหน้าไปทางปะรำพิธี. ในสมัยก่อน รัฐมนตรีซึ่งเรียกว่าเสนาบดีได้รับมอบหมายให้ดูแลการประกอบพิธีโล้ชิงช้านี้. เขาจะแต่งตัวเป็นพระศิวะในสามวันแรกของการประกอบพิธี. ทุกปีรูปขบวนแห่จะแตกต่างกัน. ทั้งชายหญิงที่แต่งตัวเป็นเทวดาต่าง ๆ จะพากันเล่นการละเล่นต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน. ทุกคน, ทั้งราชวงศ์และคนธรรมดา, จะสนุกสนานกันเต็มที่. เมื่อเสนาบดีที่แต่งตัวเป็นพระศิวะเข้ามาในบริเวณประกอบพิธี จะเริ่มโล้ชิงช้า. พวกนาคคือคนที่ทำหน้าที่โล้ชิงช้าจะสวมหมวกที่มีเครื่องประดับ. คนที่โล้ชิงช้าแบ่งออกเป็นสามกลุ่ม กลุ่มละ 4 คน

หลังจากพระอีศวรเสด็จลงมายังโลกแล้ว พระนารายณ์ก็จะเสด็จตามลงมา. พระนารายณ์จะประทับอยู่ในโลก 5 วัน. พระอีศวรประทับอยู่ 10 วัน. ดังนั้น ช่วงเวลาที่มหาเทพทั้งสองประทับอยู่บนโลกรวมกันเป็นเวลา 15 วัน

พิธีตรียัมปวายมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เป็นพิธีอัญเชิญเทพให้ลงมาสู่โลก, ขั้นตอนที่สอง พิธีประดิษฐานพระอีศวรบนชิงช้า และพิธีวางภาชนะบรรจุข้าวคั่วและของกินอื่น ๆ บูชาเทพในระหว่างเสาชิงช้าทั้งสองเสา, และขั้นตอนที่สาม การสรงน้ำเทวรูปด้วยน้ำมนต์แล้วสวดอ้อนวอนให้เสด็จกลับขึ้นไปสู่สวรรค์

ตรียัมปวายทำพิธีทุกปีจากวันที่เจ็ดของเดือนเปาษะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนธันวาคมต่อเดือนมกราคม, ผู้แปล) ถึงวันที่ห้าของเดือนมาฆะ (ตามปฏิทินจันทรคติฮินดู, ประมาณช่วงเดือนมกราคมต่อเดือนกุมภาพันธ์, ผู้แปล) ซึ่งน่าจะเป็นช่วงสัปดาห์ที่สามของเดือนธันวาคมถึงสัปดาห์ที่สามของเดือนกุมภาพันธ์. ในวันที่หกของเดือนเปาษะพราหมณ์จะทำพิธีชำระบาป. หลังจากทำพิธีล้างบาปแล้ว พราหมณ์จึงจะคู่ควรกับการประกอบพิธีตรียัมปวาย. พร้อม ๆ กับการทำพิธีชำระบาป

พระสงฆ์ 9 รูปเจริญพระพุทธมนต์ในโบสถ์วัดพระแก้ว. พอวันรุ่งขึ้นจะเริ่มมีพิธีพราหมณ์ตอนประมาณ 3.00 น. โดยการบูชาพระอุมาเทวี พระแม่ธรณี และพระแม่คงคา, ต่อจากนั้น จะพรมน้ำมนต์บนข้าวสารชนิดต่าง ๆ พลางร่ายมนต์เป็นภาษาสันสกฤตพลาง. หลังจากนั้น พราหมณ์จะนำข้าวสารเหล่านี้ไปบริเวณพิธีที่สนามหลวงตามฤกษ์เวลา. พระราชาจะเสด็จมายังมณฑลพิธี. พระองค์ทรงแต่งตั้งพระยาแรกนาให้ทำหน้าที่ในพิธีแทนพระองค์. พระยาแรกนาเริ่มทำพิธีหลังจากการบูชาพระโค ผาน และพื้นดิน. พระราชครูหรือพระมหาราชครูจะช่วยพระยาแรกนาประกอบพิธีนี้. พราหมณ์จะเดินนำพระยาแรกนาซึ่งถือผานและคู่นางที่หาบสิ่งมงคลตามหลังมาอีกที. หลังจากไถนาแล้ว พระโคจะถูกนำมายังจุดที่สิ่งมงคลเจ็ดอย่างวางไว้ คือ ไวน์ หญ้า งาดำ น้ำ ข้าวโพด ข้าวเปลือก และเมล็ดถั่ว. เป็นธรรมชาติของวัวที่เมื่อเห็นสิ่งของเหล่านี้ก็ต้องโผเข้าหา. อะไรก็แล้วแต่ที่พระโคโผเข้าหาเป็นสิ่งแรกจะทำนายชนิดของการเพาะปลูกในปีนั้น ๆ. ถ้าพระโคกินข้าวโพด ข้าวเปลือก หรือเมล็ดถั่ว ทำนายว่าประเทศไทยจะเพาะปลูกได้ผลดีทั้งปี. ถ้าพระโคกินน้ำ ทำนายว่าการเพาะปลูกจะมีปัญหา. ถ้าพระโคกินหญ้าหรืองาดำ ทำนายว่าการเพาะปลูกได้ผลขนาดกลาง. แต่ถ้าพระโคดื่มไวน์ ทำนายว่าการเพาะปลูกจะไม่ได้ผลเลยจนถึงขนาดมีภัยแล้ง และจะเดือดร้อนทั่วประเทศ. หลังจากได้ประกาศผลทำนายแล้ว ก็เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีถวายช้างเผือกแด่พระราชา

ช้างเผือกหรือช้างที่ผู้ชำนาญเรื่องช้างเห็นว่าเป็นช้างมงคล เป็นของคู่ควรแก่พระราชาเท่านั้น. ไม่ว่าจะพบที่ส่วนไหนของประเทศไทย ก็จะนำไปถวายพระราชา. เมื่อมั่นใจในลักษณะต่าง ๆ ที่ถูกต้องแล้ว ก็มีพิธีบูชาเทพที่ประจำขาช้าง ก่อนจะกราบทูลถวายแด่พระราชา.

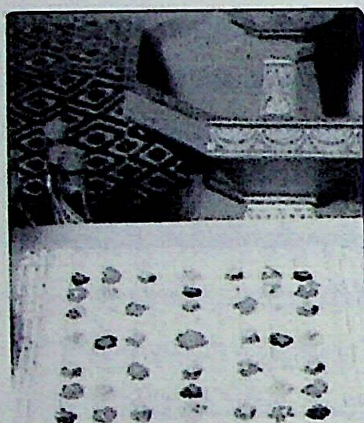
ยากที่จะกล่าวอย่างมั่นใจว่าเทพเหล่านี้คือใคร. ชื่อไม่ปรากฏแม้แต่ในตำราพราหมณ์ที่ว่าด้วยพิธีกรรม. แต่อย่างน้อยลักษณะหนึ่งก็คือช้างเหล่านี้มีเล็บเท้าโค้งเข้าหาตัว. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีช้างเช่นนี้หนึ่งเชือก ปัจจุบันอยู่ที่สวนสัตว์ดุสิต. ประชาชนโค้งให้และให้อาหารแก่ช้างเชือกนี้. เมื่อก่อนนี้เคยมีข่าวว่าพบช้างเผือกเชือกอื่นด้วย ซึ่งไม่ทราบว่าเลี้ยงไว้ที่คอกช้างหรือที่สวนสัตว์ที่เชียงใหม่

พิธีราชาภิเษก

พราหมณ์ได้รับเชิญไปทุกงานพระราชพิธี และมีบทบาทมากเป็นพิเศษในพิธีราชาภิเษก ซึ่งตามประเพณีมีสองแบบ คือ แบบสั้น เรียกว่า ปราบดาภิเษก ซึ่งรัชกาลที่ 1 ทรงประกอบพิธีนี้. อีกแบบ คือ ราชาภิเษก ซึ่งรัชกาลที่ 5 ทรงประกอบพิธีนี้. ราชาภิเษกได้กลายเป็นรูปแบบการขึ้นครองราชย์ตั้งแต่นั้นมา. คงไม่ผิดนักถ้าจะกล่าวว่าพิธีราชาภิเษกของไทยเป็นการผสมผสานสาระสำคัญของราชสูยะและวาชาเปยะตามแนวรามายณะ, มหาภารตะ และปุราณะของอินเดีย

มีอีกสองพิธีที่เกี่ยวเนื่องกับพิธีราชาภิเษก คือ การสถาปนาพระราชินีและการเข้าไปสู่พระราชวังของพระราชินี พิธีราชาภิเษกเป็นทั้งพิธีพราหมณ์และพิธีพุทธปนกัน

ยันต์ที่แท่น

ก่อนจะเริ่มพิธีราชาภิเษก จะมีการสรงน้ำผู้ที่จะเป็นกษัตริย์องค์ต่อไปด้วยน้ำจากแม่น้ำห้าสายโดยสมเด็จพระสังฆราช พระราชครูหรือพระมหาราชครูตามลำดับ. หลังจากสรงน้ำแล้วผู้ที่จะเป็นกษัตริย์องค์ต่อไปจะทรงเปลี่ยนเครื่องแต่งกายแล้วเสด็จไปพระราชวัง ประทับบนพระที่นั่งภัทราสัน (Bhadrasana ซึ่งไม่ทราบว่าคือพระที่นั่งองค์ใด, ผู้แปล) ทรงทำการบูชาเทพเจ้าประจำทิศทั้ง 8 คือ พระอินทร์ พระอัคนี พระยม พระนิร์ฤติ พระวรุณ พระวายุ พระกุเวร และพระอีศาน ตามความเชื่อที่ว่าเทพทั้งแปดนี้สถิตย์อยู่ที่มงกุฎกษัตริย์. กษัตริย์ทรงรับเอาพลังของเทพเหล่านี้ไว้. จากนั้นจะทรงลุกจากพระที่นั่งภัฏราสันแล้วทรงดำเนินไปที่พระราชบัลลังก์ซึ่งข้างล่างมีแท่นที่มียันต์เรียกว่าภัทร (ในอินเดียเรียกว่าสรวโตภัทระ), ซึ่งปิดทองมีรูปราชสีห์. พระราชาประทับบนราชบัลลังก์. พระราชครูหรือพระมหาราชครูกราบทูลถวายมงกุฎ ทรงรับแล้วทรงสวมใส่พระเศียรเอง. มงกุฎเป็นสัญลักษณ์ว่าเทพผู้ปกปักษ์รักษาทุกทิศได้มาสถิตย์อยู่ในพระราชาแล้ว. ความเชื่อเช่นนี้มาจากอินเดีย ตามที่กล่าวไว้ในคัมภีร์มนุสมฤติว่า พระราชาเป็นอวตารของเทพทั้งแปดผู้พิทักษ์โลกตลอดถึงเป็นอวตารของพระจันทร์ พระอัคนี พระอาทิตย์ พระวายุ พระอินทร์ พระกุเวร พระวรุณ และพระยมด้วย

ยกเว้นพระภิกษุ นอกนั้นทุกคนรวมทั้งพราหมณ์จะถวายคำนับด้วยความคิดที่ว่าพระราชาเป็นอวตารของเทพทั้งแปดดังกล่าว. หลังจากนั้นพราหมณ์ท่านหนึ่งจะทูลถวายเหยือกทองหรือเหยือกเงิน. พราหมณ์อีกท่าน

ซึ่งถือภาชนะอยู่จะนั่งหน้าพระพักตร์. พระราชาจะทรงหลั่งน้ำจากเหยือกลงในภาชนะพลางตรัสปฏิญาณว่าจากวันนี้เป็นต้นไปจะทรงปกครองโดยธรรม มนต์ทั้งหมดสำหรับพราหมณ์ประกอบพิธีราชาภิเษกเป็นภาษาทมิฬ โดยมีคำอธิบายเป็นภาษาไทย

มีข้อมูลที่เป็นทางการเกี่ยวกับการราชาภิเษกของรัชกาลที่ 8 และรัชกาลที่ 9. นักวิชาการชาวต่างชาติ ชื่อ นาย เอ็ช. จี. ควาริทช์ (H.G. Quaritch) ซึ่งได้เข้าร่วมพิธีราชาภิเษกของรัชกาลที่ 8 จึงเห็นพิธีราชาภิเษกทุกขั้นตอน. เขาได้เขียนบรรยายไว้ว่า สามวันก่อนวันราชาภิเษก พราหมณ์ได้เริ่มพิธีบูชาโหมะ คือ การบูชาอัคคีเทพด้วยเนยใส. ในโอกาสนี้มีการนำเทวรูปฮินดูออกมาตั้งบนแท่นบูชาสามแท่นในโรงพระราชพิธีพราหมณ์ที่ได้สร้างขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะ. ข้างหน้าแท่นบูชามีกระถางทองแดงลงยันต์ตั้งไว้. บนแท่นบูชาจะมีภาชนะทองแดงน้ำเต็มเก้าใบ แต่ละใบจะมีเหรียญเรียกว่าโอ่งน้ำ (Oang Nam) อยู่ (พิธีส่วนนี้ไม่ได้ทำกันแล้วในปัจจุบัน). ในบรรดาภาชนะทองแดงทั้ง 9 ใบ จะตั้งให้ใบหนึ่งอยู่ตรงกลาง อีก 8 ใบแบ่งวางข้างละ 4 ใบ. พราหมณ์เริ่มทำพิธีเมื่อเวลา 20.00 น. เพื่อให้เป็นไปตามกฎของพราหมณ์ที่ว่าจะต้องทำพิธีหลังจากดวงอาทิตย์ตกแล้ว. เริ่มพิธีด้วยการล้างบาปโดยพระมหาราชครู และการสวดมนต์บูชาเทพผู้พิทักษ์ทิศทั้งแปดของโลก รวมทั้งเทพยดาอื่น ๆ ด้วย. พระมหาราชครูจุ่มใบไม้ส่วนหนึ่งลงในน้ำมนต์ที่สามารถชำระบาปได้และรักษาโรคได้ด้วย และร่ายมนต์พลางก็จุ่มส่วนที่เหลือลงในน้ำมันและน้ำผึ้งแล้วค่อย ๆ เผาอย่างประณีต. พิธีส่วนนี้เหมือนกับพิธีฮินดูในอินเดีย

มนต์ที่ร่ายนั้นมีใจความว่า ข้าฯ ขอถวายแด่พระศิวะซึ่งใบมะตูมอันมีคุณสมบัติสามประการ มีสามตา มีสามอาวุธ และสามารถชำระบาปของการเกิดสามครั้งได้, บาปแม้หนักที่สุดจะถูกชำระไปเพียงเพราะได้เห็นและสัมผัสใบมะตูม แม้เพียงใบเดียว

เมื่อเสร็จพิธีโหมะ ได้รดน้ำมนต์จากหอยสังข์เพื่อดับไฟ

ในอดีต พิธีโหมะนี้เคยทำในวันขึ้นปีใหม่ด้วย ซึ่งในปัจจุบันก็ยังคงทำพิธีโหมะนี้ในวันขึ้นปีใหม่อยู่

พอเริ่มพิธีโหมะ ก็มีการตั้งบรรดาเครื่องเซ่นสังเวยไว้ข้างหน้าเทวรูปต่าง ๆ ในซุ้มพราหมณ์ (Brahmana temple) หน้าพระราชฉัตร เพื่อเอาใจเหล่าเทพที่มาสิงสถิตย์ในพระราชฉัตร. บรรดาเครื่องเซ่นสังเวยเหล่านี้ตั้งไว้ในสิ่งก่อสร้างติด ๆ กันสามหลัง ซึ่งหลังหนึ่งทำด้วยทอง หลังหนึ่งทำด้วยเงินและอีกหลังทำด้วยผลึกแก้ว

ในช่วงสามวันนี้ได้มีพิธีถวายพระพรแบบพุทธเหมือนกัน กล่าวคือ ทุกเย็นพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่หนึ่งรูปได้แสดงพระธรรมเทศนาในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ซึ่งพระราชาก็จะประทับพระราชอาสน์สดับพระธรรมเทศนาด้วย. ทุกเช้าพระราชาได้ทรงถวายอาหารเช้าแด่พระภิกษุ และถวายเครื่องบูชาแด่เทพเจ้าในศาสนาฮินดูด้วย. พิธีนี้ทั้งปวงจะจบลงด้วยการดับไฟวิชัยประทีปในวันราชาภิเษก

ในวันราชาภิเษก พระราชาเสด็จถึงพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ซึ่ง ณ ที่นั้นบรรดาพระประยูรญาติ นักการทูตต่างชาติ และข้าราชการน้อยใหญ่ชุมนุมกันอยู่. หลังจากบูชาพระรัตนตรัยแล้ว ณ เวลา 9.35 น. ซึ่งเป็นเวลาตามฤกษ์ พระมหาราชครูได้กราบทูลเชิญไปทรงสรงน้ำชำระบาปและเข้าพิธีราชาภิเษก. พระราชาทรงสวมชุดผ้าสีขาวซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์

ก่อนสรงน้ำ พระองค์ทรงหยุดหน้าแท่นบูชาเพื่อถวายสิ่งของบูชาต่อเทพเจ้าต่าง ๆ ในศาสนาฮินดู. พิธีสรงน้ำทำที่พลับพลาที่สร้างขึ้นมาใหม่เพื่อการนี้โดยเฉพาะระหว่างพระที่นั่งไพศาลทักษิณกับพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน

น้ำที่ใช้ในพิธีสรงน้ำนี้นำมาจากแม่น้ำ 5 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา

แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำราชบุรี แม่น้ำเพชรบุรี และแม่น้ำบางปะกง. ในอินเดียน้ำก็นำมาจากแม่น้ำ 5 สายเช่นกัน คือ แม่น้ำคงคา แม่น้ำยมุนา แม่น้ำมะหี แม่น้ำสะระยู และแม่น้ำอิระวะตี. ในประเทศไทย นอกจากน้ำจากแม่น้ำห้าสายดังกล่าวแล้ว ยังได้นำน้ำมาจากสระทั้งสี่ใน จ.สุพรรณบุรี คือ สระเกษ สระแก้ว สระคงคา และสระยมนา ด้วย. ในสมัยอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์จะใช้น้ำจากสระเหล่านี้ในพิธีที่เกี่ยวกับการสรงน้ำ. นอกจากนี้ ก็จะใช้น้ำที่นำมาจากวัดอีก 17 วัดในจังหวัดต่าง ๆ ที่พระทำพิธีแล้วจากทั่วประเทศด้วย. ในหนังสือสตปาฐพราหมณะ (อ่านว่า สะ ตะ ปา ฐะ พราม มะ นะ) มีการกล่าวถึงรายละเอียดการนำน้ำมาเพื่อพิธีราชาภิเษกว่าต้องนำน้ำมาจากแม่น้ำ ทะเลสาบ และมหาสมุทรอย่างไร. มีการระบุถึงน้ำ 17 ชนิด และวิธีผสมน้ำนี้กับน้ำผึ้งและเนยใสด้วย. จำนวนน้ำ 17 ชนิดนี้น่าสนใจ. ในประเทศไทยก็มีธรรมเนียมการนำน้ำมาจาก 17 จังหวัด. การนำน้ำสรงมาจาก 17 จังหวัดเพื่อใช้ในพระราชพิธีราชาภิเษกนั้น ก็คงเพื่อให้ทั้ง 17 จังหวัดได้มีส่วนร่วมในพิธีสรงน้ำด้วย. บางทีอาจเป็นเพียงความบังเอิญที่ตัวเลข 17 นี้สอดคล้องกันระหว่างอินเดียกับไทย

หลังจากพระราชาประทับบนพระราชอาสน์ในมณฑปแล้ว พราหมณ์ได้กราบทูลถวายน้ำที่บรรจุอยู่ในภาชนะทอง. พระราชาทรงใช้นิ้วพระหัตถ์จุ่มลงในภาชนะทองนั้นเพื่อนำน้ำออกมาพรมพระเศียรของพระองค์เอง. หลังจากนั้นเชือกถูกดึงลงเพื่อให้น้ำไหลมาจากกลีบดอกบัวทองที่ติดประดับอยู่ในมณฑป ซึ่งให้ความรู้สึกว่าเป็นน้ำจากสวรรค์. หลังจากนั้น บรรดารัฐมนตรีและพระประยูรญาติได้ถวายน้ำแด่พระราชา. เมื่อสรงน้ำเสร็จ พระราชาเสด็จออกจากมณฑปสรงในชุดสีขาว. พระองค์ทรงนุ่งผ้านุ่งและผ้าห่มทับเสด็จตามพราหมณ์และราชบัณฑิตไปยังพระที่นั่งไพศาลทักษิณ

เมื่อเสด็จถึงพระที่นั่งไพศาลทักษิณแล้ว พระราชาประทับบนพระที่นั่งอัฐทิศอุทุมพรราชอาสน์ ซึ่งทำด้วยไม้อุทุมพรและมีฉัตร 7 ชั้น.

ณ ที่นั้นได้มีพิธีอื่นๆ อีกเกี่ยวกับการราชาภิเษก. บัลลังก์ปกคลุมด้วยหญ้าคาที่คลุมด้วยผ้าขาวอีกชั้นหนึ่ง. โต๊ะแต่ละตัวหันหน้าเข้าหาบัลลังก์จากทิศทั้งแปด บนบัลลังก์มีเทวรูปผู้รักษาทิศทั้งแปด น้ำมนต์ และสังข์. พระราชาเริ่มประทับนั่งโดยหันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก.ขณะนั้นเอง พราหมณ์จะลุกจากที่นั่ง ถวายบังคม แล้วเดินไปที่บัลลังก์ แล้วกราบบังคมทูลเป็นภาษาบาลี ใจความว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อมขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตประกาศชัยชนะของพระองค์. เมื่อพระองค์ทรงนั่งผินพระพักตร์ไปทางทิศตะออก พระองค์ได้ทรงพระกรุณาปกครองนครพร้อมปวงประชาทั้งปวงในทิศตะวันออก. ขอพระองค์จงทรงประทับอยู่ในโลกต่อไปเพื่อปกป้องคุ้มครองราชอาณาจักรและพระพุทธศาสนา. ขอให้ทรงปกครองอย่างยาวนานโดยปราศจากการหยุดชงักและอุปสรรค พร้อมขอให้พระองค์ทรงมีความสำเร็จและมีพระชนมายุยิ่งยืนนานนับร้อยปี. ขอให้พระธตรฐผู้เป็นประมุขเทวดาประจำทิศตะวันออกทรงปกป้องคุ้มครองพระองค์และพระราชอาณาจักรอย่างมีความกรุณา. หากผู้ใดก่อความวุ่นวายในทิศตะวันออกนี้ ขอให้พระองค์จงทรงพิชิตผู้นั้นด้วยความจริงและพลังของพระองค์. หลังจากนั้น พราหมณ์ถวายน้ำมนต์และหอยสังข์แด่พระราชา พลางกล่าวคำต่อไปนี้ว่า ขอให้คุณพระศรีรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์, และคุณน้ำมนต์ที่ได้ประพรมแล้วจงนำมาซึ่งความสำเร็จต่อพระองค์

พระราชาได้ตรัสตอบเป็นภาษาบาลี มีใจความว่า ข้าพเจ้าขอรับถ้อยคำมงคลของท่านด้วยใจ. ขอให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามที่ท่านได้ปรารถนาแล้วตั้งใจแล้ว. ข้าพเจ้าขอสัญญาว่าจะปกป้องคุ้มครองทุกนครและประชาชนทุกคนในทิศตะวันออก และยอมรับเอาทุกนครทุกคนเข้าไว้ภายในการปกครองของข้าพเจ้า. ข้าพเจ้าจะอุทิศชีวิตเพื่อปกป้องขอบขัณฑสีมา พระพุทธศาสนา และประชาชนทั้งมวล

ถ้อยคำลักษณะนี้ได้ดำเนินไปเรื่อย ๆ จนครบทุกทิศ

หลังจากทรงทำพิธีเสร็จทั้งแปดทิศแล้ว พระราชาได้เสด็จออกทางทิศตะวันตกของพระที่นั่งไพศาลทักษิณ โดยมีพราหมณ์และบัณฑิตนำเสด็จดังเช่นที่กล่าวแล้ว กับทั้งมีกรมวังผู้ใหญ่พร้อมเจ้าหน้าที่เดินถือสัญลักษณ์เครื่องราชกกุธภัณฑ์ต่าง ๆ. พระราชาได้ประทับบนพระที่นั่งภัทรบิฐที่มีฉัตรเจ็ดชั้น. เมื่อเสร็จพิธีราชาภิเษก ฉัตรเจ็ดชั้นจะถูกเปลี่ยนเป็นฉัตรเก้าชั้นที่เป็นสัญลักษณ์ขององค์อธิปัตย์สมบูรณ์. แล้วหัวหน้าพราหมณ์จากสถานพระศิวะก็จะเดินออกไปร่ายมนต์ซึ่งมีความหมายว่าเป็นการเปิดประตูเขาไกลาศ. ท่านจะถวายคำนับแล้วกราบทูลถวายถาดทองคำที่มีจารึกพระนามพร้อมกล่าวคำเป็นภาษาบาลี ซึ่งมีใจความว่า ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตกราบทูลพระองค์ผู้ทรงเป็นพระราชาที่อภิเษกเป็นพระราชาแห่งสยามแล้ว. เหล่าปวงข้าพระพุทธเจ้าพร้อมใจกันขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตถวายบรรดาเครื่องราชกกุธภัณฑ์ และพระนามที่ได้จารึกไว้ในถาดทองคำแล้วและบรรดาเครื่องราชอิสริยาภรณ์. ขอพระองค์จงทรงพิจารณารับเอาเป็นภาระในปกครองประเทศโดยธรรมเพื่อความผาสุกของปวงชน. แล้วพระราชาได้ตรัสตอบเป็นภาษาบาลี ซึ่งมีใจความว่า ขอให้เป็นเช่นนั้นเถอะท่านพราหมณ์. การสนทนากันในลักษณะนี้ระหว่างพราหมณ์และพระราชาได้มีซ้ำในภาษาไทย

หลังจากนั้น หัวหน้าพราหมณ์จากสถานพระศิวะได้รับพระมหาวิชัยมงกุฎมาจากผู้ช่วย แล้วทูลถวายแด่พระราชาผู้จะทรงสวมใส่พระมหาพิชัยมงกุฎด้วยพระองค์เอง. การสวมใส่พระมหาพิชัยมงกุฎเป็นพิธีลำดับสุดท้ายในพิธีราชาภิเษก ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นพิธีนี้แล้ว เหล่าพราหมณ์ก็ได้ประโคมแตรสังข์เป็นการส่งสัญญาณว่าเสร็จสิ้นพิธีราชาภิเษกแล้ว. มีความยินดีปรีดาปราโมทย์ทั่วทั้งพระราชวัง.ข้างนอกพระราชวังเหล่าพสกนิกรก็ถวาย

พระพรชัย วัดทั่วประเทศก็ตีระฆังและพระสงฆ์ก็สวดชยันโตกถา

หลังจากนั้น หัวหน้าพราหมณ์จากสถานพระศิวะได้ทูลถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ทีละประเภท โดยพระราชาเพียงแต่ทรงแตะรับ. หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่สำนักพระราชวังได้รับเครื่องราชกกุธภัณฑ์เชิญไปวางบนโต๊ะที่วางอยู่ทั้งสองข้างบัลลังก์. หัวหน้าพราหมณ์จากสถานพระวิษณุได้ทูลถวายฉัตรเก้าชั้นเพื่อทดแทนฉัตรเจ็ดชั้น พร้อม ๆ กันนี้ก็ได้กล่าวถ้อยคำเดียวกันกับที่หัวหน้าพราหมณ์จากสถานพระศิวะได้กล่าวแล้ว ซึ่งพระราชาก็ได้ตรัสตอบแนวเดียวกัน. ขั้นตอนทั้งหมดได้ทำซ้ำในภาษาไทยด้วย. หลังจากนั้น พราหมณ์ได้ร่ายมนต์สรรเสริญพระวิษณุ. ในขณะที่พราหมณ์กำลังร่ายมนต์อยู่นั้น ดนตรีชนิดพิเศษก็จะบรรเลงด้วย. ในท้ายที่สุด พราหมณ์ทั้งหมดได้ถวายบังคมพระราชา และหัวหน้าพราหมณ์จากสถานพระศิวะได้คุกเข่าต่อหน้าพระพักตร์แล้วกล่าวคำถวายพระพรว่า ขอให้พระองค์ผู้ทรงปกครองราชอาณาจักรจงทรงมีแต่ชัยชนะทุกสารทิศ

เมื่อได้สดับคำเช่นนี้จากพราหมณ์เป็นครั้งสุดท้าย พระราชาผู้ทรงเพิ่งผ่านพิธีราชาภิเษกได้มีพระราชดำรัสว่า โอ ท่านพราหมณ์ โดยที่เราได้รับหน้าที่ผู้ปกครองแล้ว เราก็จะปกครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชน. เราขอรับเอาพวกท่านทั้งหมดและทรัพย์สินทั้งสิ้นไว้ใต้อธิปไตยของเรา และจะปกป้องคุ้มครองเหล่าพวกท่านอย่างเป็นธรรม. พวกท่านสามารถเชื่อใจเราได้และขอให้อยู่อย่างเป็นสุข

หัวหน้าพราหมณ์จากสถานพระศิวะเป็นคนแรกที่รับพระบรมราชโองการโดยกราบทูลตอบว่า ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้ายอมรับซึ่งพระบรมราชโองการ

ถึงแม้ว่าพระราชดำรัสของพระราชาที่ผ่านพิธีราชาภิเษกแล้วจะถือว่าเป็นพระบรมราชโองการ แต่ดูเหมือนว่าพระบรมราชโองการ

เหล่านี้จะเป็นเพียงคำปฏิญญาณเข้ารับหน้าที่เสียมากกว่า

ขั้นตอนทั้งปวงของพิธีราชาภิเษกแสดงว่าในพิธีนี้เป็นความเชื่อที่ยอมรับกันว่าพิธีนี้จะเป็นการอัญเชิญปวงเทพยดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระศิวะให้เสด็จลงมาประทับอยู่ในพระวรกายของพระราชา. นี้คือเหตุผลที่ว่าในพิธีราชาภิเษกนี้มีการร่ายมนต์เพื่อเปิดประตูเขาไกลาศเพื่อจะได้อัญเชิญเหล่าเทพยดา และมีการร่ายมนต์สรรเสริญเทพผู้เป็นประมุขสององค์คือพระศิวะและพระวิษณุ อีกประการหนึ่งพระราชาก็ถือว่าเป็นเทพในร่างมนุษย์ โดยมีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เช่น เข็มขัดของพระพรหม จักรของพระวิษณุ และตรีศูลของพระศิวะ เป็นต้น. คำสั่งของพระราชาเรียกว่าโองการ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของตรีมูรติ คือ พระพรหม พระวิษณุ และพระมเหศ. เป็นที่แน่ชัดว่าหลังจากพิธีราชาภิเษกแล้วพระราชาก็จะทรงเป็นสมมติเทพ. นี้ทำให้นึกถึงคำในคัมภีร์มนุสมฤติที่ว่า พระราชาทรงเป็นเทพในร่างมนุษย์. คนไทยได้รับเอาความเชื่อของกัมพูชาที่ว่าพระราชาเป็นสมมติเทพมา แต่ก็ได้ดัดแปลงให้เบาบางลงหน่อย

หลังจากพิธีราชาภิเษกแล้ว พระราชาได้พระราชทานดอกไม้ทองดอกไม้เงินหรือเหรียญทองเหรียญเงินให้แก่เหล่าพราหมณ์. นี้เป็นประเพณีฮินดูที่กล่าวถึงไว้ในรามายณะตอนมีพิธีราชาภิเษกพระราม. หลังจากราชาภิเษกแล้วพระรามทรงมอบเหรียญทอง 10 โกฏิให้แก่เหล่าพราหมณ์

หลังจากพระราชทานดอกไม้แก่พราหมณ์แล้ว พระราชาก็ทรงถวายความเคารพต่อพระแม่ธรณี. หลังจากนั้น พระราชาได้ทรงดำเนินไปหาพระภิกษุเพื่อทรงขอพร โดยมีกรมวังผู้ใหญ่ได้ตามเสด็จ. ตอนเข้าขอพรนี้พระราชาได้ทรงถอดพระมหาพิชัยมงกุฎเพื่อเป็นสัญลักษณ์ของความเคารพนอบน้อมต่อพระสงฆ์. สมเด็จพระสังฆราชจะทรงนำหมู่พระสงฆ์กล่าวคำถวายพระพรชัย

ในวันพิธีราชาภิเษกนี้ ณ เวลา 13.00 น. บรรดาพระประยูรญาติและเหล่าข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งปวงได้ถวายความเคารพต่อพระราชาเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความจงรักภักดีในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย, มีทหารกองเกียรติยศประจำพื้นที่ในพระบรมมหาราชวัง, ช้างพระที่นั่งยืนคอยอยู่ที่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยเพื่อเตรียมพร้อมให้ทรงขึ้นประทับนั่ง. นี้เป็นไปตามประเพณีในคัมภีร์ปุราณะ (คัมภีร์ปุราณะ - Puranas - เป็นคัมภีร์ในศาสนาฮินดูซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์พระเวท, ผู้แปล) ซึ่งถือว่าการมีอยู่ของช้างและม้าสีขาวในพิธีเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพิธีราชาภิเษก

พระราชาทรงสวมใส่เครื่องทรง (ชุดพระราชา) โดยทรงสวมพระมหาพิชัยมงกุฎ ประทับบนพระที่นั่งพุดตาลกาญจนสิงหาสน์, ซึ่งประดับตกแต่งสวยงามกว่าพระที่นั่งภัทรบิฐ และตั้งอยู่บนยอดของหลายชั้นที่ประดับลวดลายเทพเจ้าและเทพยดาต่าง ๆ รวมทั้งครุฑ. เมื่อประทับบนพระราชอาสน์แล้ว กรมวังผู้ใหญ่คลานเข่าเข้าไปเบื้องพระพักตร์แล้วกราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนจากเหล่าปวงชนที่ชุมนุมกันอยู่ ณ ที่นี้ให้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายความจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ผู้ทรงประทับนั่งอยู่บนบัลลังก์ประดับด้วยเพชรนิลจินดา ผู้ทรงเป็นองค์อธิปัตย์ ผู้ทรงนั่งอยู่ภายใต้ฉัตรหลายชั้น ผู้ทรงพิชิตเหล่าศัตรู ผู้ซึ่งพระนามได้รับการจารึกไว้แล้วในแผ่นทอง. เหล่าข้าพระพุทธเจ้าขอรับพระบรมราชานุญาตเพื่อจะได้กราบทูลถวายทรัพย์สมบัติทั้งมวลของเหล่าข้าพระพุทธเจ้าและราชโกษาทั้งปวงแด่พระองค์

พระราชาได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบว่า ขอให้เหล่ากรมวังชั้นผู้ใหญ่เข้ามาหาเราเพื่อถวายการรับใช้เป็นชุด ๆ ได้ โดยไม่ต้องเกรงกลัว

จากนั้น เสนาบดีการต่างประเทศได้กราบทูลถวายเรือสุพรรณหงษ์, เรือรบ, สรรพาวุธต่าง ๆ, เหล่าทหาร, และเหล่ายุทโธปกรณ์. พระสุภวดี

กราบทูลถวายช้าง, ม้า, จังหวัดระดับเอก โท ตรี พร้อมประชาชนในจังหวัดเหล่านั้น. กรมวังผู้ใหญ่กราบทูลถวายพระราชวังทั้งมวลพร้อมสิ่งประดับตกแต่งต่าง ๆ ในพระราชวังเหล่านั้น. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกราบทูลถวายกรุงเทพมหานคร, รัฐมนตรีว่าการเกษตรและสหกรณ์กราบทูลถวายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร, สนามหญ้า, และสวนทั้งมวลในประเทศ, รวมทั้งพระคลัง กับอีกสิบสองกรมของกระทรวงการคลัง

พระราชาทรงคืนสิ่งของทั้งปวงเหล่านั้นแก่ผู้ที่ได้กราบทูลถวายโดยทรงสั่งให้ดูแลทรัพย์สินเหล่านั้นอย่างที่เคยดูแลมา

หลังจากนั้น พระราชาทรงถอดพระมหาพิชัยมงกุฎ ทรงดำเนินไปที่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ เพื่อเข้าสู่พิธีสถาปนาพระราชินี. ณ ที่นั้น เหล่าสตรีคอยรับเสด็จอยู่. พระราชาทรงขอบพระทัยเหล่าสตรีแล้วทรงเชิญให้เข้าเฝ้าก็เป็นอันสิ้นสุดพิธีราชาภิเษก

ข้อมูลเกี่ยวกับพิธีราชาภิเษกของรัชกาลที่ 9 มีอยู่ในหนังสือชื่อประชาวิธีในพระพุทธสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ซึ่งแม้จะสั้น, แต่ก็สำคัญมาก

พิธีบายศรีสู่ขวัญ

เป็นพิธีสำคัญของพราหมณ์ ซึ่งผสมผสานระหว่างการบายศรีและการเวียนเทียน. บายศรีคือถ้วยใบตองหลายสีที่มีข้าวสุก มะพร้าว กล้วยหัวเป็นต้น. ส่วนในการเวียนเทียน จะเวียนเทียนไปทางขวาสามถึงสี่รอบ. ทุกคนรับเทียนจากคนแถวหน้าแล้วส่งต่อไปยังแถวหลัง. เทียนส่งผ่านบายศรีไปยังคนต่อไป. นี้เป็นวิธีทำบายศรี

สงกรานต์

เป็นพิธีที่เชื่อกันว่าทำเพื่อต้อนรับฤดูฝน และเป็นวันขึ้นปีใหม่

ตามแบบพราหมณ์. เป็นการผสมผสานของเทศกาลปีใหม่ไทยสามส่วน คือ ส่วนแรกวันขึ้นปีใหม่เก่ามากของไทยที่ถือเอาวันวิสาขบูชาเป็นวันขึ้นปีใหม่, ส่วนที่สองที่ถือเอาขึ้นปีใหม่ตามจันทรคติ, และส่วนที่สามวันมหาสงกรานต์ซึ่งถือกันว่าเป็นวันเริ่มปีใหม่คือวันที่ 12 หรือ 13 เมษายนทุกปี. วันมหาสงกรานต์นี้ฉลองการที่พระอินทร์เสด็จลงสู่มนุษยโลกด้วย. มีเพียงพราหมณ์เท่านั้นที่รู้ว่าพระอินทร์เสด็จลงมาสู่โลกอย่างไร และมีความหมายอย่างไร. ถ้าพระอินทร์ทรงขี่นาคลงมา หมายความว่าปีนั้นฝนดี, ถ้าทรงขี่ครุฑลงมา หมายความว่าปีนั้นจะมีพายุใหญ่, ถ้าทรงขี่ม้าหรือวัวลงมา ปีนั้นข้าวปลาอาหารจะล้นเหลือ, แต่ถ้าทรงดำเนินมา หมายความว่าปีนั้นจะเกิดข้าวยากหมากแพงอย่างหนัก

ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน จะมีการทำพิธีหาฤกษ์ยาม ในระหว่างทำพิธีนั้น จะมีการสรงน้ำพระพุทธรูป. พระราชาจะทรงรับน้ำมนต์มาใช้สรงน้ำพระเพื่อถวายความเคารพ รวมทั้งถวายเครื่องเซ่นสังเวยต่อพระแม่ธรณี

สำหรับคนทั่วไป สงกรานต์เป็นงานกุศลมหาสนุก มีการรดให้กันและสาดน้ำใส่กันทั้งกับคนรู้จักและคนที่ไม่รู้จักอย่างสนุกสนาน. ผู้เขียนเคยประสบมาด้วยตนเอง. เมื่อครั้งที่ไปเมืองเชียงใหม่ซึ่งมีชื่อเสียงด้านการฉลองสงกรานต์มาก ขณะที่กำลังเดินอยู่บนสะพานใกล้แม่น้ำ มีเด็กสาวสามสี่คนเดินยิ้มเข้าหากล่าวคำขอโทษพลาง ลาดน้ำทั้งถังลงบนศีรษะผู้เขียนพลางอย่างสนุกสนาน ซึ่งทำให้ผู้เขียนพลอยหัวเราะอย่างอารมณ์ดีไปกับพวกเธอด้วย

สงกรานต์มีประวัติความเป็นมา คือ เคยมีบุรุษที่มีคุณสมบัติพิเศษมากจนทำให้กบิลมหาพรหม, ซึ่งอยู่ในสรวงสวรรค์ของพระองค์เอง, นึกริษยา. วันหนึ่งกบิลมหาพรหมเสด็จลงมาสู่มนุษยโลกเพื่อมาทายปัญหาเชาว์ 3 ข้อกับเขา โดยมีเงื่อนไขว่า ถ้าเขาทายคำตอบไม่ถูก เขาจะต้องถูกตัดศีรษะ, แต่ถ้าเขาทายคำตอบถูก กบิลมหาพรหมก็จะยอมเสียศีรษะเช่นกัน. บุรุษคนนั้น

พยายามอย่างหนักเพื่อทายคำตอบให้ถูก แต่ทำไม่ได้. เขาไป ณ ที่แห่งหนึ่งเพื่อฆ่าตัวตาย เพราะคิดว่า ตายดีกว่าพ่ายแพ้. ขณะที่กำลังเดินไปยังที่นั้นได้หยุดที่ใต้ต้นไม้ต้นหนึ่งที่มีรังนกครุฑเมียอาศัยอยู่. เขาเห็นนกครุฑตัวเมียกำลังพยายามทำให้ลูกนกที่ส่งเสียงร้องเพราะหิวโหยหยุดร้อง โดยแม่นกตอบคำถามของลูกนก เป็นคำถามเดียวกับเขาถูกถาม. คำถาม คือ ทำไมคนจึงฆ่าตัวตาย แม่นกตอบว่าเพราะเขาหมดความพยายามที่จะหาคำทายถูก. ลูกนกอยากรู้รายละเอียด แม่นกก็เล่ารายละเอียดคำตอบให้ฟัง. บุรุษนั้นซึ่งอยู่ใต้ต้นไม้ได้ยินเรื่องทั้งหมด. ตอนนี้เขารู้คำทายถูกหมดแล้ว. เขานัดวันทายตอบปัญหากับกบิลมหาพรหม. เมื่อถึงวันนัด เขาก็ตอบคำทายของกบิลมหาพรหมเหมือนกับที่เขาได้ยินมาจากแม่นก. เมื่อเขาตอบถูกหมด กบิลมหาพรหมก็แพ้พนัน. ตามกติกานั้นผู้แพ้จะต้องสูญเสียศีรษะ. กบิลมหาพรหมจึงตัดศีรษะตัวเอง. ตอนนี้มีปัญหาว่าจะวางศีรษะไว้ที่ไหน. ถ้าวางตั้งไว้ในโลก ก็อาจเกิดไฟไหม้ทั่วโลก. ถ้าโยนทิ้งมหาสมุทร ก็อาจทำให้มหาสมุทรแห้งได้. ในที่สุดก็วางศีรษะไว้ที่ถ้ำแห่งหนึ่งบนสวรรค์. ในวันขึ้นปีใหม่ ลูกสาวคนหนึ่งของกบิลมหาพรหมจะนำศีรษะออกจากถ้ำแล้วแห่แหนเป็นขบวนใหญ่ โดยมีเหล่าเทพน้อยใหญ่นับล้านๆ องค์ฟ้อนรำอยู่รอบๆ ศีรษะ และมีงานเฉลิมฉลองที่เหล่าเทพนี้เข้าร่วมด้วย. ในงานนี้พวกเทพดื่มน้ำผลไม้. บุตรีของกบิลมหาพรหมแต่ละคนจะร่วมกันฉลองงานนี้ทุกปี โดยจะหมุนเวียนกันถือศีรษะ. ทั้งเจ็ดนางมีชื่อของตัวเอง แต่ทุกคนก็มีชื่อที่เหมือนกันด้วย คือ ชื่อนางสงกรานต์. เมื่อเหล่าเธอมาร่วมงานสงกรานต์ ทั้งเจ็ดนางจะขี่พาหนะลงมาแยกกันนางละคัน. แต่ละวัน ทุกคนจะลงมาสี่เวลา คือ เช้า บ่าย เย็น และกลางคืน. ทุกครั้งที่ขี่พาหนะลงมาก็จะมีท่วงท่าที่แตกต่างกัน แบ่งเป็นสี่ประเภท กล่าวคือ ถ้ามายามเช้า ก็จะยืนที่ส่วนหน้าของพาหนะที่ขี่ลงมา. ถ้ามาตอนบ่าย ก็จะนั่งบนส่วนหน้าพาหนะที่ขี่ลงมา. ถ้ามาตอนเย็น ก็ปิดตาครึ่งหนึ่ง. ถ้ามาตอนกลางคืน ตาก็ปิดสนิท.

ทุกปีโหรหลวงจะกราบทูลการคำนวณต่อพระราชา. นักวาดรูปประจำวังก็จะวาดภาพนางสงกรานต์ตามการคำนวณดังกล่าว โดยมีมือถือศีรษะกบิลมหาพรหมด้วย. ภาพเช่นนี้เคยตั้งแสดงไว้ในพระราชวังเพื่อให้ประชาชนได้ชม แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว. ก่อนหน้านี้ ภาพวาดนางสงกรานต์เป็นตัวบอกว่าถึงเทศกาลสงกรานต์. ถ้าในภาพวาดตานางสงกรานต์ปิดสนิทประชาชนได้รู้ว่าสงกรานต์จะเริ่มตอนเที่ยงคืน. ถ้าในภาพวาดนางสงกรานต์หลับตาครึ่งหนึ่ง คนจะรู้ว่าสงกรานต์เริ่มตอนเย็น. ถ้าสงกรานต์เริ่มตอนเที่ยงคืนคนจะรู้ว่าต้องฉลองสงกรานต์กันสี่วัน, แต่ในปีปกติฉลองกันเพียงสามวันเท่านั้น. เรื่องราวสงกรานต์ของไทยก็พบในประเทศเมียนมาด้วย แต่มีความแตกต่างกันเล็กน้อย. ในประเทศเมียนมากบิลมหาพรหมชื่อว่าอสิพรหมนอกจากนี้ ศีรษะของกบิลมหาพรหมไม่ได้เก็บไว้ในถ้ำในสวรรค์ แต่ลูกสาวทั้งเจ็ดของอสิพรหมต่างก็เวียนกันถือศีรษะไว้เป็นปี พอถึงวันสงกรานต์ในแต่ละปีจึงค่อยส่งต่อให้พี่น้องคนต่อไปถืออีก

ดูเหมือนเรื่องดังกล่าวข้างต้นของทั้งไทยและเมียนมาเป็นเพียงสัญลักษณ์ของปรากฎการณ์ทางธรรมชาติ. กบิลมหาพรหมหรืออสิพรหมเป็นดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ส่วนลูกสาวทั้งเจ็ดคนก็คือแสงเจ็ดแสงนั่นเอง. ในภาษาสันสกฤต คำว่าสุริยะคือดวงอาทิตย์นั้นเรียกว่าสัปตาสัปติแปลว่าสิ่งที่มีม้าเจ็ดตัว (คือ ดวงอาทิตย์เท่ากับม้าตัวเดียวที่มีลำแสง 7 ลำประกอบ, ผู้แปล). ในที่นี้ แสงอาทิตย์เปรียบเป็นม้า. ดวงอาทิตย์อยู่บนท้องฟ้า ไม่ใช่อยู่บนโลกหรือในมหาสมุทร. เพราะเหตุนี้ เรื่องเล่าข้างต้นจึงกล่าวว่าได้เก็บศีรษะของกบิลพรหมไว้ในถ้ำบนสวรรค์ เพราะไม่สามารถทนความร้อนของดวงอาทิตย์ได้ จึงได้ผูกเรื่องไว้ว่าโลกจะถูกเผาไหม้และมหาสมุทรจะเหือดแห้ง ถ้าดวงอาทิตย์ตกลงบนโลก. ชื่อกบิลมหาพรหมและสงกรานต์ รวมทั้งการคำนวณเกี่ยวกับดวงดาว ตลอดถึงความเชื่อเรื่องวันสงกรานต์เป็นวันขึ้นปีใหม่ ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลทางความเชื่อมาจากอินเดีย

พิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

เครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) มีการเปลี่ยนปีละ ๓ ครั้งตามฤดู คือ

สำหรับฤดูร้อน มีเครื่องทรงฤดูร้อน (เป็นอัญมณี รวมทั้งหมด 6,297 เม็ด น้ำหนัก 2,132.81 กะรัต น้ำหนัก 426.56 กรัม น้ำหนักลงยา 166.24 กรัม น้ำหนักทองสุทธิ 7,145.00 กรัม รวมน้ำหนัก 7,737.80 กรัม เป็นเพชรนิลจินดา จำนวน 17 ชิ้น, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร, ผู้แปล)

สำหรับฤดูหนาว มีเครื่องทรงฤดูหนาวห่มเต็มองค์ (เป็นอัญมณี รวมทั้งหมด 15,868 เม็ด น้ำหนัก 2,863.44 กะรัต น้ำหนัก 572.68 กรัม น้ำหนักลงยา 27.69 กรัม น้ำหนักทองสุทธิ 5,579.50 กรัม รวมน้ำหนัก 6,179.87 กรัม, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร, ผู้แปล)

สำหรับฤดูฝนมีเครื่องทรงฤดูฝน(เป็นอัญมณีรวมทั้งหมด 15,388 เม็ด น้ำหนัก 694.98 กะรัต น้ำหนัก 139.00 กรัม น้ำหนักลงยา 153.54 กรัม น้ำหนักทองสุทธิ 7,913.84 กรัม รวมน้ำหนัก 8,206.38 กรัม, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร, ผู้แปล)

พระราชาจะทรงเป็นผู้เปลี่ยนเครื่องทรง แต่พราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงนี้

พิธีวางศิลาฤกษ์

คำว่าศิลาฤกษ์ น่าจะมาจากภาษาสันสกฤตว่าศิลารักษา. พิธีนี้เริ่มต้นด้วยการไหว้พระแม่ธรณีแล้วจึงขุดดินเป็นหลุม ในหลุมนั้นจะใส่

ใบยันต์ทอง หรือเงิน หรือทองแดง และคนที่ไปร่วมงานก็มักตั้งจิตอธิษฐาน แล้วโยนเหรียญลงไปในหลุมด้วย. หลังจากนั้น ก็จะมีพิธีบูชา. แต่ก่อนจะประกอบพิธีบูชา จะปักไม้หมุดไว้ทั้งแปดมุมทิศ (ในอินเดีย ใช้เพียงสี่หมุดที่ทำด้วยเหล็ก) รวมทั้งที่ตรงกลางหลุมด้วยอีกหมุดหนึ่ง. หลังจากนั้น จะกลบปิดด้วยปูนซีเมนต์ที่โบกคล้ายรูปหลังเต่า. ต่อจากนั้น ก็จะรดน้ำมนต์จากหอยสังข์ แล้วจะวางใบมะตูมไว้บนหลุม. เนื่องจากพราหมณ์ไทยได้รับอิทธิพลของศาสนาฮินดูนิกายไศวะ ดังนั้น จึงนิยมใช้ใบมะตูมในพิธีพราหมณ์ด้วย หลังจากนั้น ก็เป็นพิธีเข้าบ้าน มีการตั้งโต๊ะในบ้าน บนโต๊ะจะมีเครื่องเซ่นไหว้บูชา พราหมณ์จะเปิดตำราร่ายมนต์ มีพราหมณ์ท่านอื่นคอยช่วยเหลือหัวหน้าพราหมณ์ด้วย พอร่ายมนต์แต่ละบทจบ ก็จะเป่าสังข์หนึ่งครั้ง มีการตีฆ้องชัยอย่างไพเราะด้วย ตามด้วยการตัดริบบิ้น ถ้าทางเข้าบ้านมีผ้าม่าน ก็จะถอดออก

พิธีตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่

มีศาลเจ้าที่ตั้งขายในท้องตลาดทั่วไปที่คนสามารถซื้อไปตั้งในที่ที่ประสงค์ได้. เพื่อให้ขนส่งได้สะดวก ก็จะถอดออกเป็นชิ้น แล้วค่อยไปประกอบเอาใหม่. ในพิธีตั้งศาลเจ้าที่นั้น จะตั้งโต๊ะบูชาไว้ข้างหน้าศาลเจ้าที่มีสิ่งของเครื่องเซ่นไหว้วางไว้. พราหมณ์จุดธูปเทียนบูชาเทพเจ้า ร่ายมนต์รดน้ำหอมบนรูปบูชา แล้วถวายดอกไม้ต่อรูปบูชา. เมื่อพราหมณ์ประกอบพิธีบูชาเสร็จ บรรดาผู้ที่เข้าร่วมพิธีก็จะรดน้ำรูปบูชาและถวายดอกไม้. ต่อจากนั้น ก็จะยกรูปบูชาขึ้นจากโต๊ะไปประดิษฐานไว้ในศาลพระภูมิเจ้าที่ซึ่งมีผ้ายันต์วางไว้แล้ว

พิธีตั้งชื่อ

หลังจากเด็กเกิดได้หนึ่งเดือน จะมีพิธีตั้งชื่อ ในพิธีนี้จะมีเพียงพราหมณ์ประกอบการบูชา. เนื่องจากในยุคปัจจุบัน เด็กส่วนใหญ่เกิดที่โรงพยาบาลและได้ตั้งชื่อไว้เรียบร้อยแล้ว พิธีตั้งชื่อนี้จึงเป็นเพียงพิธีทางศาสนา

พิธีโกนจุก

ตามประเพณีไทย จะเริ่มพิธีด้วยพระเจริญพระพุทธมนต์. หลังจากนั้นพราหมณ์ก็จะรดน้ำมนต์ลงบนศีรษะของเด็กที่เข้าพิธีโกนจุก. ตามประเพณี เด็กจะต้องสวมชุดขาว. แต่ปัจจุบันไม่ค่อยปฏิบัติตามประเพณีเท่าไรแล้ว. เด็กที่เข้าพิธีโกนจุกอาจสวมชุดอะไรก็ได้. แต่ในพิธี พราหมณ์จะเป็นผู้ตัดผมจุกพอเป็นพิธีก่อน หลังจากนั้น ช่างตัดผมก็จะโกนผมจนหมดหัว

เด็กที่เคยเข้าพิธีบวชเป็นพราหมณ์มาแล้ว ไม่ต้องเข้าพิธีโกนผมจุกอีก, เขาจะผูกผมเปียเหมือนผมเปียของผู้หญิง

หลังจากโกนจุกแล้ว แป้งขมิ้นที่มีแผ่นทองปนอยู่ด้วยจะถูกขยี้ลงบนหัวเด็กที่โกนจุก. ก็เป็นอันจบพิธีโกนจุก. หลังจากนั้น เด็กก็จะถวายไทยธรรมแด่พระ และมอบของให้พราหมณ์และญาติผู้ใหญ่. เด็กนั้นจะอาบน้ำหรือไม่อาบน้ำหลังจากนั้นก็ได้

ในสมัยโบราณ พราหมณ์ไปประกอบพิธีโกนจุกให้แก่เด็กที่บ้านเลย. แม้ปัจจุบันจะยังไปอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มากเหมือนในอดีต. ปัจจุบันนิยมประกอบพิธีโกนจุกหมู่ โดยเฉพาะช่วงพิธีตรียัมปวายซึ่งจะโกนจุกหมู่กันที่โบสถ์พราหมณ์

พิธีวิวาห์

พราหมณ์ก็มีบทบาทในพิธีวิวาห์เหมือนกัน แต่น้อยมาก. ปัจจุบันพิธีวิวาห์ของคนไทยมักเป็นเช่นนี้ คือ ฝ่ายเจ้าบ่าวจะแห่ขันหมากที่เป็นแก้วแหวนเงินทองที่ล้วนแต่เป็นสิ่งของมงคลมาบ้านเจ้าสาว แม้กระทั่งผลไม้ ของหวาน และเสื้อผ้าก็นำมาด้วย

ในวันแต่งงานทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็จะนั่งในที่ที่จัดไว้. พระภิกษุจะเจริญพระพุทธมนต์. หลังจากพระอนุโมทนาแล้ว พราหมณ์จะรดน้ำสังข์ลงบนมือของทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว รวมทั้งคล้องมงคลให้ ซึ่งเหมือนกับครันถิบันธนาของอินเดีย, ซึ่งปลายผ้าของเจ้าบ่าวจะถูกผูกเข้ากับปลายผ้าของเจ้าสาว. หลังจากนั้น ผู้ที่มาร่วมงานก็จะผลัดกันรดน้ำสังข์อวยพรคู่บ่าวสาว ก็เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีบำเพ็ญกุศลศพ

งานบำเพ็ญกุศลศพในประเทศไทยทำเหมือนกันทั้งกับชาวพุทธ ชาวพราหมณ์ กษัตริย์ หรือคนทั่วไป. ศพจะบรรจุในโลง. ระยะเวลาการตั้งศพบำเพ็ญกุศลมีตั้งแต่หนึ่งวันไปจนถึงหนึ่งปี. ในช่วงการบำเพ็ญกุศลนี้จะมีการสวดพระอภิธรรม. มีการเชิญญาติ ๆ และมิตรสหายผู้วายชนม์มาร่วมงานศพ. ในประเทศไทยศพถูกเผาไม่ได้ฝัง

วัดต่าง ๆ ในประเทศไทยมีที่เผาศพซึ่งเรียกว่าเมรุ เพราะรูปร่างคล้ายภูเขาพระสุเมรุ. หีบบรรจุศพจะถูกนำเวียนซ้ายเมรุสามรอบ ก่อนนำขึ้นเมรุ. มีการวางดอกไม้จันทน์ที่หีบศพก่อนเผา. หลังจากนั้น ก็ใส่โลงศพเข้าสู่บริเวณเผาในเมรุ

เชื่อกันว่าเหล่าเทพยดาประทับอยู่ในเมรุ และศพที่ผ่านเมรุจะไปอยู่กับเทพยดาเหล่านั้น ดังนั้น จึงต้องทำปล่อยเมรุเหมือนรูปเขาพระสุเมรุ

พราหมณ์จังหวัดพัทลุง

พวกพราหมณ์เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ของประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย เมื่อประมาณ 1,000 ปีมาแล้ว. ชื่อสถานที่หลักๆ ที่พวกพราหมณ์มาตั้งถิ่นฐาน คือ ไชยา นครศรีธรรมราช สงขลา ปัตตานี และตรัง. พวกพราหมณ์ผสมผสานพิธีพราหมณ์เข้ากับพิธีและความเชื่อท้องถิ่น, จึงเกิดอารยธรรมใหม่ขึ้นที่บริเวณนี้ซึ่งผิดแผกไปจากอารยธรรมอินเดียเดิม, แต่ก็ยังคงเห็นร่องรอยของอารยธรรมอินเดียดั้งเดิมอยู่ เช่น รูปพระศิวะ พระวิษณุ พระอุมาเทวี ศิวลึงค์ พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีบำเพ็ญกุศลศพ การตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ไว้ในบริเวณบ้าน เสาหลักเมือง เป็นต้น. สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้เป็นสิ่งที่แยกออกไม่ได้จากชีวิตของชาวไทยภาคใต้ในปัจจุบัน

พัทลุงเป็นเมืองเก่าแก่มากเมืองหนึ่งในภาคใต้. พัทลุง ไชยา และนครศรีธรรมราชมีรูปแบบการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอินเดียกับวัฒนธรรมไทยที่เป็นลักษณะเฉพาะกลุ่ม. พระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ไปถึงพัทลุงมานานแล้ว. เชื่อกันว่าในสมัยโบราณคนรวยบางกลุ่มในอินเดียได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยหลังจากที่ทนความโหดร้ายของพระเจ้าอโศกที่เพิ่งรบชนะเมืองกะลิงคะไม่ไหว. บางกลุ่มหนีมาทางเรือมาขึ้นฝั่งที่อำเภอปะเหลียน ในจังหวัดตรัง แล้วเดินทางบกต่อไปถึงจังหวัดพัทลุง บ้างตั้งถิ่นฐานที่ตำบลท่ามด (Tamod Tambon) บ้างตั้งถิ่นฐานที่อำเภอปากพะยูน. คนอินเดียเหล่านี้ได้นำศาสนาพราหมณ์มาด้วย ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวบ้านชาวเมืองจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวสงขลาที่อยู่ใกล้ทะเลสาบสงขลา. แต่ไม่ได้พบเทวรูปของศาสนาพราหมณ์ที่จะพิสูจน์ถึงข้อความข้างต้นใน

บริเวณดังกล่าว นอกจากพบเพียงพระพุทธรูปปางสมาธิที่สร้างในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. 2464 ชาวบ้านได้ประดิษฐานไว้ที่วัดควนฝาละมี (Kun Pha La Mai) ในอำเภอปากพะยูนนั่นเอง. แถว ๆ ทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ได้ขุดค้นพบเทวรูปในศาสนาพราหมณ์ในอำเภอสทิงพระ. ในอดีต อำเภอสทิงพระเคยเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดพัทลุง. เทวรูปที่ค้นพบคือรูปปั้นพระศิวะสมัยพุทธศตวรรษที่ 12 และ 14. วัดฮินดูที่เก่าแก่ที่สุดในบริเวณนี้คือวัดถ้ำคู่ (Tham Ku) ซึ่งน่าจะสร้างในพุทธศตวรรษที่ 12 หรือ 14 เช่นกัน. ในทิศตะวันออกของทะเลสาบสงขลายังพบวัดพราหมณ์และโยนีด้วย. ชาวบ้านเรียกวัดนี้ว่าวัดแขกชี (Wat Khaek Chi). คำว่าแขกชีแปลว่าพราหมณ์อินเดียที่นุ่งห่มผ้าขาว. เชื่อกันว่าพราหมณ์ไปสู่บริเวณนั้นเพื่อเผยแพร่ศาสนาพราหมณ์. พวกพราหมณ์มีบทบาทสำคัญในการประกอบพิธีกรรมที่โคกเมืองบางแก้ว (Kok Muang Bank Keo) ในพัทลุง. โคกเมืองบางแก้วนี้อยู่ห่างจากวัดฮินดูประมาณ 300 เมตร. เมืองพราหมณ์นี้สร้างขึ้นเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 และ 20. พวกพราหมณ์ก็เข้ามาอยู่ในเมืองนี้ตั้งแต่เริ่มก่อสร้างเมือง เพราะพราหมณ์ต้องอยู่ใกล้ตัวแทนของวังเพื่อจะได้ประกอบพิธีหลวงต่าง ๆ นั้นคือเหตุผลที่ว่าทำไมเมืองพัทลุงจึงมีวัดพราหมณ์

ในรัชสมัยของพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการค้นพบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพราหมณ์จำนวนมากที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา และจังหวัดพัทลุง. ในปี พ.ศ. 1442-1443 มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ของอังกฤษได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาศึกษาภาคเหนือประเทศมาเลเซีย. นายดับบลิว. ดับบลิว. สเว็ท (W.W. Sweat) ซึ่งเป็นสมาชิกของคณะศึกษาได้เขียนไว้ในบันทึกความจำว่า ในตอนเย็น เจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ของกระทรวงมหาดไทย (พระยาสุขุม) บอกข้าพเจ้าว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชมีชุมชนพราหมณ์ และมีชุมชนพราหมณ์เล็ก ๆ ในจังหวัดสงขลาด้วย. เชื่อกันว่าอารยธรรมของพราหมณ์ผู้เริ่มตั้งถิ่นฐานในบริเวณนั้นเก่าแก่กว่า

อารยธรรมเดิมของประชาชนในบริเวณนั้น. อารยธรรมพราหมณ์เก่าแก่กว่าอารยธรรมของชาวสยามและชาวมาเลเซีย. พวกพราหมณ์เหล่านี้มีตำราที่เขียนเป็นภาษาอินเดียด้วย แต่พวกเขาไม่รู้ความหมายของตำราเหล่านี้

ในปีรัตนโกสินทร์ศก 121 สมเด็จเจ้าพระยานริศรานุวัตติวงศ์ ได้ไปตรวจราชการที่แหลมมลายู และเขียนบันทึกเกี่ยวกับพราหมณ์เมืองสงขลาไว้ว่า ต่อมา พวกเราเดินทางถึงบ้านของพราหมณ์. พวกเขามีมณฑปบูชาเทพเจ้าด้วย. พราหมณ์สองคนยืนอยู่ในมณฑป. นายกเทศมนตรีบอกข้าพเจ้าว่าพราหมณ์คนหนึ่งเป็นหัวหน้าพราหมณ์. พราหมณ์อีกคนกำลังเป่าหอยสังข์. เมื่อเราผ่านบ้านบ่อทิ้ง ก็เข้าบ้านด่าน แล้วไปถึงบ้านจะทิ้งพระ. แม้ว่าพราหมณ์จากนครศรีธรรมราชและสงขลาจะมาจากอินเดีย แต่พวกเขามีสายวงศ์ตระกูลแตกต่างกัน. กรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงเขียนไว้ในหนังสือนิราศนครวัดว่าท่านอยากทราบเรื่องสายวงศ์ตระกูลนี้จากพราหมณ์ในประเทศกัมพูชา, เพราะพราหมณ์ในกรุงเทพฯ เองมีสามประเภท คือ

1. พราหมณ์ผู้ทำพิธีกรรม ซึ่งมาจากนครศรีธรรมราช
2. พราหมณ์โหราจารย์ ซึ่งมาจากเมืองพัทลุง
3. พราหมณ์พฤฑธิบาส ผู้ช่วยประกอบพิธีกรรม ซึ่งมาจากประเทศกัมพูชา

ผู้เขียนเพียรถามพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราชซึ่งได้บอกผู้เขียนว่าพราหมณ์ที่ประกอบพิธีบวงสรวงต่าง ๆ นั้นมาจากรามนคร และพราหมณ์โหราจารย์มาจากเมืองพาราณสี. แต่ผู้เขียนไม่สามารถรู้ได้จากพราหมณ์กรุงเทพฯ ว่าพราหมณ์พฤฑธิบาสมาจากไหน. ผู้เขียนจึงถามพราหมณ์ในประเทศกัมพูชา. เมื่อผู้เขียนถามพระราชครู ท่านก็ไม่สามารถตอบได้ พูดได้แต่เพียงว่าบรรพบุรุษของท่านมาจากเขาไกลาศ. นักวิชาการจึงสรุปว่ารามนครและเมืองพาราณสีเป็นสองชื่อของเมืองเดียวกัน (คือเมืองพาราณสี).

บริเวณที่พระราชวังตั้งอยู่ชื่อว่ารามนคร. พราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราชเป็นผู้สืบสายเลือดพราหมณ์จากรามนคร. เนื่องจากพราหมณ์มีชื่อแตกต่างกันหลายชื่อ จึงทำให้นักวิชาการสับสน. เจ้าอาวาสวัดปรางค์ชัยซึ่งมีอายุ 87 ปี กล่าวว่าพราหมณ์พัทลุงเรียกว่าพราหมณ์มะลิลาหรือพราหมณ์บันเฑาะว์. บางทีคำว่ามะลิลาอาจแผลงมาจากคำว่ามิถิลาหรือมะฤราก็ได้. แต่ไม่มีหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าสองเมืองในอินเดียข้างต้นนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับพราหมณ์ในประเทศไทย. ทฤษฎีที่พอจะเป็นไปได้ก็คือทีเรียกว่าพราหมณ์บันเฑาะว์นั้นเพราะพราหมณ์เหล่านี้ไกวกลองบันเฑาะว์และเป่าหอยสังข์ในการประกอบพิธี. ในบทที่ 15 ของหนังสือพงศาวดารมีการพูดถึงพิธีพราหมณ์. ผู้เขียนไม่มีสิ่งพิสูจน์อะไรอีกต่อข้อสันนิษฐานของตนเอง. คงเหลือไว้ให้นักวิชาการสืบค้นกันต่อไป

ก่อนจะมีการปฏิรูประบบบริหารราชการในสมัยรัชกาลที่ 5 พราหมณ์ได้มีบทบาทสำคัญในเมืองพัทลุง คือ พิธีปัดรังควานเมือง, พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา, พิธีแรกนาขวัญ เป็นต้น. เพราะเหตุนี้ เจ้าหน้าที่บ้านเมืองและประชาชนทั่วไปจึงมีความเคารพต่อเหล่าพราหมณ์. มีหลักฐานทางราชการว่าพระราชวังเคยให้ตำแหน่งแก่พราหมณ์ใน จ. พัทลุง. นายวรวัต (Sri Vorawat) ได้เขียนไว้ในพงศาวดารว่า มีพราหมณ์อยู่ 20 คน มีหลวงทิพย์มณเฑียร หน้าวัง เป็นหัวหน้ากลุ่ม ที่ประกอบพิธีกรรมพราหมณ์. สี่คนในกลุ่มนี้มีบรรดาศักดิ์เป็น “สยมภู” พราหมณ์หนึ่งคนเป็นผู้เก็บรักษาประวัติพราหมณ์. พราหมณ์สองคน คือ นายโสภาสมัยและนายสิทธิชัยได้นำเจ้าเมืองพัทลุง (royal administrator) เข้าเมือง โดยมีพราหมณ์อีกสี่คนเป็นผู้ช่วย. พราหมณ์ 12 คนดูแลกลองบัณเฑาะว์และหอยสังข์. มีพราหมณ์สองกลุ่ม กลุ่มละสี่คน ที่คอยหมุนเวียนกันเป่าสังข์. มีพราหมณ์อีกสองกลุ่ม กลุ่มละสี่คนเช่นกันที่คอยไกวกลองบัณเฑาะว์. เมื่อมีการเปลี่ยนรูปแบบการปกครองประเทศในสมัยรัชกาลที่ 5 จากระบบมณฑลเทศาภิบาลเป็น

จังหวัด อำนาจของข้าหลวงเทศาภิบาลก็หมดไป ทำให้บทบาทของพราหมณ์พัทลุงถูกลดลงไปด้วย. นอกจากนี้ บทบาทของพราหมณ์ตามจังหวัดต่าง ๆ ก็ค่อย ๆ ลดลงไปเรื่อย ๆ. ประชาชนก็ค่อย ๆ หมดความศรัทธาในพิธีกรรมพราหมณ์. ผลที่ตามมาก็คือเกิดการผสมผสานระหว่างพุทธกับพราหมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ทั้งพุทธและพราหมณ์ต้องร่วมงานเดียวกัน. ในสภาพที่สังคมไทยถูกอิทธิพลตะวันตกครอบงำดังเช่นในปัจจุบัน เป็นการยากที่จะสืบค้นหาผู้สืบสายมาจากพราหมณ์. เหตุผลหลักประการหนึ่งก็คือ เมื่อบวชพราหมณ์แล้ว ต้องอยู่ในเพศนักบวชตลอดชีวิต แต่ก็แต่งงานมีครอบครัวได้. พองานหลวงและงานราษฎร์ที่ต้องให้ประกอบพิธีน้อยลง ก็ได้รับปัจจัยถวายน้อยลง กอปรกับไม่มีนิตยภัตจากทางราชการ การดำรงชีพของพราหมณ์ก็ฝืดเคือง เพราะรายได้ไม่เพียงพอ. ส่งผลให้คนรุ่นต่อ ๆ มาเลิกเป็นพราหมณ์ หันไปเป็นเกษตรกร. อย่างไรก็ดี พวกพราหมณ์ก็ยังมีความรู้สึกว่าตัวเองมีวรรณะที่สูงกว่าคนทั่วไป. แม้กระทั่งพราหมณ์ที่ยากจนค้นแค้น ก็ยังสร้างบ้านบนเนินสูง เพื่อให้อยู่สูงกว่าคนทั่วไป. ในอินเดียนั้นวรรณะพราหมณ์เป็นวรรณะสูงสุดในบรรดาสี่วรรณะ คือ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ และศูทร

นาย ดับบลิว. ดับบลิว. สเกียต (W.W. Skiet) ได้กล่าวไว้ว่า พวกพราหมณ์แสดงความเคารพต่อพระภิกษุสงฆ์ และแสดงอาการสุภาพเรียบร้อยต่อเจ้าเมืองพัทลุงแต่ไม่แสดงอาการเช่นว่านั้นต่อผู้ใดอีก. พวกเขาไว้ผมเปียและใส่สิ่งประดับบนหัวเพื่อให้รู้ว่าเป็นพราหมณ์. เพราะพวกเขาเป็นพราหมณ์ พวกเขาจึงไม่สมรสข้ามวรรณะกับคนพวกอื่น เพราะกลัวจะถูกไล่ออกจากวรรณะพราหมณ์. พัทลุงมีหลายหมู่บ้านที่มีพราหมณ์อาศัยอยู่ เช่น หมู่บ้านดอนเค็ต บ้านดอนรุม บ้านดอนยอ บ้านโคกหว้า บ้านลำปา บ้านไสไฟ ในอำเภอเมืองพัทลุง, บ้านดอนนูด ใน อ.ควนขนุน, บ้านจองถนน บ้านดอนจาย บ้านบางแก้วใต้ ใน อ.เขาชัยสน เป็นต้น

แม้ว่าพราหมณ์ได้มีบทบาทน้อยลงในการประกอบพิธีให้แก่ทางราชการในพัทลุง แต่พราหมณ์ก็ยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีกับภาครัฐไว้ได้ ดังจะเห็นได้จากตอนที่รัชกาลที่ 7 เสด็จฯ เพื่อทรงเยี่ยมราษฎรชาวพัทลุงเมื่อ พ.ศ. 2471 พวกพราหมณ์ก็ร่วมรับเสด็จฯ ด้วยการเป่าสังข์และไกวกลองบัณเฑาะว์. เมื่อรัชกาลที่ 9 พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จฯ เมืองพัทลุงเพื่อทรงเยี่ยมราษฎรเมื่อ พ.ศ. 2502 พวกพราหมณ์ก็ร่วมรับเสด็จฯ ที่หน้าศาลากลางจังหวัด. นี้เป็นครั้งสุดท้ายที่พวกพราหมณ์พัทลุงได้รับเสด็จฯ ปัจจุบันมีพราหมณ์ในพัทลุงน้อยมาก และมีเพียงสี่คนเท่านั้นที่ได้เข้าพิธีบวชพราหมณ์ คือ พราหมณ์ทอง อายุ 88 ปี, พราหมณ์บุญมา เชียรเขียน (Chailkian) อายุ 69 ปี, หัวหน้าพราหมณ์ คือ พราหมณ์บุญจันทร์ เชียรเขียน อายุ 66 ปี, และพราหมณ์บัว เชียรเขียน อายุ 64 ปี. พราหมณ์สี่คนนี้เป็นคนทำพิธีขวัญนาค, ทำขวัญเด็ก, พิธีรดน้ำสังข์งานวิวาห์ที่พราหมณ์เป็นคนรดน้ำจากหอยสังข์ให้แก่คู่บ่าวสาว, และพิธีขึ้นบ้านใหม่. นอกจากนี้ก็ยังมีพิธีบวชพราหมณ์ซึ่งทำได้ตลอดปี, พิธีศพ, และพิธีขึ้นปีใหม่ที่ใช้ข้าวเม่าในพิธีด้วย

พิธีกรรมของพราหมณ์พัทลุงมีทั้งที่สอดคล้องและไม่สอดคล้องกับพิธีกรรมของพราหมณ์นครศรีธรรมราชและพราหมณ์กรุงเทพฯ

ธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม และศิลปะของพราหมณ์พัทลุงมีดังนี้

เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย

ตามปกติพราหมณ์พัทลุงใส่เสื้อแขนยาวหรือแขนสั้นสีขาว นุ่งผ้าโจงกระเบนสีขาว และใช้ผ้าขาวผูกผมโพกหัวตอนประกอบพิธี แต่พอเสร็จพิธีก็แต่งตัวชุดธรรมดาและสวมหมวกผ้าเย็บแบบเป็นสิ่งแทนการไว้ผมจุก

มีม้วนผ้าพาดใหญ่แบบอังสะของพระ แขวนลูกประคำที่ทำด้วยเขาวัว นายสเกียตได้กล่าวไว้ซึ่งตรงกับคำบรรยายข้างต้นว่า เมื่อวันที่ 15 เมษายน พราหมณ์มาแต่เช้า. เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายและท่าทางของพวกเขาดูไม่เหมือนคนอื่น. พวกเขานุ่งโสร่งเหมือนชาวมาเลย์ แต่วิธีนุ่งเหมือนชาวสยาม (ที่นุ่งแบบโจงกระเบน). พวกเขาใส่เสื้อแบบอาหรับและสวมหมวกผ้าเย็บ

ข้อห้ามเรื่องอาหาร

พวกพราหมณ์ไม่กินเนื้อวัวและนกกระทา (หรือนกคุ่ม). พวกเขาเชื่อว่าวัวเป็นพาหนะของพระอีศวร ส่วนนกกระทาก็เป็นศิวลิงค์ประเภทหนึ่ง. มีเรื่องเล่าว่า เมื่อพระศิวะเสด็จฯ อยู่ในพงไพร ทรงเห็นกว้างตัวผู้และตัวเมียผสมพันธุ์กันอยู่ ก็เกิดความกำหนัด จึงแปลงร่างเป็นกวางตัวผู้ไปผสมพันธุ์กับกวางตัวเมียตัวหนึ่ง. ต่อมาก็รู้สึกผิด จึงตัดอวัยวะเพศของพระองค์เอง และอวัยวะเพศนี้เองกลายเป็นนกกระทา

รูปบูชา

รูปบูชาของพราหมณ์มีมากมาย เช่น รูปพระโพธิสัตว์มัญชุศรี, พระศิวะ, พระอุมาเทวี, พระคเณศ, และแหวนรูปโคนันดี เป็นต้น โดยพระศิวะเป็นเทพเจ้าสูงสุดที่พราหมณ์บูชา

พระโพธิสัตว์มัญชุศรี

มีรูปพระโพธิสัตว์มัญชุศรีแบบทิเบตผสมจีนทำด้วยทองแดง หน้าตักกว้าง 8 เซ็นติเมตร สูง 8 เซ็นติเมตร. พราหมณ์พัทลุงบูชารูปนี้เพราะเชื่อว่าพระศิวะทรงอยู่ในรูปนี้เปิดโลก. พวกพราหมณ์จะอัญเชิญพระโพธิสัตว์นี้ไปตั้งเป็นองค์ประธานในทุกพิธีที่พราหมณ์ประกอบพิธี

พระศิวะ (หรือพระอีศวร หรือพระมเหศวร หรือพระปรเมศวร)

รูปพระศิวะทำด้วยทองแดง ยาว 10 เซ็นติเมตร หน้าตักกว้าง 4.5 เซ็นติเมตร. พระศิวะกำลังทรงร่ายรำ. ท้าวขวาเหยียบอสุรกาย เท้าซ้ายยกขึ้น. รูปนี้มีสี่มือ มือขวาหลังถือกลองบัณเฑาะว์ มือขวาหน้าประทานพร. มือซ้ายหลังมีไฟ มือซ้ายหน้าชี้ไปที่เท้าซ้ายที่ยกขึ้น. หลังรูปมีรัศมีเปล่งออกมาโดยมีไฟอยู่ตรงกลาง. ดูเป็นศิลปะอินเดียภาคใต้ยุคโจฬะ (ยุคโจฬะอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 3 - พุทธศตวรรษที่ 16, ผู้แปล). พราหมณ์พัทลุงเข้าใจว่าเป็นรูปพระนารายณ์ เพราะมีสี่มือ

พราหมณ์พัทลุงเป็นพวกไศวะ คือ พวกบูชาพระศิวะ

พระอุมาเทวี

รูปพระอุมาเทวีทำด้วยทองแดงเช่นกัน ประทับยืนบนดอกบัว มือหงาย ข้างหลังมีรัศมีแปล่งออกมา. น่าจะเป็นศิลปะยุคอยุธยา

พระคเณศ (หรือพระคเณศวร หรือพระพิฆเนศ หรือพระพิฆเนศวร)

พระคเณศทำด้วยทองแดง ตรงกลางองค์กว้าง 6.5 เซ็นติเมตร ทั้งองค์ยาว 8 เซ็นติเมตร ประดิษฐานไว้บนแท่นหิน ท่านั่งซ้อนขา พระหัตถ์ซ้ายทับพระหัตถ์ขวาบนตัก. พระหัตถ์ขวาถือขนมโมฑัก (Modaka) มีงูเลื้อยปิดพุงโตไว้. ในบรรดาเทพฮินดู พราหมณ์พัทลุงมีพระคเณศไว้บูชามากที่สุดถึงสี่องค์

แหวนประดับรูปโคนันดี

ฝีมือทำแหวนนี้ไม่ค่อยประณีตนัก เป็นสมบัติของนายสยมภูผู้เป็น

หัวหน้าพราหมณ์พัทลุง ท่านได้รับเป็นมรดกมา ปัจจุบันอยู่กับพราหมณ์ชื่อทอง ซึ่งอยู่ที่ ต.เมือง อ.เขาชัยสน จ.พัทลุง

พิธีปัดรังควานเมือง

ทุกปีจะมีพิธีปัดรังควานเมืองในวันแรม 14 หรือ 15 ค่ำ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานในพิธี ทำที่ศาลาหน้าจวนผู้ว่าราชการจังหวัด. พิธีนี้ประกอบด้วยทั้งพิธีพราหมณ์และพิธีพุทธ. ผู้ว่าราชการจังหวัดจะจุดเทียนชัยและเลือกนักโทษที่จะถูกสังเวยในพิธีนี้. พระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะเริ่มประกอบพิธีเพื่อปัดรังควานเมืองและเพื่อความผาสุกของบ้านเมือง หลังจากนั้น พราหมณ์ก็จะประกอบพิธีพราหมณ์เพื่อจุดประสงค์เดียวกัน. พราหมณ์สวดเพียงคำว่า "โอม" ตลอดเวลา พลางก็เป่าสังข์และไกวกลองบัณเฑาะว์. หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่ของจังหวัดจะนำผู้คนที่เข้าร่วมพิธีรับตัวนักโทษที่ได้คัดเลือกไว้แล้วไป. นักโทษเหล่านี้จะไม่ได้รับอนุญาตให้กลับเข้าเมืองพัทลุงอีก. พวกเขาเชื่อว่าหลังจากทำพิธีแล้ว สิ่งชั่วร้ายจะไม่เกิดขึ้นแก่เมือง เพราะนักโทษซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสิ่งชั่วร้ายได้ถูกไล่ออกไปจากเมืองแล้ว

พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

ในสมัยอยุธยา ได้มีพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่พัทลุงปีละหนึ่งครั้ง, ในสมัยรัตนโกสินทร์ เคยมีพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่พัทลุงปีละสองครั้ง ทำที่วัดเขียนบางแก้ว ต. จองถนน อ. เขาชัยสน และที่วัดประดู่หอม ทำมาตั้งแต่เริ่มตั้งเมืองพัทลุงเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 19, แต่ในปี พ.ศ. 2475 พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่พัทลุงก็เลิกไป เพราะสิ้นสุดระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

พิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่พัทลุงนี้มีทั้งพิธีพุทธที่ทำโดยพระและพิธีพราหมณ์ซึ่งทำโดยพราหมณ์ผสมกัน และใช้อาวุธหลายอย่างประกอบในพิธีทำน้ำมนต์. พราหมณ์จะเปล่งเสียง "โอม" อยู่ตลอดเวลาขณะที่ประกอบพิธีเสกน้ำ จึงเรียกว่าโอมแช่งน้ำ. ส่วนพระก็เจริญพระพุทธมนต์ดังการบรรยายรายละเอียดโอมแช่งน้ำนี้ว่า พิธีได้ทำที่วัดประดู่หอมในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2473 เวลา 16.00 น. พระภิกษุสี่รูปเจริญพระพุทธมนต์ภาษาบาลีในศาลาพิธี. หลังจากพิธีสงฆ์จบแล้ว พราหมณ์ก็เริ่มประกอบพิธีพราหมณ์. ในวันต่อมาที่ 3 เมษายน เวลา 13.00 น. พระก็เจริญพระพุทธมนต์อีกหลังจากนั้นพราหมณ์ก็ประกอบพิธีโอมการแช่งน้ำ. หลังจากนั้น พระก็สวดสัจจคาถา และข้าราชการก็จิบดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยา. ก็เป็นอันจบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

พิธีทำบุญข้าวเม่า

พิธีนี้เรียกว่าประเพณีทำบุญข้าวเม่า หรือประเพณีบุญปีใหม่. พราหมณ์พัทลุงให้ความสำคัญกับประเพณีนี้มาก. ทำทุกวันที่หนึ่งเดือนสี่ตามปฏิทินจันทรคติไทยเดิม. ในวันดังกล่าวพราหมณ์และญาติ ๆ จะไปทำบุญที่วัดสวนคูหานิโครธาราม หรือวัดโคกน้อย (น่าจะได้แก่วัดถ้ำคูหาสวรรค์, ผู้แปล). แจกจ่ายข้าวเปลือก เพื่อเอาไปร่วมกันตำเป็นข้าวสารแล้วค่อยเอาไปหุงผสมน้ำผึ้ง ข้าวอีกชนิดคือข้าวเหนียวโอ และข้าวอีกชนิดคือข้าวเม่าผสมมะพร้าวและน้ำตาลทราย. พิธีเริ่มเวลาบ่าย 4 โมงโดยพราหมณ์ 4 คนร่วมประกอบพิธี. พราหมณ์จะนำพระศิวะรูป พระวิษณุรูป พระอุมาเทวีรูป และพระคเณศรูป ไปวางรวมกับพระพุทธรูปในศาลา. หน้าพระพุทธรูปมีเชิงเทียนพร้อมเทียนเก้าเล่มปักไว้. ข้างหน้าเทวรูปแต่ละองค์จะมีใบพลูเก้าใบวางไว้. มีเหยือกบรรจุน้ำ. แจกันดอกไม้ และภาชนะเปล่า

ไว้สำหรับรองน้ำสรงเทวรูปด้วย. เริ่มพิธีด้วยการที่พราหมณ์จุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย. จากนั้นก็ใช้ด้ายสาญสิญจน์คล้องเชื่อมเทวรูปแต่ละองค์แล้วก็เปล่งคำว่า "โอม" ดังๆ พลางสรงน้ำเทวรูปต่างๆ พร้อมเป่าสังข์และไกวกลองบัณเฑาะว์ตลอดเวลา. พอสรงน้ำเทวรูปองค์สุดท้ายเสร็จหัวหน้าพราหมณ์ก็จะเปล่งคำว่าโอมเสียงดังเป็นครั้งสุดท้าย. ท่านกวักน้ำสรงเทวรูปจากภาชนะมาลูปฝ่ามือ ส้นเท้า สะดือ หน้าผาก และหน้า แล้วจึงลูบส้นเท้าทั้งสองข้างเป็นครั้งสุดท้าย. ต่อจากนั้น หัวหน้าพราหมณ์จะเขียนสัญลักษณ์ "โอม" ไว้ที่ทั้งสี่ข้างของเทวรูปแต่ละองค์. หลังจากนั้น ก็วางข้าวบนใบตองแล้วถวายแด่เทวรูปทุกองค์. หัวหน้าพราหมณ์จะใช้ใบพลูเป็นชนวนจุดเทียนและเปล่งคำว่า "โอม" เพื่อให้เหล่าเทพรับทราบการบูชาแล้วร่ายมนต์เจ็ดวรรค. เมื่อจบมนต์แต่ละวรรค จะมีการเป่าสังข์และไกวกลองบัณเฑาะว์. พราหมณ์จะเปล่งคำว่าโอมตลอดคืน. ในระหว่างการประกอบพิธีเช่นนี้ พราหมณ์และญาติๆ ทานอาหารอย่างเดียวคือข้าวเม่า. ในขณะที่พราหมณ์กำลังทำพิธีอยู่นั้น ญาติๆ ของเขาก็จะยุ่งอยู่กับพิธีถวายทาน. พอรุ่งเช้า ก็เตรียมอาหารประเภทพืชผัก. ใส่อาหารหลายชนิดบนใบตองถวายพราหมณ์. อาหารที่พราหมณ์ฉันเหลือจะเอาไปฝังไว้ใต้ต้นไม้ใหญ่. หลังจากเสร็จงาน พราหมณ์และญาติๆ ก็จะกลับบ้าน

พิธีบวชพราหมณ์

จุดประสงค์หลักของพิธีบวชพราหมณ์ก็เพื่อให้มีพราหมณ์มากขึ้นสำหรับประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทำสืบต่อกันมานานหลายชั่วอายุคน. พราหมณ์เชื่อว่าพราหมณ์ที่เข้าพิธีบวชพราหมณ์แล้วได้ชื่อว่าทวิชาติ คือ เกิดครั้งแรกในครอบครัวพราหมณ์ และเกิดครั้งที่สองหลังเข้าพิธีบวชพราหมณ์นี้แล้ว เงื่อนไขสำหรับการเข้าพิธีบวชพราหมณ์ คือ

1. ผู้ชายเท่านั้นที่จะบวชพราหมณ์ได้

2. มีอายุ 42 ปีขึ้นไป แต่บางกรณี แม้อายุ 40 ปีก็บวชพราหมณ์ได้

3. ต้องเกิดในวรรณะพราหมณ์ คือ อย่างน้อยต้องมีพ่อเป็นพราหมณ์. ตามปกติ ลูกชายคนแรกของครอบครัวพราหมณ์จะต้องบวชพราหมณ์

4. พ่อเป็นคนวรรณะพราหมณ์ แม่ไม่ใช่วรรณะพราหมณ์ บวชเป็นพราหมณ์ได้, แต่ถ้าแม่เป็นวรรณะพราหมณ์ พ่อไม่ใช่วรรณะพราหมณ์ บวชพราหมณ์ไม่ได้

5. จะต้องเรียนการเปล่งคำว่า "โอม" ตามตำราให้ได้เสียก่อน จากนั้น จึงจะบวชพราหมณ์ได้

6. การบวชพราหมณ์ทำกันปีละ 1 ครั้งเท่านั้น คือ วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 4

คนที่จะบวชพราหมณ์ต้องหาชุดเอง เช่น เสื้อผ้าขาวสำหรับพราหมณ์นุ่งห่ม หมวก หอยสังข์ กลองบัณเฑาะว์ ลูกประคำ ตำราประกอบพิธีที่เป็นภาษาไทย เป็นต้น ปัจจุบันพิธีบวชพราหมณ์จะจัดที่วัดนิโครธาราม ตำบลคูหาสวรรค์ ใน จ.พัทลุง เพราะวัดนี้อยู่ใกล้ที่เผาศพพราหมณ์มากที่สุด แต่เหตุผลที่สำคัญกว่านั้นก็คือ เพราะเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันของวัดนี้เป็นคนจากตระกูลพราหมณ์

ในวันบวชนั้น คนที่จะบวชพราหมณ์จะต้องนำเครื่องบริขารสำหรับพราหมณ์มาวัดนิโครธารามพร้อมญาติ ๆ ตั้งแต่เช้า. โอกาสนั้น พราหมณ์ 3 ท่าน และพระภิกษุ 4 รูป ได้รับนิมนต์มาประกอบพิธีบวชพราหมณ์ โดยพระภิกษุรูปหนึ่งทำหน้าที่เป็นพระอุปัชฌาย์. ในวัดนั้นเอง พราหมณ์ผู้ใหญ่ที่ชื่อสยมภูเริ่มปลงผมให้คนที่จะบวชเป็นพราหมณ์ โดยจะเหลือจุกไว้ตรงกลางกระหม่อมเพื่อเอาไว้ผูกผมจุกต่อไป.

นาคพราหมณ์จะนุ่งผ้าขาวและโพกผ้าขาว. เขาไหว้พระภิกษุ แล้วสวมใส่เสื้อผ้าเหมือนกับพราหมณ์ที่จะทำพิธีบวชให้เขา. เขาจะกล่าวคำอัญเชิญเทพยดาด้วยภาษาบาลี. เมื่อจบคำอัญเชิญเทวดา เขาจะกล่าวคำว่า นะ มะ พะ และ ธะ ซึ่งเป็นคำย่อของคำว่านะโมพุทธายะ จากนั้น จะรับคำสั่งสอนห้าประการจากพระอุปัชฌาย์. ในขณะที่พระภิกษุกำลังประกอบพิธีส่วนนี้อยู่ พราหมณ์ก็จะเป่าสังข์และไกวกลองบัณเฑาะว์. ต่อจากนั้น พราหมณ์จะถอดผ้าโผกหัวเขาออกแล้วสวมหมวกแบบของพราหมณ์ให้ร่ายมนต์พลาง. เขาจะพนมมือรับพวงมาลัยจากหัวหน้าพราหมณ์ จากนั้นจะรับหอยสังข์และหนังสือมนต์เพื่อใช้ประกอบพิธีพราหมณ์หลังได้บวชพราหมณ์แล้วต่อไป. ก็เป็นอันจบพิธีบวชพรามหณ์. พราหมณ์ที่บวชแล้วนี้แต่งงานมีครอบครัวได้ แต่ต้องเป็นพราหมณ์ตลอดชีวิต. พระครูสมุห์พรหม เขมาภิรโต เจ้าอาวาสวัดปรางค์ชัย อำเภอปรางค์หมู่ จังหวัดพัทลุง กล่าวว่ามีพิธีกรรมอื่นด้วยในการบวชพราหมณ์ ท่านเคยเห็นทำกันที่ตำบลเขาเจียกที่ตัวจังหวัดพัทลุง

ในวันบวชพราหมณ์ ญาติ ๆ ก็จะเข้าร่วมพิธีด้วย. คนที่จะบวชต้องมีผ้าปิดหัว โดยญาติ ๆ จะช่วยกันถือชายผ้าทั้งสองข้าง. พราหมณ์ที่ประกอบพิธีบวชให้กล่าวคำว่า “โอม” พร้อมอวยพรให้นาค. พราหมณ์ที่บวชแล้วนี้เรียกว่าพราหมณ์ญัติ หรือพราหมณ์บัญญัติ

พิธีบวชพราหมณ์ที่จังหวัดพัทลุงแตกต่างจากพิธีบวชพราหมณ์ที่กรุงเทพฯ และที่อื่น ๆ เช่น อำเภอไชยา. ในกรุงเทพฯ คนที่จะบวชพราหมณ์ไม่จำเป็นต้องมีอายุ 40 หรือ 45 ปี. หัวหน้าพราหมณ์ที่ประกอบพิธีบวชพราหมณ์เรียกว่าพราหมณ์ราชครู ซึ่งไม่เหมือนกับพราหมณ์บัญญัติ. พราหมณ์ที่บวชก็ไม่ต้องผูกผมจุกที่ท้ายทอย ไม่ต้องใช้ผ้าขาวปิดจุกผม และไม่ต้องสวมหมวกพราหมณ์. นอกจากนั้น เขาต้องสวมชุดขาวเฉพาะตอนที่เข้าพิธีบวชพราหมณ์เท่านั้น. ในเวลาปกติ เขาก็สวมใส่เสื้อผ้าธรรมดา. ข้อแตกต่างมากที่สุดระหว่างพราหมณ์ที่พัทลุงกับพราหมณ์

ในที่อื่นๆ คือ อายุที่สามารถจะบวชพราหมณ์ได้ กล่าวคือ ที่พัทลุงจะบวชพราหมณ์ได้เมื่ออายุ 40 ปีขึ้นไป ในขณะที่อื่นๆ ไม่จำเป็น. แต่ก็มีสิ่งที่พราหมณ์ทุกแห่งมีเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่ง คือ แม้คนที่ไม่ได้เกิดในวรรณะพราหมณ์แต่ได้เรียนรู้วิธีประกอบพิธีแล้วก็สามารถประกอบพิธีพราหมณ์ได้ แต่เขาจะไว้จุกและสวมหมวกแบบพราหมณ์ไม่ได้

พิธีศพ

ศพพราหมณ์พัทลุงจะตั้งวางในท่าดอกบัว. มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับเหตุผลการวางศพเช่นนี้ว่า พระพุทธเจ้ากับพระศิวะ (หรือพระอีศวร) ได้มีวิวาทะกันว่าใครในสองคนนี้เป็นเจ้าจักรวาล จึงได้ตกลงเล่นซ่อนแอบกัน ใครแอบแล้วอีกฝ่ายหาไม่เจอจะเป็นผู้ชนะ ได้เป็นเจ้าจักรวาล. พระศิวะซ่อนแอบก่อน โดยได้ไปซ่อนแอบอยู่ใต้มหาสมุทรส่วนที่ลึกที่สุด แต่พระพุทธเจ้าก็หาพบ. เมื่อถึงคราวพระพุทธเจ้าซ่อนแอบ พระองค์ก็แอบอยู่บนมวยผมของพระศิวะ. พระศิวะพยายามหาเท่าไร ก็หาไม่พบ จึงตะโกนเรียกหาพระพุทธเจ้า. พระพุทธเจ้าก็ส่งเสียงตอบและเสียงตอบนั้นก้องไปทั่วทวีปทั้งสี่พร้อมๆ กัน ดังพอๆ กัน. พระศิวะจับไม่ได้ว่าเสียงนั้นมาจากไหน จึงยอมแพ้. พระศิวะจึงไม่มีพื้นที่ที่จะอยู่ แต่ก็ได้ขอพระพุทธเจ้าว่าขอที่เพียงเท่าที่พราหมณ์จะนั่งตายได้เป็นที่อยู่. พระพุทธเจ้าก็อนุญาต

หลังจากตายแล้ว ศพพราหมณ์จะถูกอาบน้ำแล้วทาด้วยแป้งเปียกไม้จันทน์ จากนั้นก็บรรจุศพในท่านั่งดอกบัวในกระออมหรือคนโท (water pot, คือ ภาชนะอาจรูปร่างคล้ายกระบุงสูง หรือคนโทปรับรูป ให้เหมาะสมกับลักษณะของโกศภายนอก, ผู้แปล) ในโกศสี่เหลี่ยมจัตุรัสยอดแหลม ผมจุกผูกไว้กับฝากระออม หันหน้าศพไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ. ท่านั่งดอกบัว (ปัทมาสนะ) นี้ถือกันว่าแสดงถึงความเป็นวรรณะสูง

ของพราหมณ์. ศพเผาบนเชิงตะกอนที่ป่าช้า ส่วนกระออมก็ฝังดินในบริเวณเดียวกัน เสร็จแล้วก็ทำป้ายหินบอกไว้. หลังจากเผาศพพราหมณ์แล้ว เหล่าพราหมณ์ก็จะกลับไปบ้านพราหมณ์ผู้วายชนม์เพื่อรับประทานอาหาร. ก็เป็นอันเสร็จพิธีเผาศพ. แต่ปัจจุบัน ไม่มีการเลี้ยงอาหารพราหมณ์หลังจากเผาศพเสร็จแล้ว

การบรรยายถึงงานศพของพราหมณ์พัทลุงดังกล่าวข้างต้นได้จากบทความชื่อ บันทึกช่วยจำของกลุ่มผู้สำรวจภาคเหนือของมาเลย์ ซึ่งดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์เมื่อ พ.ศ. 2442-43

บันทึกช่วยจำดังกล่าวยังกล่าวต่อไปว่า พราหมณ์จำนวนหนึ่งอยู่ใกล้แม่น้ำลำปำ. พวกเขาบรรจุศพในท่านั่งในกระออมและฝังกระออมใต้ดิน. ข้าพเจ้าได้รับนิมนต์ไปร่วมงานศพเพราะความที่เป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา. อาตมาเห็นเขาฝังกระออมใต้ดิน. ศพอยู่ในท่านั่งเนื่องจากบรรพบุรุษของพราหมณ์ได้ขอร้องสวรรค์ไว้ว่าขอพื้นที่เพียงเล็กน้อยเพื่อละโลกนี้

บันทึกช่วยจำดังกล่าวข้างต้นระบุด้วยว่าป่าช้าที่เผาศพพราหมณ์อยู่ตรงข้ามวัดคอนกรวด (Khuan Kruad) ที่ตำบลปรางค์หมู่ในตัวจังหวัดพัทลุง โดยกล่าวว่า หลังจากนั้น พวกเราก็ไปสำรวจป่าช้าพราหมณ์ซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในบริเวณนั้น. ป่าช้านี้เหมือนกับป่าช้าในประเทศมาเลเซียอยู่อย่างหนึ่ง คือ มีเสาปักอยู่เหนือหลุม. พวกเราคุยกับพราหมณ์. ผมบังเอิญมีหนังสือลายมือเขียนเกี่ยวกับพิธีศพพราหมณ์. ผมเห็นว่าป่าช้าพราหมณ์พัทลุงมี 4 แห่ง เช่น 1) ป่าช้าใกล้วัดเขียนบางแก้ว ซึ่งชาวบ้านแถบนั้นเรียกว่าป่าช้าชีแขก ซึ่งขณะนี้ไม่ใช้แล้ว. 2) ป่าช้าที่วัดนิโครธาราม ซึ่งยังคงใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน เป็นต้น. ป่าช้าเหล่านี้เพียงพอสำหรับการเผาศพพราหมณ์ในจังหวัดพัทลุง

พิธีไล่เสนียดจากบ้าน (คฤหยมนต์)

พราหมณ์ประกอบพิธีนี้เพื่อขับไล่เสนียดจัญไรออกไปจากบ้าน หรือบริเวณบ้าน เช่น ต้นไม้ใกล้บ้านเคยถูกฟ้าผ่า, ค้างคาวชอบมาเกาะที่บ้าน, หรือสิ่งร้ายอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นแก่เจ้าของบ้านและแก่ญาติ ๆ. พราหมณ์ได้รับเชิญมาร่ายคฤหยมนต์. พิธีนี้เริ่มตอนเย็น, อันดับแรก เจ้าของบ้านจะเชิญพราหมณ์มาทำพิธีบูชาเจ้าที่ที่บ้าน. พราหมณ์จะจัดเตรียมแท่นบูชาเทพเจ้าต่าง ๆ ที่คลุมผ้าขาวไว้. ในพิธีบูชาเทพนี้ เจ้าของบ้านนำดอกไม้ ธูปเทียน พร้อมใบพลูมาถวายเทพแต่ละองค์ องค์ละ 9 ใบ. ลูกเมียเจ้าของบ้านตัดเล็บและขลิบผมมาถวายเทพแต่ละองค์ด้วย. พิธีช่วงนี้เรียก "สงเคราะห์" ซึ่งใช้เครื่องประกอบพิธี คือ น้ำจากสระ จากบ่อ และจากแม่น้ำบาง (Nam Bang), รวงข้าว เหรียญบาท แหวนทอง ผลฝรั่ง หมาก พลู และหญ้าคา. พราหมณ์จุดธูปเทียนบูชาเทพต่าง ๆ ต่อจากนั้นก็ร่ายมนต์อัญเชิญเทพต่าง ๆ ตามด้วยการเป่าสังข์และไกวกลองบัณเฑาะว์. พราหมณ์จะกราบเทพรูปต่าง ๆ สวดคำบูชาพระรัตนตรัย และเปล่งคำว่า "โอม" ไปเรื่อย ๆ. ตลอดเวลาที่พราหมณ์ประกอบพิธีนี้ เจ้าของบ้านและผู้มาร่วมงานก็บิดเชือกหญ้าคาซึ่งยาวพอที่จะขึงรอบบ้านได้ เรียกการบิดเชือกนี้ว่าผูกผ้า. พราหมณ์จะเปล่งคำว่า "โอม" ตลอดคืน แล้วหยุดนอนพักผ่อน. ในตอนเช้า เจ้าของบ้านและญาติ ๆ มาหาพราหมณ์เพื่อรับน้ำมนต์. จากนั้นก็ผูกด้ายแดงและด้ายขาวที่เชือกหญ้าคา. พราหมณ์นำเชือกหญ้าคานี้ไปเวียนรอบบ้านทั้งสี่ทิศ. ชาวบ้านเรียกพิธีตอนนี้ว่ามุงคา. ต้องเตรียมหม้อดินใส่น้ำมนต์และถาดใส่หมากพลูไว้ให้พร้อมในขณะที่กำลังทำพิธีผูกเชือกหญ้าคากับเชือกธรรมดา. จะปักไม้ไว้หน้าบ้านเป็นเวลาสามวัน ซึ่งในช่วงสามวันนี้ใคร ๆ ที่เข้าออกนอกบ้านก็จะต้องประพรมน้ำมนต์ให้ตัวเอง. ทำให้บ้านนั้นและผู้มาเยือนปลอดจากเสนียดจัญไร

พิธีอื่นๆ

นอกจากพิธีที่กล่าวแล้วข้างต้น พราหมณ์พัทลุงยังทำพิธีอื่นๆ อีกหลายอย่าง เช่น พิธีตั้งศาลพระภูมิเจ้า พิธีลงยันต์พระพุทธรูป พิธีปลุกเศกเหรียญพระพุทธรูป พิธีทำขวัญนาค พิธีรดน้ำสังข์คู่บ่าวสาว เป็นต้น

พิธีพราหมณ์และพิธีพุทธผสมผสานกันจนยากที่จะแยกว่าพิธีไหนเป็นพราหมณ์ พิธีไหนเป็นพุทธ

คำบรรยายเกี่ยวกับพราหมณ์ดังกล่าวแล้วทั้งหมดแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพราหมณ์ในสังคมไทยซึ่งยังทำให้พราหมณ์มีฐานะแห่งเกียรติยศอยู่ต่อไป

****

รายชื่อผู้สนับสนุนการพิมพ์

1.	นางนวรัตน์ สงค์แก้ว	5,000 บาท
2.	นางสาวพลอยสิริ สงค์แก้ว สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเทลอาวีฟ	5,000 บาท
3.	นางธรรมิกา สงค์แก้ว The HEAD Foundation, Singapore	5,000 บาท
4.	แม่ชีคลาย เรืองสงฆ์ จ.สงขลา	5,000 บาท

ประวัติผู้แต่ง

ศ.ดร. สัตยะ วรัต ศาสตรี (https://en.wikipedia.org/wiki/Satya_Vrat_Shastri) เกิดในครอบครัวพราหมณ์เมื่อวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2473 จบการศึกษาปริญญาเอกด้านภาษาสันสกฤตจากมหาวิทยาลัยบนารัสฮินดู (Banaras Hindu University) ที่เมืองพาราณสี รัฐอุตตรประเทศ ประเทศอินเดีย เคยเป็นหัวหน้าภาควิชาภาษาสันสกฤตและคณบดีคณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยเดลี (Delhi University) เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยศรีชะคันนาถสันสกฤต (Shri Jagannath Sanskrit University) ในรัฐโอฑิศา (ชื่อเก่าว่ารัฐโอริสสา) เคยได้รับรางวัลด้านวิชาการของอินเดียและจากต่างประเทศหลายรางวัล และเคยมาเป็นอาจารย์พิเศษ (visiting professor) ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยศิลปากรอยู่หลายปี

ศ.ดร. สัตยะ ได้เขียนหนังสือหลายเล่มทั้งที่เป็นภาษาสันสกฤต ภาษาฮินดีและภาษาอังกฤษ เช่น หนังสือเป็นมหากาพย์ภาษาสันสกฤต จำนวน 3 เล่ม, หนังสือ The Ramayana - A Linguistic Study, หนังสือ Sanskrit and Indian Culture in Thaialnd, และหนังสือ Thaidesa Ke Brahmana ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษว่า Brahmanas of Thailand และแปลเป็นภาษาไทยว่า “พราหมณ์ในประเทศไทย” ซึ่งท่านกำลังถืออ่านอยู่นี้

ประวัติผู้แปล

ดร. ไพฑูรย์ สงค์แก้ว เกิดในครอบครัวชาวนาที่ ต.ท่าบอน อ.ระโนด จ.สงขลา เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2499 เคยบวชเป็นสามเณรและพระภิกษุเป็นเวลา 17 ปี หลังจากสึกออกมาแล้วก็เข้ารับราชการที่กระทรวงการต่างประเทศ เป็นนักการทูตโดยอาชีพ เคยประจำการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลี (สองครั้ง) ประเทศอินเดีย, ที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองลอสแอนเจลิส ประเทศสหรัฐอเมริกา และที่สถานกงสุลใหญ่ ณ เมืองเจนไน ประเทศอินเดีย. ขณะนี้ดำรงตำแหน่งกงสุลใหญ่ ณ เมืองโกตาบารู ประเทศมาเลเซีย

ดร. ไพฑูรย์ฯ สนใจอินเดียมาก (Indian observer) ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ภาษา วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจ โดยเมื่อ พ.ศ. 2558 ในขณะที่ยังประจำการอยู่ที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงนิวเดลีนั้น ได้จัดทำและพิมพ์หนังสือชื่อ “แนวการเขียนชื่อเฉพาะของอินเดียในภาษาไทย” ซึ่งได้รวบรวมชื่อเฉพาะขอ... ...ที่ และสิ่งของในอินเดียมากกว่า 4,500 ชื่อเขียนเป็นภาษาไทย

S-